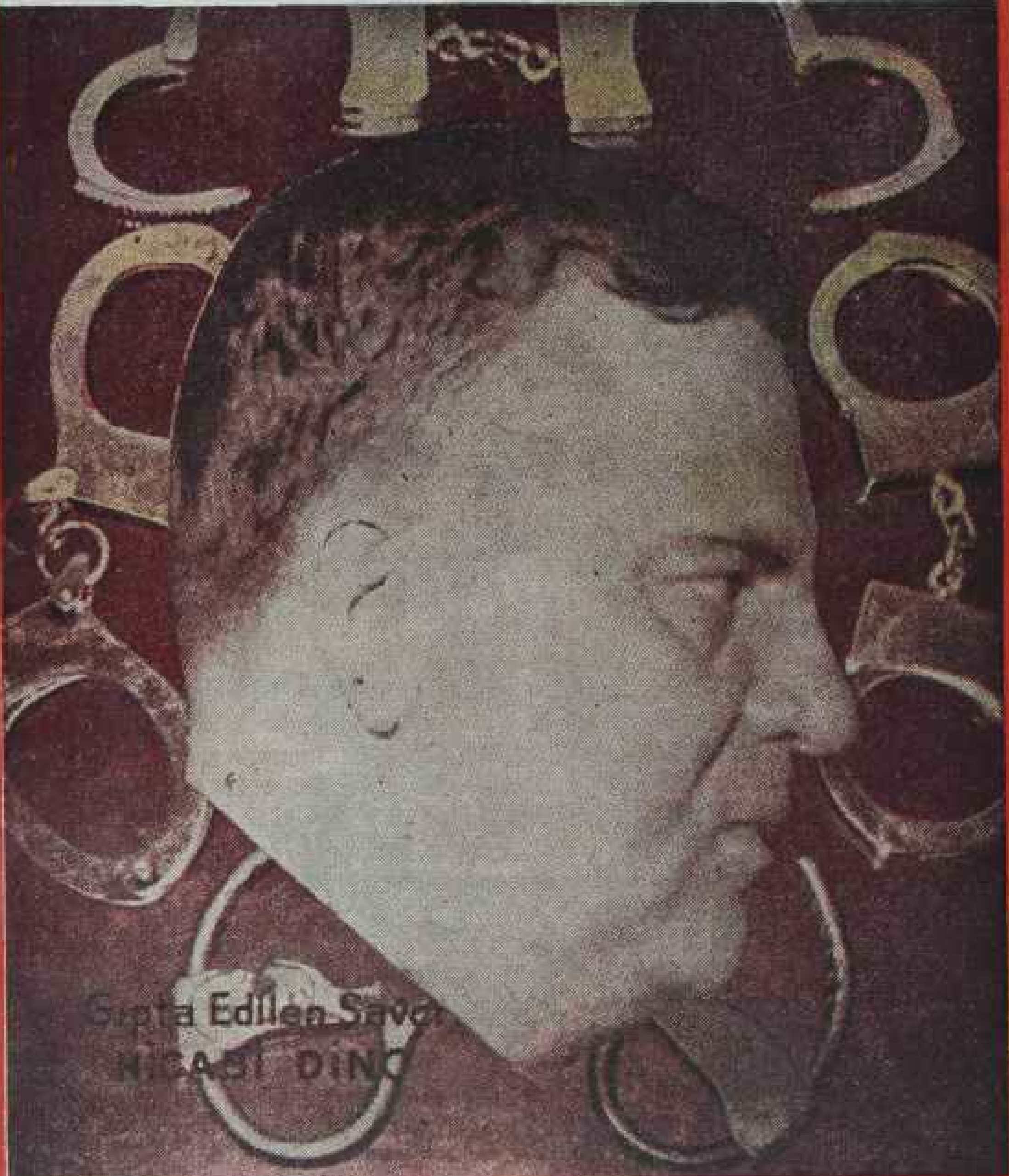
27 EYLÜL 1958

SAYI : 229

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI : 100 KURUŞ

AKİS'in
Müsabaka Şartları

★ — AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için, mevzu şudur:

"MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI İÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR?"

★ — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da 23x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.

★ — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.

★ — Yazıların neşrine 1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959 dan sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.

★ — AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selâhiyetli bir jüri tarafından incelenerek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1959 Mayısının ortasında çıkacak olan Altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.

★ — Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS mecmuası, yazı müsabakası servisi P. K. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: **XIV,** Sayı: 229
Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18992 P. K. 582 - Ankara
İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 100 Kuruş

*

Başyazar:

Metin Toker

Neşriyat Müşaviri

Yusuf Ziya ADEMHAN

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi:

Tarık HALULU

*

Yazı İşleri Müdürü:
İlhami SOYSAL

*

Karikatür:
TURHAN

*

Fotoğraf :
Ege **AJANSI**
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Doğan Klişe

*

Müessese *Müdürü :*
Mübin TOKER

*

Abone şartları :
5 aylık (12 nüsha): 10 lira
6 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik (52 nüsha): 40 lira

*

İlân şartları:
Santimi : 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 24.9.1958

Kapak resmimiz

Hicabi Dinç

Himaye kanadı altında

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Bu hafta AKÎS İstihbarat ve yazı kadrosu gene pek hummalı bir faaliyet lobideydi. Sadece yurdun değil, dünyanın dört bir köşesinden okuyucularına sesler getirmeye çalışan AKİS'çiler gecelerini gündüzlerine katarak şu elinizdeki sayıyı hazırladılar. Her zaman olduğu gibi bu hafta da AKİS'te haftanın en çok merak edilen suallerinin cevaplarını bulacaksınız.

Geçen haftanın sonunda D. P. Genel Başkanı ve Başbakan Adnan Menderes hayli geniş tutulan bir Ege seyahatine çıktı. Hafta boyunca da bu seyahat devam etti gitti. Menderes bu gezisinde kah Başbakan olarak yeni tesisleri işletmeye açtı, veya yeni kurulacak binaların temellerini attı, kâh ta D. P. Genel Başkanı olarak muhtelif yerlerde yıllardan beri yapılamayan D. P. kongrelerinin -tehirli de olsa- yapılmasında hazır bulundu. Ancak Menderesin muhtelif vesilelerle yaptığı konuşmalardan hangisini Başbakan, hangisini D. P. Genel Başkanı sıfatıyla yaptığı hayli merakı mucip oldu ve bu bir türlü içinden çıkılamayan bir bilmece olarak kaldı. İşte geçen haftanın'sonundan bu haftanın ortasına kadar Menderesi bir gölge gibi adım adım takip eden bir AKİS'çi onun Egede ne yaptığını tesbit etti. Bir zamanlar her gelişinde yüzbinlerce D. P. li tarafından karşılanan Menderesin bu sefer İzmlrde binbir güçlükle ve deflet vasıtaları dahi kullanılarak temin edilen on • onbeş bin kişi tarafından karşılandığı zaman duyduğu hayal kırıklığı ile söylediği nutku ve D. P. İzmir 11 kongresinde yaptığı son derece sert konuşmayı ana hatlarıyla -ve A, A da yapılan değişikliklerin dışında- tesbit eden AKİS, Menderesin bu seyahatinden ve söylediği sözlerden çıkan mânayı en açık bir şekilde sizlere sunmaktadır.

Menderes Egede acı bir hayal kırıklığı içinde dolaşır Muhalefete ve Basına yıldırımlar yağdırırken Ana Muhalefet partisinin liderinin ne yaptığı da elbette merak edilecek bir mevzu idi. Bir başka AKİS'çi ise İnönüyü adım adım takip etti. Haftanın ortasında 74 yaşını dolduran bu yirmi yaşında bir insan kadar genç ve dinç Muhalefet liderinin Menderesin sözlerini nasıl karşıladığını, iç politika ufuklarının pek karardığı şu günlerde vaktini nasıl geçirdiğini ve nelerle meşgul olduğunu da gene DEMOKRASİ başlığını taşıyan bu yazı içinde bulacaksınız.

Menderesin İzmirde yaptığı konuşmada, kollarını açtığını söylediği iki minyon partinin birinin hem de Genel İdare Kurulu üyesi sıfatını taşıyan bir üyesinin -Hüsnü Zeki Söylemezoğlu- açılan kucağa koşmasmın iç yüzünü de gene bu hafta AKİS'te YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarında bütün teferruatıyla okuyacaksınız. Kısaca Söylemek gerekirse, bu haftaki AKİS'in YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarında şu üç mühim sualin cevaplarının verilmiş olduğunu göreceksiniz:

1 — Menderes Egede ne mi yapıyor?
2 — İnönü Ankarada ne mi yapıyor?
3 — Söylemezoğlu niçin mi çekildi?

Bütün bunların yanı başında, gene ayni sayfalarda Basınla alâkalı geniş bir yazı bulacaksınız. Basın rejiminin yeni baştan gözden geçirildiğinin ısrarla söylendiği şu günlerde, en emin kaynaklardan toplanan malûmatla hazırlanan bu yazı, alınmamı muhtemel tedbirlerin geniş Ur tahlilini vermektedir. İstaıbulun ve hatta Türkiyenin hemen her köşesindeki basın mensupları tarafından adı bilinen mecbur savcısı Hicabi Dinçin hayat hikâyesi de, gene bu yazının içinde yer almaktadır.

Bu haftanın en enteresan yazısı, hiç şüphe yok ki başyazarımız tarafından kaleme alınan ve günden güne bir çıkmaza giren iç politika meselelerimize yepyeni bir zaviyeden bakan "Yuvarlak Masa Peşinde" başlıklı yazıdır. Muhalif muvafık hemen her politikacı ve memleket meseleleri ile ilgilenen insan tarafından üzerinde dikkatle durulması gereken bir mevzuda fikirlerini kaleme alan Metin Tekerin bu yazısının geniş bir alâka göreceğine İnanıyoruz.

Elinize aldığınız 229. savısı ile AKİS, ilk çıktığı günkü kadar taze ve canlı, ilk çıktığı günkü kadar hareketli bir mecmua olarak okuyucularına daima ve daima haberlerin en duyulmamışını, en enteresanım, eh etraflısını verebilmenin sevinci içindedir.

Saygılarımızla
AKİS

Demokrasi

Son ravuntlar

Bu haftanın ortasında çarşamba günü, Ankarada, Bulvar Palasın salonlarında İsmet İnönünün dostları, arkadaşları ve gazeteciler bir ziyafet sofrasının başında Muhalefet liderinin 75. yaşına basması şerefine kadeh kaldırırlarken uzun boylu, kırmızı saçlı, sevimli bir genç kadın New York'un meşhur La Guardia hava meydanına inen bir Pan American uçağından çıkıyordu. Kadının eşyaları arasında bir film makinesi, bir de ses . alma aleti vardı. Betty Adams Türkiyeden geliyordu. İsmet İnönüyle, Muhalefet liderinin 75. yaşına basması dolayısıyla bir mülakat yapmıştı ve bu mülakatı hafta içinde N. B. C. nin televizyon ekranında altmış milyon Amerikalı seyredecekti.

Mülakat haftanın başında pazartesi günü, Ömer İnönünün Maltepedeki evinde yapıldı. Batmak ü2ere olan güneş deniz kenarındaki evin verandasına tatlı bir kırmızılık veriyordu. Betty Adams ve İsmet İnönü yanyanaydılar. Genç kadının elinde küçük bir ses alma âleti vardı. Arkadaşları görüşmeyi filme çekiyorlardı.

Altmış milyon Amerikalının seyredeceği program orada hazırlandı.

Amerikalılar programın başında Betty Adams'in İsmet İnönüye şöyle söylediğini duyacaklardır:

"— Bay Başkan, İnönü adı biz Amerikalıların nazarında yeryüzünde tek olan bir siyaset adamını canlandırmaktadır. Bir muzaffer kumandan, kelimenin lûgatlerdeki manası itibariyle bir diktatör, buna rağmen arzusuyla demokratik- rejime geçmiş, seçim yaparak iktidarı vermiş, imdi Muhalefet lideri olarak vazifesine devam eden bir siyaset adamı.. Bu bakımdan dünyada İnönünün bir başka eşi yoktur.Türkiyeyi otuzbeş sene evvel arkadaşlarınızla birlikte ellerinizle kurdunuz, onu kudretli bir devlet haline getirdiniz. 1950'de işbaşından ayrıldınız. Sekiz seneden beri memleketinizi fiilen idare etmiyorsunuz. Sizden öğrenmek istediğim şudur: Bu sekiz seneden memnun musunuz? Sekiz senenin sonunda elde edilen neticeyi tatmin edici buluyor musunuz? Siz iktidarda kalsaydınız yapacağımız şeyler yapılmış mıdır veya ne yapılması lâzımdır?"

İsmet İnönü
Yirmi yaşında bir adam!

İsmet İnönü buna şu cevabı verdi:

"— Giriştiğim işlerin sonuncusu Türkiyede Demokrasiyi kurmak, gerçekleştirmektir. 1945'ten beri bu yolda çalışıyoruz. Bütün aksi görünüşler bir tarafa, katettiğimiz mesafeden memnun olduğumu söyleyebilirim. Türkiye, güçlüklere rağmen, tarihinin hiç bir devresinde bu kadar uzun müddet çok partili rejim içinde yaşamamıştır .Mücadelemize devam edeceğiz... Demokrasinin bütün şartlarını Türkiyede yerleştirebileceğimizden eminini. Elbette ki son sekiz sene içinde bir çok şey yapılabilirdi. Ama bunlar mutlaka yapılacaktır."

Televizyon seyircileri bundan sonra İsmet İnönünün Orta Doğu hâdiseleri hakkındaki görüşünü dinleyeceklerdir. Müteakiben Türkiyenin batılı dış politikasının C. H. P. iktidarı alırsa değişmeyeceğini, zaten bu politikanın temelinin C. H. P. iktidarı zamanında atıldığını öğreneceklerdir. Bu arada Betty Adamsın bir müşahedesini işiteceklerdir. Röportajcının müşahedesi şudur:

"-— Bay Başkan, burada bulunduğum sırada iç politikadaki son gelişmelere şahit oldum. Başbakanın İzmirde söylediği nutukları tercüme ettirdim ve dikkatle okudkzn. Bir endişemi söylemek isterim: Demokrat Parti idaresinde Türkiyenin yeniden bir diktatörlüğe doğru kaymakta olduğu hususunda belirtiler vardır. Benim anladığını her sahada devletin kontrolünün kuvvetlendirilmesi n e gidiliyor. Başbakan konuşmalarında hür basın üzerindeki baskının arttırılacağım söylüyor. Bay Başkan sizin Basın hürriyeti ve hür bir memlekette basının rolü hakkındaki fikirlerinizi, bu husustaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyim ?"

Amerikalı televizyon dinleyicileri İsmet İnönünün şu mukabelesini duyacaklardır:

"— Memleketimizin iç politika meselelerini ' yabancılar karşısında münakaşa etmek istemem. BUNU doğru bulmam. Fakat herkesin bildiği bir hakikati söyleyeyim. Benim kanaatimce hür bir basın demokratik idarelerin başlıca şartlarından biridir. İktidara geldiğimiz zaman yalnız hür basım değili müstakil bir adaleti' ve insan haklarına uygun bir idareyi bütün batılı manasıyla gerçekleşbireceğiz. Zaten şimdi o yolda mücadele ediyoruz"

Haftanın içinden

YUVARLAK MASA PEŞİNDE

Metin TOKER

Bana öyle geliyor ki, son derece münasebetsiz sebepler yüzünden milletçe büyük ıstırap çekiyoruz. İktidar, partisinin sayın Genel Başkanının nutuklarını dikkatle okuyorum, Balıkesirdeki konuşması, Egedeki konuşmaları... Kendisiyle birlikte seyahat eden gazeteciler, bu arada bizim bir arkadaşımız intibalarını sadakatle naklediyorlar, Genel Başkanın ruh haletine dair alaka uyandırıcı tafsilât veriyorlar. Tabiri bir defa daha kullanmıştım; her şey insana karanlıkta ıslık çalan çocukların çalımını hatırlatıyor. Eller cepte, baş havada.. Ama karşı taraf "gel, anlaşalım" dese sayın Genel Başkan görülmemiş tehalükle, kendisine açılacak kollara koşacak. Zira o nutuklardan, o konuşmalardan hissedilen sayın Adnan Menderesin kendisin* bazı vehimlere, bazı yersiz endişelere kaptırmış olduğudur. Endişelerini cümleleri arasında ortaya dökmekten kurtulamıyor. Bunlardan anlaşılan sayın Genel Başkan ihtilâlden çekiniyor, hesap sorulmasından çekiniyor, serserilerin harekete geçmesinden çekiniyor, hepsinden mühimi bir gün verebileceği emirlerin dinlenmeyeceğinden çekiniyor. Bunların neticesi olarak da dudaklarda tebessüm uyandırmaktan başka bir tesiri artık kalmamış tehditlerde bulunuyor. Demokrasiye paydos demek, Muhalefeti yok etmek, tenkidin her türlüsünü kaldırmak gibi.. Bugünkü Türk cemiyeti içinde bunlara D. P. nin sayın Genel Başkanının -Muhalefet liderinin ifadesiyle, gücünün yetmeyeceği öylesine aşikârdır ki insan söylenenleri ciddiye bir türlü alamıyor.

İsmet İnönüye gelince, o üzerine her yüründüğünde biraz daha sertleşiyor. Muhalefetin sayın liderinin ruh haletindeki gelişmeleri daha da yakından takip imkânını buluyorum. İsmet İnönüye "dünyada en çok istediğin şey nedir" diye sorsanız muhakkak ki size "bu topraklar üzerinde sükûn ve huzur" diyecektir. Üstelik Muhalefet lideri, bu sükûnun ve bu huzurun ancak iki büyük parti atasında bazı temel meselelerde mutabakat hasıl olursa kurulacağını da müdriktir. Nitekim bugünkü diyaloğun başında sayın İsmet İnönü karşılıklı konuşmak imkânının, şükür, henüz ortadan kalkmamış bulunduğuna hatırlatmıştır. İsmet İnönü açık olarak bir vaziyet almıştır. İktidarın sayın başının mütemadiyen zigzaglar çizmesine, bir ona bir bana yanaşmaya çalışmasına, dün yerlere batırdığını bugün göklere çıkarmasına, kudreti dışında sözler sarf etmesine mukabil Muhalefetin sayın başı bir kaya gibi olduğu yerde durmaktadır., Demokrasinin bazı temel şartlan vardır. Basın hür olacaktır, Adalet istiklâli üzerindeki gölgeler kalkacaktır, Seçim emniyeti sağlanacaktır. Bunların gerçekleştirilmesi yolana •sapıldı mı, İsmet İnönü bütün manevi kuvveti, bütün mânevi nüfuzuyla o temel şartların iadesinin doğuracağı mübalâğaları yatıştırmaya çalışacaktır. Mesuliyet mevkiinde bulunanlara yardımcı olacaktır. Karşılıklı konuşmak mı? Konuşacaktır. Mücadelenin tansiyonuna hafifletmek mi? Hafifletecektir, önümüzdeki sıkışık iktisadi devrenin kolay atlatılmasına yardım mı? Yardım edecektir. Fakat İktidar hiç bir şey yapmayacak, sadece elinde bir sopa sallayacak, sayın İsmet İnönü de düşe, gelecek! Bu, Muhalefetin sayın liderlini hiç tanımamaktır. Bu, millette içinde bulunduğu havayı hiç bilmemektir.

Senelerden beri sayın Menderes bir gaye peşindeiir. liderler bir masa başında karşı karşıya geleceklerdir. Aralarında şahsi dostluklar kurulacaktır. O masa başında anlaşacaklardır. Muhalefet lideri, sayın Menderesin tabiriyle "izzeti ikbal" görecektir. Ama İktidarın başı rejimi ıslah için hiç bir şey yapmayacaktır. Memleketteki hava düzelecektir, işler de tıkırında yürüyecektir. İktidarın başı bu politikasına sayın Nihad Erim gibi İnönü nezdinde tesirli olduğunu sandığa şampiyonlar bulmuştur. Zaman, zaman masa başı sohbetleri gerçekleşmiştir. Banlardan bir neticenin çıkmadığı ortadadır. Masa başına geçilmesin mi? Medeni münasebet olmasın mı? Elbette olsun. Ama memleket meselelerinin konuşulacağı yer evvelâ Büyük Meclisin kürsüsüdür. Buzlar orada çözülür, sayın Menderes rejim bahsinde düzeltilecek noktalar bulunduğu hakikatini herkes gibi kabul eder» sonra iyi niyetle, icabederse masa başında, kapalı kapılar arkasında buluşularak tedavi çareleri aranır.

İktidarın sayın başı için, tatbiki kabil olmayan projelerde ısrar etmek müstakbel bir dostane diyalogda muhataplardan biri olmamak neticesini verebilir. Söylersin, söylersin, söylersin.. Lâf biter. O zaman tatbikata geçmek lâzımdır. Tatbikata geçemedin mi, neticenin adı fiyaskodur. Bizzat kendi arkadaşların seni uzaklaştırırlar, yerine bir başkasını getirirler, o başkası Bahar Havasını kuruverir. Bahar Havası memleket içinde huzurun ve sükunun meyvalarını verince bir siyasi hayat son bulmuş, bir siyaset adamı nisyana terkedilmiş olur. Siyasi hayatları canlı tutan, siyaset adamlarının kendilerini mevcut şartlara uydurmalarıdır. 1958 senesinde İsmet İnönünün 1930 senesinde söylediklerini tekrarlamak sayın Emin Kalafatın meşhur tabiriyle- bir anakronizmden başka şey değildir.

Sayın Adnan Menderesin samimi olduğu anlaşılan şikâyetlerini dikkatle tetkik edenlerin bunları pek çocuğumsu bulmamalarına hakikaten imkân yoktur. D. P. Genel Başkanı her buluttan nem kapar vaziyete gelmiştir ve Demokrasi hakkında ileri sürdüğü fikirler modası geçmiş fikirlerdir. Nitekim Adnan Menderesin kongrelerde sarf ettiği bir takım cümlelerin Zaferde çıkan ve radyolarda okunan resmi metinlere sokulmaması bu cümlelerin birer taktik hatası teşkil ettiğini, ağızdan kaçmış olduğunu ortaya koymaktadır. Ama o cümleler İktidarın sayın başının içinde bulunduğu ruh haletini göstermeleri bakımından herkesin alâkasını çekmektedir.

Sayın Adnan Menderes herkesten çok huzur istiyor. "Ah, bütün bunlardan bir sıyrılabilsem" diyor. Endişe içinde olduğu, geçmiş senelerdeki rahatını özlediği, her gittiği yerde alınan görülmemiş emniyet tedbirlerine lüzum kalmamasını temenni ettiği nutuklarının bütün cümlelerinden anlaşılıyor. Ama aradığı huzuru bulabilmesi karanlıkta ıslık çalmakta devam ettiği müddetçe kabil olmayacaktır. Huzur, Demokrasinin herkes tarafından bilinen temel şartlarının altında yatıyor. Oraya el atsın, bakınız sayın Menderes bir anda nasıl ferahlayacaktır.

Program daha hususi mevzulardaki suallerden sonra Betty Adams'ın şu sözleriyle sonuna yaklaşacaktır:

"— Bay Başkan size Amerikalıların duyduğu büyük hayranlığı ifade etmek isterim. Siz, Amerikalıların nazarında hayatta bulunan büyük, müstesna devlet adamlarından birisinizdir ve o bakımdan Amerikalılar sizi Sir Winston Churchill ile aynı seviyede mütalaa etmektedirler. Programımızın sonunda Amerikan halkına bir şey söylemek ister misiniz?"

Televizyon seyircileri İsmet İnönünün kendilerine İngilizce olarak dostluğunu, saygılarını gönderdiğini işitecekler Ve ekran kararacaktır.

Bu programın Amerikada yayınlandığı sıralarda Türkiyede Somuncuoğlunun idaresindeki devlet radyoları İsmet İnönüyü Vatan hiyaneti, melanet, ihtilâlcilik dahil. Başbakanın ağzından türlü ithamlar altında bulundurmaktadırlar.

Maaşallah!

Fakat Amerikalı televizyon seyircileri, ihtimal ki Betty Adams'ın Türkiyede başına gelen eğlenceli, aynı nisbette de tipik hâdiseden haberdar olmayacaklardır. Betty Adams dünyanın en büyük televizyon şirketlerinden biri olan N. B. C. adına röportajlar yapmak için TUrkiyeye ayak bastığında her batılı gazetecinin aklına geleni yapmış, Basın - Yayına müracaat ederek randevularını o kanaldan sağlamaya çalışmıştır. Somuncuoğlunun Basın - Yayını listenin başında İsmet İnönünün adını görünce genç kadına Muhalefet lideriyle görüşmesinin imkansız olduğunu söylemiştir. Tabii sebep olarak "Adnan Menderes kızar" dememişlerdir. Daha "akıllıca" bir çare bulmuşlardır. Demişlerdir ki: "İsmet İnönüyle mülakat yapamazsınız. Zira zavallı bunamıştır, ne söylediğini bilmez haldedir. İsmet İnönünün aklî melekeleri maalesef artık, yerinde değildir. Kendisini etrafındakiler idare ederler".

Ancak Betty Adams hakiki bir gazeteci olduğu için gelir gelmez Türk gazetelerini tetkike koyulmuş, memleketin hakiki havasına nüfuz etmiş, Türk meslektaşlarıyla temaşa geçmiştir. İsmet İnönüyle alâkalı olarak Basın - Yayının verdiği malûmatı naklettiğinde herkes gülmüştür. Hele genç kadın bunadığı, aklî melekelerinin yerinde olmadığı, başkaları tarafından idare edildiği söylenilen İsmet İnönünün kırkıncı deniz banyosunu eylülün sonlarında yaptığını okuyunca meseleyi anlamıştır. Bunun üzerine Muhalefet lideriyle bizzat temas aramış ve İsmet İnönüyü görmeye muvaffak olmuştur.

Betty Adams bu haftanın başında Ömer İnönünün evinden ayrılırken başını işte bu yüzden hayretle sallıyordu.

Adnan Menderes
Paydos!

İnönüyü karşılamaya gelenler

Fakat bu hafta, İnönüyle alâkalı olarak yanlış zehaplara kaptırılan Betty Adams'dan ibaret kalmadı. Buna benzer bir başka hadise İzmirde cereyan etti. Cumartesi günü İzmir ayak basan D. P. Genel Başkanı Adnan Menderes kendisini karşılamaya galenlere bakarak bu "muhteşem manzara" nın -aslında manzara pek ihtişamlı değildi ama- milletin D. P. yi nasıl sevdiğine delil teşkil ettiğini söyledi. Bunu söylerken bilmediği, karşılama töreninde çok kimsenin bulunmasını isteyen D. P. teşkilâtının meselâ Söke köylerinde "Cumartesiye İsmet Paşa İzmire geliyor, gidip karşılayın" diye propaganda yaptığı idi. Hakikaten geçen haftanın sonlarında bazı kimseler Sökenin köylerini dolaştılar ve bu yolda haberler, uçurdular. Doğrusu ya Adnan Menderesi kalabalık bir kütle karşılasın diye İsmet Paşanın geleceği haberini uçurmak değme kurnazın kârı değildir. Ancak, Sökeliler ihtiyatlı davrandılar. Bir çok köylü C. H. P. ocaklarına başvurarak İsmet Paşanın geleceği haberinin doğru olup olmadığım sordu. Doğru olmadığı cevabım alınca yerinden kıpırdamadı. Gerçi cumartesi günü İzmir, sokaklarında "Yahu, İsmet Paşa nerede?" diye soranlar olmadı değil ama, bunların sayısı mahdut kaldı.

Dikkati çeken bölge

Bu hafta gözler Ege bölgesine takılı kaldı. Geçen haftanın sonunda, içindeki bolluktan dolayı "Yok yok vapuru" adım ziyadesiyle hak eden İstanbul, süslenmiş püslenmiş halde, D. P. Genel Başkanı Adnan Menderesle refakatindeki kalabalık misafirleri İzmire getirdi. Seyahat D. P. tarafından; gürültülü şekilde reklâm edilmişti. Ege, D. P. Genel Başkanına bir "Görülmemiş Tezahürat" yapacaktı. Halk, akın halinde rıhtım kenarına gelecek ve Adnan Menderesi "bağrına basacak" ti:

Hakikaten cumartesi günü rıhtım kenarında bir "Görülmemiş Faaliyet" görüldü. En ziyade telâş içinde bulunanlar İzmir valisi Kemal Hadımlı ile D. P. İzmir il başkam Faruk Tuncaydı. Atatürk âbidesini çevreleyen meydanı doldurmak vazifesini onlar üzerlerine almışlardı. Bunu temin için Egede D. P. âdeta seferberlik ilân etmiş, devletin resmi vasıtalarına el koymuş, her tarafla kamyonlar, otobüsler, otomobiller yollanmıştı. İzmir il teşkilâtının bu yüzden merkezden 240 bin lira çektiği haberi bu haftanın başında İzmirde ağızdan ağıza dolaşıyordu. Resmi plâkalı vasıtalara D. P. bayrakları asılmasından dahi kaçınılmamıştı. Cumartesi akşamı bunları D. P. il merkezinin önünde yatar görenler D. P. den biraz daha soğuduklarını hissetmekten kendilerini alamadılar. Meselâ R. 65002 - Turgutlu plâkasını taşıyan bir kamyonun üzerinde şu döviz sallanıyordu: "D. P. nin kalesi Torbalı".

Bir gün evvelden, Menderesi getirecek vapurun İzmire saat 17'de geleceği ilân edilmişti. Sonradan bu saat değiştirilmiş, 15'e alınmıştı. Zannediliyordu ki saat 15'de bütün meydan dolacak ve fazla gelen halk ayakta duracak yer bulamayacağı için dağılacaktır. Ama cumartesi günü beklenilenin ve umulanın tam aksi oklu. Saat 16 sularında Atatürk meydanında, bindirilmiş kıtalar halinde getirilen beş altı yüz kişi ancak toplandı. Resmî dairelerin tatil edilmesine, iş yerlerinin boşaltılmasına ve Eshot, Tütün, Liman işçilerine işlerinin bıraktırılmış - olmasına rağmen meydandaki kalabalığın kısmı âzamını polisler ve bekçiler teşkil' ediyordu. Sokak aralarında ise bol miktarda askerî birlik göze çarpıyordu. Bunun üzerine, Körfeze girmiş olan gemiye derhal bir telsiz çekildi ve rıhtıma yanaşış saatinin eski programa, yani 17'ye göre ayarlanması istendi. Bundan sonra da İstanbul vapuru Körfez içinde sonu gelmez bir takım manevralara başladı, tâ İzmitten celp edilmiş ve bir gün önce limana demir atmış donanma birliklerine bir geçit resmi yaptırıldı, bu merasimle İstanbuldakiler oylanmak istendi. Saatler geçtikçe meydan da, yavaş yavaş büyüyen bir kalabalıkla yer yer dolmağa başladı,' Ancak, hayli iri gövdesinden umulmayan bir çeviklikle sağa sola koşan İzmir Valisi Hadımlı, bir türlü umulan kalabalığı temin edemiyeceğini görünce bir çare düşündü ve Atatürk Heykelinin tam önüne rastgelen meydanı boş bıraktırıp balkı, teşkil ettirdiği polis kordonunun arkasında, kenarlara topladı. Mizan-

sen böylece hazırlandıktan sonra Vali, bir motorla İstanbul Vapuruna geçti ve Menderesle diğer misafirlere "hoş geldiniz" dedi; Ancak üst güverteden üzüntüyle rıhtımı seyredin Menderes eski günlerin ihtişamlı karşılanışlarım hatırladığından olacak, bir türlü tatmin olmamıştı. Sesi kırgın ve kızgındı. Günün telâş ve endişesinden hiç değilse bir kilo erimiş olan Vali gemideki telsizle derhal karadaki emniyet müdürüne talimat verdi. "Meydanı doldurun!" Emir yerini' getirildi, aradaki polis kordonu kaldırıldı. Fakat bu sefer meydan doldu, etraf boş kaldı. Rıhtıma bağlı sata son derece güç ve ağır bir manevra ile yanaşan İstanbuldan ilk çıkan Menderes oldu. Sata adımını attığında, karşısındaki kalabalığın elinde dalgalanan üç döviz ve beş on bayrak vardı. Dövizlerden ikisi "Bezirgan basın istemiyoruz", "Tüccar basın istemiyoruz" ibarelerini taşıyor, üçüncüsü ise meydanı bir türlü dolduramayan ve hattâ pek de ortalıkta gözükmeyen İzmirli gençlerin Menderese bağlılıklarını bildiriyordu.

Karışıklıklar senfonisi

Menderesin İzmire ayak bastığı andan itibaren karışıklıklar karışıklıkları takip etti. D. P. Genel Başkanını şat üzerinde bazı Bakanlar karşıladılar. Fakat Genel Başkan karşılayıcıların hepsinin elini dahi sıkamadı, zira halkın hücum etmesi protokolü altüst etti. Bunun üzerine Adnan Menderes meydanda hazırlanmış kürsüye doğru yürüdü. Üzerinde sütlü kahve renginde dar bir elbise, siyah ayakkabı, krem rengi ipek gömlek ve küçük kareli bej kravat vardı. Yakasına bir D. P. rozeti takılmıştı. Bazı kimseler Genel Başkanın üzerine atılıp kendisini kucaklamak istediler. Menderesin arkasında İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik bulunuyor ve doktorun bir elini cebinden hiç çıkarmadığı, etrafına dikkatle baktığı görülüyordu. Nitekim onun bir işareti üzerine polisler heyecanlı vatandaşları Başbakanın yanından uzaklaştırdılar. İşte, D. P. Genel Başkanı İzmirdeki ilk nutkunu bu hava içinde verdi.

Konuşma saat tam 17.30' da başladı ve 52 dakika sürdü. D. P. Genel Başkanı hedef olarak C. H. P. yi ve Basım seçmişti. Onlara veryansın etti. Bu arada yeni bir de taktiği ortaya koydu, şu, Hür. P. ile C. M. P. yok muydu, onlar niçin Muhalefet safında, C. H. P. nin dizi dibinde yer almışlardı, Başbakan anlamıyordu. Demokratlarla kardeş değiller miydi, mücadeleye beraber başlamamışlar mıydı? Demokrasinin alaca karanlığında, koyunun ak mı, kara mı olduğunun henüz anlaşılmamış olduğu bir sırada D. P. den ayrılıp gitmişlerdi. Ama şimdi koyunun rengi belli olmuştu. Görmüyorlar mıydı, D. P. zaferden zafere koşmaktadır ve memlekette her şey vardır? -Başbakan bir kaç gün sonra Aydında "Adalet istiklali mi? Âlâsı var. Basın hürriyeti mi ? Bizde mükemmel* dir. Seçim emniyeti mi? Tamdır" dedi-. O halde, ayrılığın devamında ne mâna vardır? Kardeşler kucaklaşmalıdır. D. P. nin kolları bu. "müsrif evlât" lara açıktır. Menderes bu daveti yaptıktan sonra sözü tekrar C. H. P. idarecilerine getirdi ve onlara son derece nazik bir tavırla "siyaset muhtekirleri" dedi. Tâbir kendi- hoşuna pek gitti ve bunu bir kaç defa tekrarladı, sonra bir de ilâve yaptı: "Siyaset muhtekirlerine karşı Milli Korunma Kanunu".

Menderes nutkunu mutantan bir dua ile "Allah cümlenizden razı olsun! Allah daima yardımcınız olsun!" diye bağladıktan sonra doğruca vilâyete gitti. Meydan ise bir kaç dakika içinde boşaldı. Ortada kala kala kürsü ve kürsünün önünde, kalabalığın ekmiş olduğu bir kedinin cesedi kaldı. Kedi, günün Basından ve siyaset muhtekirlerinden ' sonra tek kurbanı oldu. Ertesi gün Zafer gururla ilân ediyordu: "Menderesi İzmirde 200 bin Egeli karşıladı". Bakam evvelâ, geniş tebessümlere, alaylara yol açtı. Fakat sonradan Tevfik İlerinin hesabı hatırlandığından Zaferin sekreterine hak verirdi.

Bir D. P. li yirmi C, H. P. liye bedel değil miydi?

Rötuşlu nutuklar

Menderes, akşama doğru, yanında Server Somuncuoğlu, Burhan Belge ve Emin Kalafat bulunduğu halde İstanbul vapuruna döndü. Heyet, gece vapurda kalıyordu. Başbakan baş taraftaki Lüks B kamarasını işgal ediyordu. Kamara daimi .surette polislerin nezaretindeydi. Hattâ kamara civarında vazife gören mürettebat bile süzgeçten geçirilmiş, hüviyetleri tesbit olunmuştu.

Vapurda Menderes ve bugünkü ideal arkadaşları A. A. muhabirleri tarafından tutulan notları gözden geçirdiler ve nutku âdeta yeni baştan yazdılar. Bu usule bütün yolculuk boyunca sadık kalındı. Fakat gazete muhabirleri nutuklarda Başbakanın hakikaten söylediği cümleleri hususi itinayla gazetelerine bildirdiklerinden bazı karışıklıklar doğdu. Bunun üzerine parlak bir keşifte bulunuldu, gazetecilerin gazeteleriyle teması önlendi, önlenemediği hallerde son derece güçleştirildi. Meselâ bir ara İzmirin başka şehirlerle bütün 'irtibatı kesildi. Yalnız Muzaffer Ersünün kamarasındaki telefonla şehirlerarası konuşma yapmak kabil oluyordu.

Kongreler turnesi

Pazar gününden itibaren D. P. Genel Başkanının "Kongre turu" başladı. O gün İzmirin Tepecik semtinde alınmış son derece sıkı askerî tedbirleri ve süngülü piyade birliklerini görenler hayret içinde kaldılar. Bir sinema bayraklar ve D. P. flamaları ile donatılmıştı. Sinemanın etrafındaki sokaklarda ise, elektrik direklerine bağlanmış hoparlörler içerdeki konuşmaları dışarıya aksettiriyordu. Sinemanın kapısındaki D. P. flamalarının hemen yanı başındaki afişlerden "Kızıl Şeytan" filminin oynandığı anlaşılıyordu.

Menderes sürekli tezahürat arasında sinema salonuna girdikten sonra şöyle bir kürsüden ' göründü ve hemen ön sıralarda kendisine ayrılan yere oturdu. Bu arada muhalif

Emin Kalafat

Fevzi **Uçaner**

Kemal **Zeytinoğlu**

Zeyyad **Mandalinci**

Refakatteki sabık bakanlar

hizbin liderlerinden Burhan Maner kürsüdeydi ve daha Menderes gelmeden çıktığı kürsüde en azından Menderes kadar tezahürata sebep olmuştu. Delegeler durmadan "Konuş, konuş, Allahaşkına, dertlerimizi bari sen anlat" diye bağırıyorlardı. Ama Genel Başkanın gelişi. Maner üzerinde de tesirini gösterdi. Konuşmasını, "Asıl simdi konuş" haykırışlarına rağmen kısa kesti ve yerine geçti. Bu arada başkanlık makamını Tevfik İleri ikinci başkan Rauf Onursala bırakmıştı. Onursal rapor üzerindeki konuşmalardan sonra sözü kesmek istedi. Fakat delegeler "dilekler, dilekler" diye bağırmağa başladılar. Zira sabah, seçimlere geçilmeden dilekler faslının da konuşulması karar altına alınmıştı. Onursal çaresizlik içinde sabahki karara boyun eğdi ama, bu sefer de dilekler faslında konuşacak delegelerin -hem de Genel Başkanın huzurunda- çatlak bir ses çıkarmamaları için insan üstü gayret sarfetmege başladı. Bu işi de becerdi. Sözü, salonda iİdarecilerinden başka hiç bir üyesi bulunmayan D. P. Gençlik Kolları başkan ve idare heyeti üyelerine bıraktı. Onlar da Genel Başkanlarına methiyeler düzdüler. Hele bir tanesi Menderese ithaf ettiği şiirini okurken salonda yer yer gülüşmeler başladı. Şiirinin bir yerinde bu genç hatip Menderese hitaben "Dünya tarih olsa gene de sığmazsın" diyor ve bu minval üzere mısralar sıralanıp gidiyordu.

Gençlerin bu birbirinden baskın konuşmalarından sonra Menderes saat tam 18'de kürsüye geldi. Üzerinde gri bir elbise, krem rengi gömlek ve siyah beyaz çizgili kravat vardı. Fakat aksilik bu ya Menderes tam kürsüye vardığında mikrofon ses vermez oldu. Tamir için uzun uzun uğraşıldı. Nihayet Başkanlık mikrofonu ile kürsü mikrofonunun birleştirilmesine- ve Menderesin sahneye çıkmasına karar verildi. Ancak kürsü ile sahne arasında orkestra için ayrılmış boşluk yeni bir mâni teşkil etti. Bunun üzerine ön sıralarda oturan delegelerden biri Menderesin tırmanacağı yerin önünde omuz verdi. Menderes de yukardan yardım edenlerin ellerine tutunarak ve fedakâr Demokratın omzuna basarak yükseldi. Fotoğrafçılar bu son derece tipik sahneyi tesbit ettiler.

Menderes tam 1 saat 45 dakika konuştu. Kendisine gene iki hedef seçmişti. Bunların birincisi mutad veçhile Basındı. C. H. P. ise yerini doğrudan doğruya İsmet İnönüye bırakmıştı. Söze dış politikanın tehlikelerle ve etrafımızın düşmanlarla sanlı olduğunu anlatarak başladı. Konuşmasının bu kısmı yedi dakika devam etti. Sonra birden Basından bahsetmeğe başladı. Tam yan tarafında ve gözlerinin devamlı olarak kaydığı istikamette, oturan İzmirli gazetecilerden meşhur "İnsaf be Paşam" muharriri Ziya Hanhana ve diğer muhalif gazetecilere baktıkça coşan D. P. Genel Başkanı, Basına son derece ağır hücumlarda bulundu. Bir aralık Basının hakikatleri tahrif ettiğine işaret ederken "Onlar derler ki tekzip et" dedi ve ilave etti: "Behey nabekâr, hangisini tekzip edeyim?" D. P. Genel Başkanının Basma hücum faslı konuşmasının kırk dakikasını işgal etti. Bu arada Menderes, mikrofona beraberinde getirdiği eski haillerle yazılmış üç kâğıt dolusu notlarım zaman saman hemen arkasındaki başkanlık kürsüsüne koyuyor, sonra eline alıp cebinden gözlüğünü çıkarıyor, fakat gözlüğü tam takarken aklına bir başka şey geldiği veya gözü bir kere daha Basın mensuplarına takıldığı için yeniden hücuma geçiyordu. Peşpeşine onbir defa elindeki kâğıda bakma teşebbüsünde bulunan, fakat bakmadan konuşmasına devam eden Menderes sözü basından basının akıl hocası Muhalefete getirdi.

Muhalefetin ağzının payını - vermek tam bir saat sürdü. Menderes doğrudan doğruya İsmet İnönüye hücum etti. Bu arada yirmi altı defa notlarım tetkik etti. Böylece notları alıp bırakma işi otuzyedi defa tekrarlanmış oldu. D. P. Genel Başkanının savcılar ve valiler üzerine himaye kanadı germek istediği anlaşılıyordu. İhtimal ki savcıların ve valilerin çalışmaları buna lüzum hissettiriyordu. Nitekim "Muhalefet savcıları ve valileri tehditte devam ederse. Demokrasiye paydos dedirtirler" dedi. İnönüyü Petain'e benzetti.

Bir ara arkasındaki masadan bir başkasının suyunu alıp bir yudum içen Menderes, bardaktaki suyun maden suyu olduğunu anlayınca bardağı bıraktı. Başkanlık sandalyesinde oturan Onursal derhal başka su getirtti. Menderes bundan sonra beş defa birer ikişer yudum su içti. Bir ara dalgınlıkla dolu bardağı eline alarak konuşmağa başladı. Fakat bardaktaki suyun bir kısmının paçalarına ve ayakkabısının üzerine döküldüğünü hissedince bardağı yerine koydu. Bir daha da almadı. 105 dakikalık konuşma sırasında gözlerinin içine bakarak tasvip beklediği insanlar yan arkasında ayak ayak üzerine atarak oturan Kalafat ile salonda en ön sıradaki Burhan Belge ve Server Somuncuoğlu oldu. Kalafat Menderes sertleştikçe gözlerinin içi ile gülüyor, Somuncuoğlu göz kapaklarını kapatıyor. Burhan Belge ise devamlı surette başını sallayarak tasdik ediyordu. Nutuk boyunca en çok heyecanlananlardan biri de, Kalafatın yanında yer alan ve bir ara, ısrarla başının çıplak kısmana konan bir sinekten pek rahatsız olan Halil İmre oldu. Salondaki ön sıralara dizilmiş milletvekilleri ve Bakanlar arasında yer almış Murat Ali Ülgen ise, Menderesin cümleleri devam ederken cezbe halinde muttarit iki yanına sallanıyor, kati hüküm kısımları geldikçe şiddetle başım önüne doğru eğerek Genel Başkanını tasvip ettiğim cam yürekten belli ediyordu. Mandalinci, Uçaner, Zeytinoğlu da tasdikciler arasındaydı.

Hüsnü Zeki Söylemezoğlu
Dilini yutacak

Menderes konuşmasında sık sık ata sözleri vecizelsr ve tekerlemeler de kullanıyordu. Bu arada kendi icadı cümleler söyledi, İnönünün artık politikadan çekilmesi icap ettiğini anlatırken "Biz, metre kare metre kare MilliŞefe karşı mücadele etmişiz" dedi. Bir ara da delegelere mi, yoksa .Muhaliflerine mi belli olmadan "Bre efendiler" diye hitap etti. Bunu ise "Sivasın bağlarının ucu görünmeden" diye bir, başka cümle takip etti. 1957 de seçimleri D. P. nin kazandığından bahsederken "İktidar bize anamızın ak sütü gibi helâl" dedi. Muhalefetin hücumlarını "Şeytan taşlamaktan ibadete vakit bulamasınlar" politikasının bir tezahürü olarak izah etti, İnönünün 20 yaşında bir delikanlı gibi mücadelesinden bahsederken İnönüye vereceği cevaplar için "Meydana dü-- şen kurtulamaz seng-i kazadan" mısraını söyledi. Biraz sonra "Le küm bin yekûn veliyüddin" diye arapça bir cümle okudu. Bunun ne demek olduğunu pek kimse anlamadı ama lâf şiddetle alkışlandı. Menderesin bu konuşmasında en çok alkışlanan bir başka sözü "Aslanlar gibi İktidarımızı müdafaa edeceğiz" cümlesi oldu. Kimseden çekinmediğini anlatmak için de "Görüyorsunuz ki demire demir, kömüre kömür, hiç pervamız yoktur" dedi.

Konuşma esnasında Kasım Gülek bir tek defa hatırlandı. Salon dehşetli sıcaktı, Herkes buram buram terliyordu. Menderes *"Terbiyem müsaade etse, ceketimi çıkartarak konuşurdum" dedi. Fakat terbiyesi müsaade etmediğinden çıkarmadı. Bunun üzerine, ceketlerini çıkarmış olan delegeler tekrar giyindiler.

İnönüden haber gelince...

Pazartesi akşamı kurdelâ kesmek ve temellere mala ile harç atmaktan yorulan eller şerefine İzmir Belediye başkanı Faruk Tunca Fuardaki Göl Gazinosunda büyük bir ziyafet verdi. Bütün gazino ziyafete tahsis edilmişti. Pistin tam karşısına gelen masalardan birinde Menderes, sağ tarafında Genel Kurmay Başkanı Erdelhun, solunda ise bir kor ve bir de tümgeneral olduğu halda oturuyordu. Nedense o akşam protokole riayet edilmemiş ve masada bulunan Bakanlar oraya buraya rastgele serpiştirilmişlerdi. Ziyafetin başladığı saatlerde Menderesin bir hayli neşeli olduğu* göze' çarpıyordu. Gazinonun etrafında gayet sıkı emniyet tedbirleri alınmış,içeri davetiye göstermeyen tek kul bile sokulmamıştı. Göl gazinosunun atraksiyonlarının başlayacağı saate kadar etrafındakilerle neşeli neşeli konuşan Menderes, bir ara kulağına fısıldanan bir haberi uzun uzun ve dikkatle dinledikten sonra cam sıkkın bir tavırla gözlerini piste çevirdi. Göl Gazinosu artistlerinin yaptığı çeşitti dansları ve gösterileri ilgisiz, dalgın seyretti. Anlaşılan kendisine, biraz önce İsmet İnönünün Haydarpaşa Gazında gazetecilere verdiği beyanatın metni nakledilmişti. Programa o akşama mahsus olmak üzere ve ani bir kararla ilâve edilen aryantal dans yıldızı Babuşun keman, klarnet ve darbuka refakatindeki dansını seyreden Başbakan ve refakatindekiler, Babuşun dansı biter bitmez ayağa kalktılar. Bunu bütün Göl Gazinosunun ayağa kalkması takip etti. Gazino normal programına' dönmüş ve orkestra dans müziğine geçmişti. Gazino kısa bir zamanda boşaldı. İçerde ancak pek fazla içtikleri için yerinden kalkamayacak hale gelmiş olanlar ve gazinonun güzel konsomatrisleri ile dans etmek fırsatını kaçırmak istemeyen bir kaç genç kaldı. Başbakan oto-

(Savcılık eliyle, Nihat Erimden aldığımız 22.9.1958 tarihli tekziptir)

Tarih tekerrürden ibarettir!

HALKCI

BAŞBAKAN BAĞDAT'DA

ULUS

Ne yaparlarsa yapsınlar düşeceklerdi

A kis dergisinin 20 Eylül 1958 tarihli ve 228 sayılı nüshasının 9 uncu şayiasında "Tarih tekerrürden ibarettir" başlığı altında yayınlanan yazıda' bazı noktalar yanlış anlatılmıştır. Doğrusu şudur:

1— Halkçı gazetesinin bilinci sayfasındaki İnönü-N. Erim resmi "durup dururken" basılmış değildir. Resmin yayınlandığı günün arifesinde Sayın İnönü, Nihat Erim'i telefonla buldurmuş, kendisiyle görüşmek istediğini ve bunun için buluşmanın Halkçı matbaasında olmasını arzu ettiğini söylemişti. Bunun üzerine N. Erim hemen gazeteye gitmiş, İnönü de gelmişti.

Matbaada, başyazarın odasında C. H. P. Genel Başkanı ile N. Erim arasında şu görüşme oldu:

— Nihad, seni desteklediğimi, seninle beraber olduğuma bilsinler. Buna belli edelim.

— Çok teşekkür ederim, bunu hangi yoldan intikal ettirsek?

— Sen yoluna buL

— Gazeteye resim mi koysak?

— Çok güzel... İyi buldun. Hem resmi dizdize çıkaralım ve güler yüzlü olalım.

Resim, İnönü'nün dediği şekilde çıkarılmış ve ertesi günkü gazetede yayınlanmıştır.

2 — İsmet İnönü'nün Erim'i "tasvip etmediğini" yazmışsınız. O resim çekildiği güne kadar Sayın İnönü, N. Erime kendisini tasvip etmediğine dair hiç bir şey söylemiş değildir. Bilakis onun görüşmelerini ve yanlarını pek yakından takip etmiş ve bazı mevzularda N. Erim'i "teşvik" etmiştir.

8 — Akis aleyhinde başkalarıyla birlikte dâva açmaya gelince... Bundan tabii ne olabilir? Tecavüze ya mukabele edilir, yahut mahkemeye gidilir veya bir müddet sabır gösterilir. Ben mukabele etmedim uzun müddet sabrettim, sonra adalete başvurdum.

Akis'i dâva etmek, bir kimsenin C. H. P. liliğine zarar vermez. Bir evvelki sayınızda da N. Erim'in C H. P. den manen uzaklaştığını yazmıştınız. Bu da asılsız. N. Erim 1951 yılında C. H. P. Kocaeli İl kongresi Başkanı, Kurultay delegesi ve aynı yıl Kocaeli teşkilâtı tarafından en fazla ayla milletvekili adayı seçildi.

Seçim mücadelesinde köy köy dolaştım, partili ve aday olarak vazifemi yapmaya çalıştım.

Bir siyasi partiye manen bağlılık onan umdelerine inaçla ölçülür. Ben C. H. P. nin umdelerine 1932 yılından beri eksilmeyen bir inançla bağlıyım. Şahıslara, bu umdelere en iyi hizmet edebilme fırsatı ölçüsünde siyasi değer veririm. Parti mensupluğuna aile bağı, kabile veya komite üyeliği gibi almam.

Nihat ERİM

mobiline binip gitti. Beyfendinin o akşam yalnız kalmak istediği anlaşılıyordu.

Karşılıklı konulmalar

Ertesi gün Menderes ve refakatindekiler Aydına gittiler. Orası da devlet marifetiyle süslenmişti. Sokaklara devlet marifetiyle talebeler, bandolar, işçiler dökülmüştü. D. P. Genel Başkanı sabahleyin gelecek yerde öğleden sonra geldi. Bu yüzden de sabahleyin yapılması gereken kongre akşam üzeri yapıldı. Ama kongrelerin senelerle tehire uğradığı D. P. de bunun zerrece ehemmiyetli yoktu.

Aydında Menderes tam iki saat konuştu. Nutuk mutad veçhile ideal arkadaşları tarafından rötuş edildi ve A. A. ya öyle verildi. Nutkun metnini gazetelerde okuyanlar büyük bir "eda değişikliği" müşahede etmekten geri kalmadılar. İzmirdeki tehditler yerlerini tevillere bırakmışlardı. Menderes "Demokrasiye paydos" demediğini bildiriyordu. Adalet istiklâlini. Basın hürriyetini birer tekerleme saymıyordu. Muhalefete kastedmek niyeti taşımadığı hususunda da teminat veriyordu. Muhalefet liderlerinden gene şikâyetçiydi. Fakat Aydında "melunlar edebiyatı" nı terketmiş olduğu göze çarptı. C. H. P.lire liderlerine uymamalarını tavsiye etti.

YAZISIZ

Menderesin sözlerinde başka bir değişiklik daha oldu. "Sıkıntı çekiyoruz" dedi. Bu sözü D. P. Genel Başkanının ağzından duymak pek çok kimseyi şaşırttı. Tabii Menderes "nurlu istikbal" den bahsetmeyi ihmal etmedi ama hiç olmazsa halin sıkıntısını kabul etmesi dikkati çekti. Hani sıkıntı yoktu ve kuyruklar bir "mesut hadise" idi!.

Mamafih konuşmanın aslı, A. A. nın yayınladığı resmi metin kadar yumuşak t olmadı. Bilhassa Basın, kongredeki delegeler tarafından kep bir ağızdan lanetlendi. Menderes soruyordu: "Adalet istiklâli yok mut". Delegeler cevap veriyorlardı: "Var" Menderes soruyordu: "Basın hürriyeti yok mu?" Delegeler cevap veriyordu: "Var". Menderes soruyordu: "İstediklerini yazmıyorlar mı?" Cevap geliyordu: "Yazıyorlar". Menderes ilâve ediyordu: "Hattâ yalan yazmıyorlar mı?" Cevap hazırdı: "Yalan yazıyorlar". Sonra, bir zamanlar ayağa kalkılarak birlikte "Hâkimiyet kayıtsız ve şartsız milletindir" vecizesinin tekrarlandığı D. P. kongresinde delegeler bir ağızdan, Basın için "Namussuzlar", "Yalancılar", "Haysiyetsizler" diye bağırıştılar.

Menderes konuşmasının büyük kısmım İnönünün Başbakanken veya Cumhurbaşkanıyken, yani tek parti devrinde söylediği sözlerin tekrarına hasretti. Buna yaparken, farketmedi ki İnönünün tek parti devrindeki fikirlerini kendisi şimdi, çok partili devirde tatbik etmeye çalışmaktadır.

Muhalefet cephesinde

Adnan Menderesin Ege seyahati böylece devam ederken, bu haftanın ortasında İsmet İnönü milletinin hakikaten içten sevgisi arasında 75. yaşına bastı, Muhalefet lideri İktidarın başının ilk iki İzmir nutkunu Heybeliadadaki evinde okudu. Mutadı veçhile son derece sakindi. Kırkıncı deniz banyosunu yapmış, sinirlerini büsbütün dinlendirmişti. Pazartesi sabahı evi gazeteciler istilâ ettiler. Fakat İnönü bir şeyler söylemek niyetinde görünmedi. O gün öğleden sonra, Ankaraya gitmek üzere karşı sahile geçti.

Akşam, treninin . hareket saatinde Haydarpaşa garı kalabalıktı. İnönü gazetecileri kompartmamna aldı ve kısa bir beyanat yaptı. Menderesin nutuklarının, bir faydası oluyordu : D. P. Genel Başkanına Demokrasi anlayışı meydana çıkıyordu. Demek adalet istiklâli. basın hürriyeti birer tekerlemeydi ve D. P. Genel Başkanı isterse Demokrasiye paydos diyecekti! İnönü D. P. Genel Başkanının gücünün buna yetmeyeceğini bildirdi. Demokrasi bütün şartlarıyla kurulacaktı.

Muhalefet lideri yas gününde zinde ve sıhhatli kalktı. Menderesin hakkı vardı: Kendisini hakikaten yirmi yaşında hissediyordu. Gazeteleri gözden geçirdi. Başbakanla Aydındaki konuşmasını okudu. Gülerek "Maaşallah, terakki var" dedi. Sonra ufak bir yürüyüş yaptı, öğleyin arkadaşlarının kendisi şerefine verdiği ziyafette bulundu ve gazetecilerle yaptığı konuşmasında günün' politik meselelerinden ziyade memleketin vaziyeti ve istikbali üzerinde durdu. O akşam da muazzam bir tezahüratla uğurlanarak İstanbula hareket etti. Treni kalkarken Ankara garı "Yaşa" sesinden inliyordu Ve o kalabalığı oraya toplamak için hiç bir vali, hiç bir parti başkam elinin parmağım bile kıpırdatmamıştı.

Davet karşısında

Menderesin "Hürriyetçi ve Milletçi kardeşler" i daveti,. bir istisnayla istiskale uğradı. Başta Bölükbaşı, C. M. P. liderleri, Suphi Batur, Sadık Aldoğan bunu bir saka olarak vasıflandırdılar. Bölükbaşı. 1946 Demokratlarına C. M. P. nin kollarının açık bulunduğunu söyleyerek şakaya şakayla mukabele etti. Hürriyetçilerden Karaosmanoğlu, Çelikbaş, Güneş daveti elleriyle ittiler. D. P. den ayrıldıkları günden bu yana koyunun rengi hakikaten daha iyi anlaşılmıştı! Karaosmanoğlu, mutad veçhile mistik bir konuşma yaptı.

Buna mukabil bu haftanın başında salı günü, Divan otelinde son günlerin en kalabalık basın toplantısı yapıldı. Toplantıda 22 muhabir, 13 fotoğrafçı vardı. Günün kahramanı C. M. P. Genel İdare Kurulu üyesi ve İstanbul il başkanı Hüsnü Zeki Söylemezoğlu idi. Söylemezoğlu açık kollara koşan tek Muhalefet ileri geleni oldu. Ama bu koşuş Söylemezoğluya uğurlu gelmişe benziyordu. Menderesin kolları açılıncaya kadar C. M P. il merkezinde bir kanepe üzerinde yatan sabık gazeteci -Hüsnü. Zeki Söylemezoğlu emektar bir gazetecidir, D. P. iktidarı sırasında çok çile çekmiş, iki sene hapis yeti maş, sürgün cezası yemiştir- derhal Perapalas otelinin 136 numaralı odasına taşındı.

Söylemezoğlu basın toplantısına, üzerinde soluk bir yeşil gabardin elbise olduğu halde geldi. Henüz terzi işini halletmediği anlaşılıyordu. Evet. Başbakana bir telgraf çekmiş ve davete icabet ettiğini bildirmişti. Gözleri açılmış, hidayete ermiş. D. P. iktidarının memleket için ne büyük nimet olduğunu anlamıştı. Simdi D. P. ye girecekti. Babıâlide Söylemezoğlunun Havadise neşriyat müdürü olacağı rivayeti ağızdan ağıza dolaştı. Başka partiden gelenlerin D. P. de en hararetli mücahit kesildikleri tecrübeyle sabit olduğuna göre rivayetin doğru çıkmaması için sebep yoktur.

SİYASİ PARTİLERDE ARAŞTIRMA

Osman OKYAR

1957 seçimlerini müteakip, C. H. P. nin, bir araştırma ve dökümantasyon bürosu kurmuş olduğu malûmdur. Bu karar memlekette umumiyetle iyi karşılanmış ve umimi efkârca C. H. P. nin memleket meselelerini daha sistemli bir şekilde ele almak azmini ifade ettiği şeklinde kıymetlendirilmiştir. Havadisi mütebessim ve. müstehzi bir eda ile karşılayanlar da çıkmamış değildir. Neymiş bu araştırma, C. H. P. diğer partilerin ve hükümetin sırlarını keşfetmek üzere harekete mi geçiyor, dedektiflik ile mi uğraşacak gibi tefsirler de yapılmıştır.

Araştırma yapmak, herhangi bir karar verilmeden veya bir siyaset tayin edilmeden önce, durumu etraflı bir şekilde tetkik etmek **ihtiyaç** ve lüzumundan doğar. Son zamanlara kadar bu lüzum memleketimizde pek hissedilmemiş, bunun ehemmiyeti kavranmamıştır. Bu müşahade sade siyasi partiler için değil, hükümet, devlet teşekkülleri, **büyük** şirketler gibi mühim kararlar vermek durumunda olan çeşitli teşekküller için varittir. Araştırma yapmak veya yaptırmak hususunda niçin bu kadar geri kaldığımızı bu yazıda uzun boylu tetkik etmek niyetinde değilim. Çeşitli sebeplerin bu durumda hisseleri vardır. Araştırma işlerinde sistematik olarak çalışacak personelin azlığı, memleketimizde ortaya çıkan meselelerin son zamanlara kadar belki nisbeten basit mahiyette olmaları veya **öyle** görünmeleri, karar vermek mevkiinde bulunan kimselerin toplu bir çalışma yapmaktan ve başkalariyle danışmaktan hoşlanmamaları, sistemli bir çalışmaya lâyıkiyle kıymet verilmemesi, velhasıl çok çeşitli haller, araştırmada geri kalmamızı izah edebilir. Memleketin istikbali bakımından bizi daha ümitli olmaya sevkeden hususların biri son zamanlarda araştırmaya verilmeğe başlanan ehemmiyettir.

Araştırma deyince ne kasdediyoruz? Bu faaliyette dedektiflikle veya sır keşfetmekle hiç bir ilgisi olmadığı tabiidir. Bu tarzdaki tefsirler, üzerinde durulmaya değmiyecek kadar gülünçtür.

Esas itibariyle araştırma, ilmin veya ilmi metodların çeşitli mevzulara tatbik edilmesinden başka bir şey değildir, ister iktisadî hâdiseleri mânalandırmak içte olsun, ister sosyal ve siyasî davranışları aydınlatmak içte olsun, ister hukukî meselelere nüfus edebilmek içte olsun, kıstas vazifesini görecek teorik esaslara ihtiyacımız bulunduğu gibi, çeşitli mevzu ve hâdiselere müteallik verilere, rakamlara, istatistiklere, dayanmak faydalıdır. Tabiat hâdiselerini izah etmeğe çalışırken ilmi kıstaslara değil de, müneccim veya sihirbazlara itibar edersek elde edeceğimiz neticeler tatmin edici olabilir mi? Aynı müşahedenin sosyal mevzular ve iktisat için de varit olduğu bir hakikattir.

Siyasî partiler bakımından araştırmanın ehemmiyeti barizdir. Bir siyasî parti, hem cereyan etmekte olan hâdiseleri mânalandırmak, bunlar hakkında fikir beyan etmek, hem de memleket dâvaları hakkında tasavvurlarını, tekliflerini bildirmek mecburiyetindedir. Bu siyasî parti, hâdiselerin tefsirinde bazı değişmez kıstaslara dayanmaz, çeşitli sahalardaki teklif ve tasavvurlarını birbirleriyle telif etmez, memleket realitelerine uydurmaz, bunları bir kül halinde mütalea etmez ise, tenakuzlara ve tezatlara düşmesi gayet tabiidir.

D. P. nin muvaffakiyetsizliklerinin sebepleri üzerinde düşündüğümüz zaman, bu partinin yukarıda izah etmeğe çalıştığım şekilde, bir hazırlıktan, bir fikrî, çalışmadan mahrum olması, bu neviden çalışmalara itibar etmemiş olması zannederim muvaffakiyetsizlik sebeplerinin başında gelir.- İktidara geldiği zaman, D. P. çeşitli vaadler yapmıştır. Bunların arasında ucuzluk, bolluk, hürriyet, kalkınma gibi umumî mahiyette gayeler bulunduğu gibi, muayyen meselelerde müşahhas teklifler vardır. Umumî vaatleri bir kenara bırakarak, misal olarak, devletçiliğin tasfiyesi ve devlet fabrikalarının hususi teşebbüse devri hususundaki teklifleri alalım. Bakın Başbakan Menderes, Büyük Millet Meclisinde Ok hükümetinin programını okuduğu zaman devletçiliğin tasfiyesi hakkında neler söylemişti: ".... iktisadi ve malt görüş terimizin esası bir taraftan Devlet müdahalelerini asgariye indirmek, diğer taraftan iktisadi sahada Devlet sektörünü mümkün olduğu kadar daraltmak ve buna emniyet vermek suretiyle hususi* teşebbüs sahasını mümkün olduğu kadar genişletmek diye ifade olunabilir... Bundan böyle âmme karakterini haiz olmayan sahalarda işletmeciliğe geçmiyeceğimiz gibi, muhtelif sebepler altında kurulmuş işletmeleri, âmme hizmeti gören ve ana sanayie tealluk edenler hariç muayyen bir plân dahilinde, elverişli şartlarla, peyderpey hususi teşebbüse devretmeğe çalışacağız."

Netice ne oldu? Zannederim inhisarlara alt bir bira fabrikasından maada, hiç bir Devlet işletmesi hususî teşebbüse devredilmedi, devlet sektörü daraltılmak şöyle dursun bilhassa son yıllarda, alabildiğine genişletildi. Bu açık tenakuzun sebepleri üzerine durmak faydalı olacaktır. Menderes 1950 de devletçiliğin tasfiyesini programına .koyarken o yıllarda memleketimizde moda haline gelmiş liberalizm cereyanından istifade etmek istemiştir. Ancak, karar verilirken, gerek nazarî olarak, gerek tatbiki olarak, mevzuun çeşitli cihetleri üzerinde uzunboyta durulmadığı açıktır. Liberalizm memlekette kalkınması bakımından uygun mudur, değil midir uygun ise bu rejim nasıl tahakkuk ettirilebilir, hususi sermaye Devlet fabrikalarını satın alabilecek kadar genişlemiş midir, hakiki durum nedir, bu meşeleler derinleştirilmemiş, memlekete uygun olup olmadığı münakaşa edilmeksizin, o anda moda olan bir cereyana uyulmakla iktifa edilmiştir.

İşte kanaatimizce tezat ve tenakuzların menşei buralardadır. Bu misal, herhangi Ur mevzuda karar almadan veya teklif yapmadan önce, araştırma yapman m, meseleyi çeşitli cihetleriyle münakaşa etmenin ehemmiyetini bariz olarak gösteriyor. D. P. nin tenakkuzlara düşmesini ve muvaffakiyeteizliklere sürüklenmiş olmasını, hüsnüniyet eksikliğinden ziyade, fikri ve tatbiki sahalarda kâfi hazırlık yapmamış olmasına affetmeliyiz.

Adalet

Savcılar ve kanunlar

(Kapaktaki savcı)

Eğer geçen haftanın sonunda İstanbuldan İzmire pek muteber yolcu kafilesini götüren meşhur "yok yok vapuru"nun bir salonunda, Basın- Yayın ve Turizm Bakanı Server Somuncuoglu ile gazeteciler arasında cereyan eden bir muhavere tafsilâtiyle duyulmuş olsaydı, İstanbulda bir adamın etekleri sevinçten zil çalacaktı. Bu adam, İstanbulun ziyadesiyle meşhur savcısıdır. Babıâlide Eisenhower'in, Beethoven'in Menderesin, Zeki Mürenin, hattâ Hazreti İsanın kim olduğunu pek iyi bilmeyen gazetecilere rastlamak kabildi -Doğruya doğru, eğriye eğri: Bizim gazeteciler içinde kara cahiller de eksik değildir*. Ama Hicabi Dinçin adını duymamış, Hicabi Dinçin ne yaptığını bilmeyen, Hicabi Dinçin meşrebinden habersiz bir gazeteci!. İşte ona İstanbul gazetecileri arasında rastlamak imkânı yoktur.

Hicabi Dinç makamında

İktidar değişir, o değişmez

"Yok yok vapuru" kaymak gibi sularda kayarken davetli olarak tamire giden gazeteciler büyüklerimizle "samimi hasbıhal"lerde bulunmak fırsatım yakaladılar. Hattâ bizzat Adnan Menderesle görüşmek, hiç olmazsa onun sohbetlerinden istifade etmek imkânı belirdi. Eski gazeteciler, biraz sinirli, biraz mağrur, etrafındaki "evet efendimciler"i Hakikaten Görülmemiş şekilde artmış, fikirleri ise tamamiyle değişmiş bu yeni Adnan Menderesi gene basının arasında görünce ne olursa olsun eski günleri hatırlamaktan kendilerini alamadılar. Eski İyi günler!. D.P. nin muhalefette bulunduğu ve Adnan Menderesin D. P. iktidara geçerse basının ne kadar rahatlayacağını heyecanlı cümlelerle uzun uzun anlattığı günler...

İşte bu sohbetlerin birinde söz meşhur Basın Kanunundan açıldı. Gazeteciler o sırada Server Somuncuoğluyu kıstırmışlardı. Basın Kanununun tahmil ettiği yüksek cezalardan şikâyet ettiler. Basın suçu işlemek, zamanına göre adamı öldürmekten ağır ceza kesilmesine yol açıyordu. Hırsızların yatmadığı kadar hapisi gazeteciler yatıyorlardı. Bir suçtan dolayı üç kişi birden mahkûm oluyordu. Bunda insaf, hakkaniyet var mıydı? İktidar mensuplarının gazetecilere hak verdiği hayretle görüldü. Bizzat Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Basın Kanununun "hakikaten" insaf ölçülerinden mahrum bulunduğunu açıkça, söyledi ve ağır hapis cezalarının aleyhinde bulundu. Gerçi Somuncuoğlu buna mukabil para cezalarının arttırılması ve bilhassa gazete sahiplerinin sarar görmeleri gerektiği çizini müdafaadan geri kalmadı. Hele suç anlayışının değişmesi gerektiği hususunda tek kelime söylemedi. O da basının tutumundan Genel Başkanı gibi davacıydı, o da şeref ve haysiyet mefhumlarından Genel Başkanın çıkardığı mânayı çıkarıyordu. Ama bir Bakanın gazetecilere verilen hapis cezalarım "hakikaten" ölçüsüz şekilde ağır bulduğunu bildirmesi bir noktayı gözler önüne serdi: Madem ki, Basın Bakam dahil herkes Basın Kanununu tadile muhtaç buluyordu, o halde bu kanun niçin tadil edilmemektedir ve bu kanunun hükümleri gereğince hapishanelerde çile dolduran kalem sahiplerinin, fırça sahiplerinin ıstırabına bir son verilmemektedir ?

Bekleyen tasarılar

Somuncuoğlunun bu açıklaması ürine bazı gazeteciler kolları sıvadılar ve başka, kaynaklardan tahkikat yaptılar. O zaman görüldü ki Basın Kanununu, hiç olmazsa cezaları bakımından ziyadesiyle ağır bulan Server Somuncuoğlundan ibaret değildir. Bu kanunu tatbikle mükellef bulunan Adalet cihazının başındaki zat, Esad Budakoğlu da her gazetecinin demir parmaklıklar arkasına atılışında üzülmekte, verilen cezayı insaf ölçülerinin dışında bulmaktadır. Nitekim Bakan bir tadilat yapılması için gerekli çalışmalara da girişmiştir. Adalet Bakanlığında bir komisyon kurulmuştur ve Basın Kanununun ruhu -ki, pek çok kimse için' bu ruh dahi yüzde yüz, antidemokratiktir- muhafaza edilmekle beraber bazı maddelerinde değişiklikler yapılması uygun görülmüştür. Komisyon raporunu vermiştir, hattâ tasarı hazırlanmıştır. Fakat tasarının Meclise havalesi için bir türlü "gerekli hava" bulunamamaktadır. Tabii bu hava •aranılırken gazeteciler .mütemadiyen mahkum olmakta, bu mahkûmiyetiler bütün dünyada memleketimiz hakkında menfi düşünceler uyandırmakta, sayısız aileye günler, zindan kesilmektedir. Buna rağmen Adalet Bakam, haksızlığım teslim ettiği cezaların kesilmesini önlememektedir; Basın-Yayın ve Turizm Bakanı haksızlığını "Yok yok vapuru"nda ifâde ettiği cezaların dağıtılmasının manevi vebalini omuzunda muhafaza etmektedir.

Hicabi Dince gelince, o hem cezaların' kesilmesini sağlamak vazifesini elinde tuttuğu, hem de astığı adamın ipte sallanan vücudu altında içten gözyaşı döken bir kimsenin yürek eziklığini kalbinde hissettiği içindir ki eğer Basın Kanunu hakkında "Büyükler"in bu şekilde düşündüklerini duysaydı sevince garkolurdu.

Madalyonun iki yüzü

İstanbul gazetecilerine en çok kimden şikâyetçi olduklarını Sorarsanız, şu cevabi alırsınız: Hicabi Dinç! Ama, savcı ' olarak, bugünkü şartlar altında İstanbulda kimi görmek istediklerini öğrenmeye kalksanız gene aynı cevap verilir: Hicabi Dinç! Zira senelerdir basın rejiminin bir sembolü haline gelmiş olan Hicabi Dinç başka bazı savcıları göllerinin önüne getiren İstanbul gazetecilerine hemen bir siyanet meleği halinde görünür. Düşünülmeli ki İstanbul, gazete ve gazeteci adedini hesaplayarak bir nisbet tâyin edildiğinde, basın mensubu takip etmek işinde meselâ başkentin fersah fersah gerisinde, kalır. Bu nisbet düşüklüğünün 1 numaralı âmilinin Hicabi Dinçin "İşbilirligi" olduğunu Babıâlide bilmeyen yoktur. Zira Hicabi Dinçin "aslında fenalıktan zevk alan bir insan sayılmayacağı" en amansız düşmanları tarafından dahi, kabul edilen bir hakikattir.

Bu meşhur adamın son derece alaka uyandırıcı, bir meslek hayatı var-

dır. 1950'den önce gazete sekreterleri karşılarında Basın Kanunu tatbikçisi olarak Basın Savcısı Hicabi Dinçi'bulurlardı. 1954'ten sonra, basın rejimi-nin' gene sıklaştınldığı, hattâ saman zaman tahammül edilmez hal aldığı günlerde gazete sekreterleri karşılarında gene Hicabi Dinçi buldular. Gerçi arada eski Basın Savcısı terfi etmiş, İstanbul Savcısı olmuştur. Ama 1 numaralı meşgale olarak Basını muhafazadan geri kalmamıştır.

Hicabi Dinç Kilislidir. 1909 senesinde doğduğuna göre bugün 49 yaşındadır. Baremin birinci derecesini işgal eder ve bir memurun alacağı en.yüksek maaşı alır. "Bakan yetiştiren lise"den, yani İstanbul lisesinden mezundur. Yüksek tahsilini İstanbul Hukuk Fakültesinde, Üniversite henüz Darülfünunken yapmıştır. Fakülteyi 1932'de bitirmiştir. Hicabi Dinç varlıklı bir ailenin çocuğu değildir. Parlak bir talebe de olmamış ve silik kalmıştır. Fakat çok çalışkan olması sayesinde Rektör Cemil Bilsel kendisini himaye etmiş, talebeyken ona Rektörlük kaleminde iş vermiş, hâkimlik stajına başladığında da aslında öyle bir memuriyet, bulunmamasına rağmen kendisin Hususi Kalem Müdürü gibi bir şeyi yapmıştır. Hicabi Dinçin iftihar vesilesi saydığı bir husus daha vardır. Talebeliğj sırasında. Cumhuriyet gazetesinde de çalışmış, Darülfünun haberleri getirmiş, böylece genzine mürekkep kokusu dolmuştur. Nitekim şimdi "biz de gazetecilik yaptık" demekten hoşlanır.

Hicabi 'Dinçin 24 senelik devlet hizmeti vardır. -Yani bir sene sonra, hele 1961'de "görülen lüzum üzerine" emekliye rahat rahat ayrılabilir-. Bunun yirmi senesi savcılıkta geçmiştir. Memuriyet hayatında hep İstanbulda vazife görmüştür. Evvela muavinlik yapmış, daha sonra uzun müddet Basın Bürosu şefliğinde bulunmuş, arkadan Savcı Başmuavinliğine yükseltilmiştir. Son altı 'senedir. İstanbul savcılığını deruhte etmektedir. Bugün maiyetinde 66 savcı bulunmaktadır. Hicabi Dinç onları ve polislerini gözetir, himaye eder. En son, dört ay önce terfi etmiştir. İstanbul Emniyet Müdürlüğüne I.C. A. yardımından verilmiş pikaplardan Ur tanesini makam arabası olarak kullanır. Şoförü bir polistir. Hicabi Dinç maaşından gayrı ayda 300-350 lira arası bir makam tazminatı alır.

Savcıları himaye

Hicabi Dinç bu hafta, başka bir sebepten daha "günün adamı" oldu. Zira Başbakan Menderes kendisinden İzmirde -tabii ismini söylemeksizin- bahsetti ve üzerine himaye kanatlarını gerdi. Adnan Menderes bu himayede o kadar ileri gitti ki, Demokrasiye bile paydos diyeceğini açıkça ifade etti. Mesele şudur: Muhalefet' bir takım valileri ve savcıları tehdit etmektedir.' Bunların kanunsuz muamele yaptıklarını söylemekte, onları iktidar değiştiğinde müstakil mahkemelere vereceğini bildirmektedir. Başbakana göre bu. Demokrasinin suiistimalidir. Muhalefet aynı yolda devam ederse Demokrasiye paydos denilecektir. Bu teminat İstanbul savcısı üzerinde ne gibi bir tesir bırakmıştır bilinmez ama. haftanın başında fikri sorulan Muhalefet lideri İsmet İnönü Adalet meselesini ehemmiyetle takip edeceğini tekrarlamıştır.

Esat Budakoğlu
Şu, dosyaları artık açsa...

-Hicabi Dinç, Muhalefetin şikâyet ettiği savcıların başında gelmese bile -o mevkii başkası işgal etmektedir- onların arasındadır. Hakkında Muhalefet milletvekilleri tarafından Meclise verilmiş bir Çok sözlü soru vardır. Bunları cevaplandırmak Adalet Bakanı için kolay olmayacaktır, zira bizzat Adalet Bakam bir mesele hakkında İstanbul savcısıyla alâkalı tahkikat açtırttığını bildirmek zorunda kalmıştır. Hakikaten Hicabi Dinç, bir gün iktidarın değişebileceğini daima hatırlamasına rağmen. Muhalefetin Anayasaya ve kanunlara aykırı bulduğu bir takım işleri, emir alınca, yapmaktan geri kalmamıştır. Zira İstanbul savcılığı, manevi cazibesi dolayısıyla Hicabi Dinçin kaybetmek istemediği bir makamdır. Nitekim bu yüzden kalbine taş bastığı çok olmuştur. Hele bugünlerde İstanbul savcısı bol miktarda taş istihlâk etmektedir.

"Aynaroz papazı"

Hicabi Dinç kendisini "Aynaroz papazı"na benzetir. Hakikaten vazifesine onun kadar sadık bir memur bulmak güçtür. Saat 8.30-9 arasında makamında bulunmak için Modadaki evinde saat 6'da kalkar. Normal günlerde işinden 17-17.30 arasında çıkar. Fakat Basınla alâkalı veya hükümetin üzerinde durduğu bir mesele oldu mu gece yanlarına kadar çalışır. Bilhassa "resmi tekzip"lere gazetelerde yer bulmak bahsinde çok faaldir. İşin eğlenceli tarafı, ertesi gün onları gönderten kendisi değilmiş gibi herşeyi bilmezlik -ten gelir.

İstanbul savcısı hakkında her şey söylenmiştir. Fakat maddi menfaat sağlamak için nüfuzunu kötüye kullandığım işiten yoktur. Bir de kendisini eğlence yerlerinde aramak beyhudedir. İstanbul savcısını makamından başka bir yerde görmek istiyenler Büyüklerimizin teşyi törenlerine gitmektedirler. Hicabi Dinç oraların adeta gediklisidir.

Hicabi Dinç bunları dostlarına anlatıp kendisini bir "Aynaroz Papazına benzettikten sonra "hangi memnr benim gibi yaşar" der, "sabah geliyorum, akşam gidiyorum; burada sırf benim mesleki aşkım bahis mevzuu, beni bağlayan o". Arkadan, cebinden bir küme anahtar çıkarır ve sallar: "Biliyorsunuz, benim yazıhanem hazır, Baroya bir müracaat kâfi". Fakat bir handa olduğunu söylediği meşhur yazıhanesinin tam yerini bilen yoktur! İstanbul savcısı bununla da kalmaz. Sü-. menini aralar ve "İşte, istifa mektubum" der. O istifa mektubunu da henüz bir okuyan almamıştır, Gerçi devlet kapısına muhtaç olmadığı hakikattir. Nitekim maaşının yarısını iane olarak dağıtır. Adeta aboneleri vardır. Bunlar ay başlarında gelirler ve "tayın"larım alırlar. Bu bakımdan şefkatlidir, hamiyetlidir. Üstelik arkadaşları "Yahu Hicabi, bu seninki hayat mı? Git de eğlen biraz" derler. Bunlara rağmen Hicabi Dinçin bir gün bir fikir, bir prensip anlaşmazlığı yüzünden, yahut istenilen bir işi yapmamak için İstanbul savcılığından ayrılacağına inanmak kolay değildir.

Prensipler!

İstanbul gazetelerinin bütün girdisini çıktısını Hicabi Dinç kadar iyi bilen bir başkası Türkiyede mevcut değildir. Yalnız gazeteleri değil, gazetecileri de tanır. Kim iyi muameleden anlar, kim ilk tehditte yelkenleri suya indirir, kim tehdit karşısında büsbütün diklenir, hepsine vakıftır. Ona göre de davranır. "Höt" denilince tornistan edeceğini bildiği kimseleri dostane eda içinde -kendi tâbirince- "suç işiemekten, sonra da af dilenmeye mecbur . olmaktan" korumaya çalışır. Ama icap etti mi, gazeteciler ve politikacılar hakkında dâva açmaktan geri kalmaz. Sonra da, elinden gelirse -yani Tanrıların hiddeti geçmişse- kurtarmaya bakar. Buna mukabil gazetecilere bir tavsiyesi vardır. Der ki:

Rahmi Ergil İzmitte **Bayarı** karşılıyor

Kraldan hararetli bir kıralcı

"Bir yazı yazarken kaleminiz nerede takılırsa orayı atlayın, yazmayın. Muhakkak orada tehlike mevcuttur." Bu prensipte İstanbul savcısının 1 numaralı Basın avukatı Sahir Kurutluoğlu ile ittifak halinde olması dikkate şayandır. Sahir Kurutluoğlu da şöyle der: "Bana bir cümlenin, suç olup olmadığını sormak lüzumunu duydun mu, o cümleyi pas geç!" Tabii bu, Buta Kanununun cilvelerinden biridir. Ama şimdiye kadar Hicabi Dinçin kendiliğinden, "şu herife göstereyim" diye takibata giriştiğini gören olmamıştır. Kendisini başka bazı savcılardan ayıran hususiyet de budur. Nitekim Hicabi Dinç de "Biz şu telefona benzeriz, fişi çektin mi çalışmaz" der. Dairesinde iki telefon ve muhtelif ziller Vardır. Şimdi bir de ses alma makinesi' koydurtmuştur. Böylece dairesinde konuşulanları ve telefon muhaverelerini sese almak imkânına sahip olmuştur.

Hicabi Dinçe göre basın gelişmektedir. Babıâlide kültür seviyesi yükselmektedir. Hicabi Dinçin bir muhabiri göstererek "eskiden bu ayarda başmuharrir bulunmazdı" dediğini işitenler vardır. Kanaatince gazetecilere iyilikle, ikna suretiyle ve tatil dille yaptırılmayacak şey yoktur. -Bir nisbet dahilinde haklıdır ya..

Böyle devirlerde görülen ve son derece "enteresan" olduğunda zerrece şüphe bulumayan bir memur tipi teşkil eden Hicabi Dinç Sıddık Sami Onardan önceki İdare Hukuku Profesörü meşhur Selânikli Muslihiddin Âdil beyin kızı Ümit hanımla evlidir. Profesör kızına büyük miras bırakmıştır. Ümit Dinç de Hukuk mezunudur, fakat hukukçu çiftin tanışması Hukukta olmamıştır.

Dinç ailesinin tek çocuğu- vardır. Bu erkek çocuk tahsilini High Bchool'da yapmaktadır. Ve talihin garip tecellisi: Basının 1 numaralı takipçileri arasında bulunan Hicabi Dinçin oğlu babasına ilerde gazeteci olacağım söylemiştir.

Şimdi büyük Dinçin temennisi, ihtimal ki, küçük Dinçin gazetecilik yapacağı günlerde hiç bir Hicabi Dinçin, istemeye istemeye de olsa basın hürriyettin gölgelememesidir.

Politikacılar

Sivaslıların neşesi

Sivaslılar geçen haftanın içinde bir gün yedikleri öğle yemeğini hayatları boyunca, unutamayacaklar. O gün öğle yemeğinde 1 numaralı Bakan Dr. Namık Gedik de bulundu ve daha iyisi, bir konuşma yaptı. Doğrusu istenilirse Sivaslılar Karadenizdeki vatandaşlara karşı içlerinde bir hased duymuyor değillerdi. Partiler en "orijinal" politikacılarım oralara gönderiyorlar, politikacılar sahil halkım kırıp geçiyorlardı. Kasım Gülek, ekibiyle birlikte Karadenize gidiyor, onu Tevfik İleri aynı bölgede takip ediyor, birbirlerine taş atıyorlar, lâf atıyorlar, iğneliyorlar, Üstelik siyaset edebiyatımıza geçecek vecizeler paralıyorlardı. Fakat Sivasa o neviden kimse gelmiyordu. Çok şükür, geçen hafta Dr. Namık Gedik Sivaslıların kalbindeki hüznü ortadan kaldırdı.

Yemekte -yemek, Devlet Demiryolları Cer fabrikasının lokalinde veriliyordu- işçi sendikaları temsilcileri, esnaf teşekkülleri temsilcileri ve Demokrat Parti ileri gelenleri de hazır bulunuyorlardı. Muhtelif hasbıhallerden sonra İçişleri Bakanı âyağa kalktı ve Sivaslıların hatırından zor çıkacak bir siyasi konuşma yaptı. Daha konuşmanın başında pek çok kimse manalı şekilde tebessümden kendisini alamadı. Zira Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun baş tatbikçişi olan içişleri Bakam kelimesi kelimesine şöyle dedi:

"— Gelişimiz günün geç saatine ve geceye tesadüf etti. Buna rağmen büyük bir vatandaş topluluğu tarafından muhabbetle karşılandık".

Yemekte bulunanlar bu hayırlı haberin arkasından bir başka hayırlı haber beklediler, öyle ya, madem ki bizzat İçişleri Bakanı hem de "gece" büyük kalabalık tarafından karşılanabiliyordu, demek ki Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu yakında kalkacaktı ve şimdiden tatbikatına son. verilmişti. Ama hayır, Dr. Namık Gedik bu ikinci müjdeyi vermedi. İhtimal ki kanaatince kanun "muhteris, inkarcı muhalifler" içindi. Halk, İktidarda bulunanlara elbette ki muhabbetini serbestçe ve fütursuzca gösterebilirdi. O lâf, orada kaldı. Fakat Dr. Namık Gedik biraz sonra yeniden masa başındakileri hayrete düşürmekten geri kalmadı.

Söylediğine göre Sivasta ve fiillerinde tetkiklerde bulunmuştu; Vatandaşlarla görüşmüştü. Vatandaşlar hükümetten neler istediklerini anlatmışlardı. İçişleri Bakanı şöyle devam etti:

"— Söyledikleri şey şu: Allah hükümetimizi başımızdan eksik etmesin!"

Dr. Namık Gedik edindiği intihayı da belirtti:

' "—' Konuşmalarında umumiyetle ne şikâyet kokusu, ne bir ümitsizlik havası asla mevcut değil".

Bu İntiba da, başların aşılanmasına yol açtı. Zira "Allah hükümetimizi başımızdan eksik etmesin" diyenler seçimlerde aynı hükümetin değişmesi için reylerini C. H. P. ve vermişlerdi. Üstelik, seçimlerden bu yana Sivasta Muhalefet, yurdun her tarafında olduğu gibi biraz daha kuvvetlenmişti. Halkın şikâyetleri artmıştı, zira pahalılık artmıştı. Buna rağmen, üstelik bir doktor olan İçişleri Bakanının böyle bir teşhis koyması tedavinin gelmeyeceğine delil sayıldı. Zira yanlış teşhise dayanan tedavi olur mu?

Askı meselesi

Bakan, İktidarın ne kadar haklı bulunduğunu da başka bir müşahedesini açıklayarak ifada etti:

"— Bize, maksadlı politikacıların dillerinden ve kalemlerinden düşürmedikleri hürriyetsizlikten, askıdan ve baskıdan bahsetmediler".

' Dinleyenler hürriyetsizliği ve baskıyı anladılar ama, içişleri Bakanının "askı" kelimesiyle neyi anlatmak istediğini kavrayamadılar. Eğer "askı" asılmak mastarından geliyorsa Dr. Namık Gedikin "maksadlı politikacı" diye tavsif ettiği bizzat Adnan Menderes- oluyordu. Zira idam sehpalarından bahseden oydu. Yok, İçişleri Bakanı askıdaki işleri kastediyorsa, o başkaydı.. Fakat "askı" dan bahsetmemenin ni-

çin İktidara hak vermek manasına geldiği pek belli olmadı. Belli olan. Dr. Namık Gedikin şöyle bir mantık silsilesi kurmuş olduğuydu: Madem ki Sivasın köylerinde bana hürriyetsizlikten şikayet etmediler, o halde hürriyetsizlik diye bir mesele yoktur ve bu, Türkiyenin bir problemi değildir! Bu mantık silsilesini Karadenizde Tevfik İleri bile kuramamıştı.

Bir pabuç hikayesi

Dr. Namık Gedik buna rağmen, konuştuğu kimselerden bazılarının kendisine şikayetlerde bulunduğunu gizlemedi. Ama bunlar, "iğfal edilmiş" talihsizlendi. Anlattığı bir çarık hikâyesi herkesi alakalandırdı. Efendim, vatandaşlarımız İçişleri Bakanına P. P. yi över ve eski İktidar zamanında köylü çarık giyerken bugün herkesin ayağında ayakkabı bulunduğunu söylerlerken birisi atılmış ve çarıklarını göstererek demiş ki: "İşte ben çarık giyiyorum". Bunun üzerine bizzat halk o adama dönmüş ve hak ettiği cevabı vermiş: "O ayağındaki 85 liralık" işlemeli çarık. 15 - 20 liraya pabuç alsana".

Bunu dinleyenlerden bazı kimseler masanın altına eğilerek Dr. Gedikin ayaklarına baktılar. İçişleri Bakanı siyah renkte, şık pabuçlar giymişti. Demek Dr. Gedik pabuç giyiyordu. O halde pabuç fiyatının ne olduğunu da bilmesi gerekiyordu. Tabii, pabuçlarını bizzat alıyor, bedelim bizzat ödüyorsa.. Yok, kendisi namına alışverişi başkası yapıyorsa, o konuşma sırasında halkın çarıklı adama değil, bizzat İçişleri Bakanına bir iğne batırdığını anlamamış olması ve hikayeyi övünerek anlatması anlaşılır hal alıyordu. 15 - 20 liraya pabuç! Bunun nerede satıldığım da İçişleri Bakam söylese ve adres verseydi ihtimal ki yemek masası bir anda boşanır ve halk o adrese hücum ederdi. 15 . 20 liraya pabuç!. Akla şu tekerleme geldi! Ya sopa yememiş, ya sayı bilmiyor!.

Bir de yevmiye hikayesi

Bakan masadakilerin neşesini ayrıca bir de "yevmiye hikâyesi" anlatarak arttırdı. Efendim, gene muhalifler tarafından iğfal edilmiş bir vatandaş Dr. Gediğin karşısına dikilmiş ve Yıldızelinde günde altı lira aldığını, kalabalık aile geçindirdiğini, bu yüzden sıkıntı çektiğini bildirmiş. O zavallıya da, Dr. Gedik değil, toplantıda hazır bulunanlar cevap vermişler. Bir tanesi "10 lira yevmiyeli işim var, çalıştıracak adam bulamıyorum" demiş. Bir başkası 12 lira teklif etmiş.' Böylece bir arttırma başlamış ve o sayede Menderes kabinesinin 1 numaralı Bakam gelirlerin Demokrat Türkiyede ne kadar artmış olduğunu anlamış. Bu sözler de işçi temsilcilerim gevrek gevrek güldürdü. Madem ki 12 lira yevmiyeli işe işçi aramyordu, hem de işçinin kalifiye olmasına dahi lüzum yoktu, yapılacak şey tası tarağı toplayıp Yıldızeline akın etmekti. Zira Dr. Gedikin bu hikayeyi anlattığı sırada Türkiyede yüzbinlerle, insan altı liradan . da ucuza çalışıyor hattâ komisyonla matbaa işçilerine asgari ücret olarak yedi liradan düşük ücret tâyin ediyorlardı.

Suçlu, ayağa kalk!

Mamafih İçişleri Bakanı asıl auçluları teşhis etmekten geri kalmamiştı. Karşısına çıkan ve ayağındaki çarığı gösteren veya altı lira yevmiyeden bahseden vatandaşlar masumdu. Dr. Gedik şöyle dedi:

"— Asıl kusurlu, hattâ suçlu olanlar bu memleketin «havasını her gün hepimizin sevinip öğreneceği hakikatlerin tam zıddına, mütemadiyen kendi gayrimeşru maksadları

Namık Gedik

Papuç pahalı değil!

uğruna zehirleyenler, vatandaşın temiz vicdanına hakikatleri, hükümete saygı ve güven yerine inkâr ve ümitsizliği durmadan bir zehir gibi damla damla zerkedenlerdir".

Böylece doktor teşhisim de koymuş oluyordu. Bunun yanında, kendisinin "sevindirici hakikat" dediğinin de ne olduğu ortaya çıkıyordu: 15 . 20 liraya pabuç satılan, 6 lira yevmiyeyle adam çalışmayan ve tabii köylüsü Sipahi Ocağı sigarası 1-çen bir memleket!

Basın • Yayın ve Turizm Bakanı, İç Kabinenin yem üyesi Server Somuncuoglu, ihtimal Dr. Gedike oyuh olsun diye bu konuşmayı radyolarda okuttu. O zaman herkes Adnan Menderesin niçin memleket hakkında Balıkesir ve İzmir nutuklarında ifadesini bulan düşüncelere sahip olduğunu anladı, Dr. Namık Gedik vasıtasıyla dış âleme bakan D. P. Genel Başkanı elbette ki başka bir düşünceyi hatırından dahi geçirmeyecek ve Türkiyeyi., Dr. Gedikin gözleriyle görmeyenleri idam sehpalanyla tehdit edecektir.

Üniversite

Komedinin sonu

Telefonun ucundaki ses, "burası" nın D. P. il merkezi olduğunu söyledikten sonra İstanbul milletvekillerinin "devam eden tahkikatın selâmeti" bakımından davete icabet edemeyeceklerim bildirdi. Daveti yapan İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliğiydi. Telefon da Birliğe ediliyor ve özür dileniyordu. Teknik Üniversite Talebe Birliği, Üniverei-tede cereyan eden ve İstanbul valisi tarafından "ihtilâl" olarak vasıflandırılan basit talebe hareketinin hakiki manasını anlatmak üzere geçen hafta içinde İstanbul milletvekillerini bir öğle yemeğine davet etmişti. Fakat davetten bir kaç gün sonra D. P. il merkezinden yukarda bahsi geçen telefon edildi. Talebeler şaşırdılar. Milletvekilleri niçin gelmiyorlardı?

Aslında D. P, il merkezi Teknik Üniversitenin nasıl bir "Muhalefet Yuvası" olduğunu biliyordu. Geçen sene Nazlı Tlabarın başına gelenler Demokrat İleri gelenlerinin ağızlarını yakmıştı. İstanbulun yakışıklı hanım milletvekili Nazlı Tlabar genel seçimlerin arefesinde hem kendisinin hem partisinin görüşlerim anlamak, aydın gençleri kendi tarafına çekmek için Teknik Üniversiteyi ziyaret gafletine düşmüştü. Orada gördüğü manzara milletvekili için Teknik Üniversiteyi Türkiyede uğranılacak en son yer haline sokmuştu. Zira talebeler kendisini, göğüslerinde altıoklarla karşılamışlar ve sormadık sual bırakmamışlardı. O kadar ki talebeleri kendi tarafına çekmek için giden Nazlı Tlabar en sonda antidemokratik kanunlara rey vermediğini, yani onları tasvip etmediğini söylemekten kendisim alamamıştı. İşte şimdi, D. P. il merkezi yem yeni İstanbul milletvekillerinin kurban olmaması için Talebe Birliğine telefon etmiş ve milletvekilleri namına özür dilemişti.

Meçhul şöhretler

Fakat talebeler, nihayet kendilerinin de milletvekilleri olan Sayın büyükleri» bir davete icabetten kaçınmalarını anlamadılar. Bizzat sayın büyüklere telefon ettiler ve D. P. il merkezinin verdiği haberin doğru olup olmadığını sordular. O zaman anlaşıldı ki meçhul bir makamdan alınan talimat üzerine il merkezi milletvekilleri adına konuşmuştur.

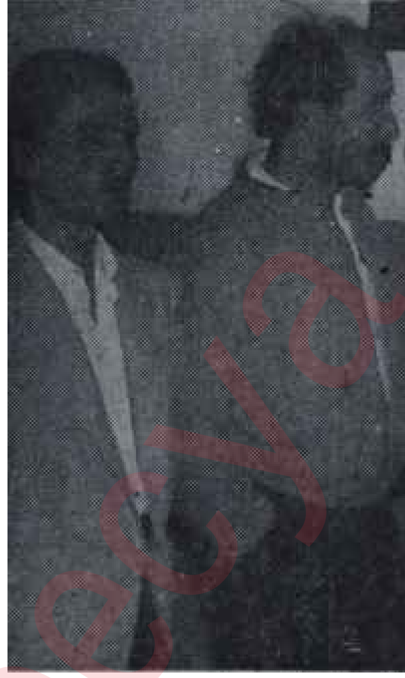
Nitekim geçen haftanın ortasın-

da, güneşin gökyüzünün tam göbeğinde parladığı bir saatte biri ince uzun, ikisi orta boylu ve tıknaz, ama hepsi de kerli ferli üç kişinin Teknik Üniversite önünde bir otomobilden indiği görüldü. Talebe Birliği ileri gelenleri kapıda bekliyorlardı. Fakat kerli ferli zevatı tanımadılar. Sonradan, orada bulunan gazetecilerin yardımıyla bunların 1957 seçimlerinde D. P. nin 39 isimlik İstanbul aday listesinin en dipteki hanelerinden üçünü işgal ettikleri öğrenildi. İsimleri Yusuf Salman, Mucip Kemalyeri ve Mehmet Faruk Gürtunca idi ve milletveklliydiler. Talebeler misafirlerine büyük bir hürmet ve alaka gösterdiler. Fakat aralarında Bayar ve Menderesin de bulunduğu 39 İstanbul milletvekilinden sadece yüzde sekizinin davetlerine icabet etmiş olduğunu da gözden kaçırmadılar.

Salman, Kemalyeri ve Gürtunca takınabildikleri en sempatik çehrelerle Gümüşsüyü Talebe Yurduna girdikleri zaman doğruca Talebe Birliği Merkezine alındılar. Orada kendilerine, artık meşhur olan "Teknik Üniversitesi hâdisesi" nin içyüzü anlatıldı. Meselenin, bir tahkikat değil, fakat tetkikat mevzuu olduğu izah edildi. Mühim olan, hâdiseyi doğuran sebeplerdi. Neden sebepler üzerinde değil de, müsebbipler üzerinde duruluyordu? Şüphelenilen hususların, yani İktidara müteveccih hareketin varit olmadığı, ikna edici delillerle ortaya serildi. Fakat milletvekilleri, maruf bir mazereti ileri sürerek, "tahkikatın selâmeti bakımından" meseleyi tartışmak istemediklerini beyanda gecikmediler.

Nefis ziyafet

Arkasından milletvekilleri, 1.800 Teknik Üniversitelinin karın doyurmağa çalıştığı yemekhaneye buyur edildiler. Teknik Üniversite tedrisata henüz başlamamış olduğu için yemekhane kalabalık değildi. Mil' letvekillerinin gelişi, esasen mevcudun üzerinde dahi bir hâdise tesiri yapmadı. Herkes, önündeki tabaklarla meşguldü. Salman, Kemalyeri ve Gürtunca, teamüle uygun olarak, servislerini bizzat yaptılar. Püreli rosto, iç pilâv ve kavundan müteşekkil yemeği mutfağın tezgâhından alıp tepsilere yerleştirirken bol bol resim de çektirdiler. Ancak, Gürtuncanın telâştan iki tabak püreli rosto alması öğrencileri hayli eğlendirdi. Basit hatanın tashihinden sonra milletvekilleri, kendilerine ayrılan büyük masaya talebeler ile birlikte oturdular. Milletvekillerinin çok beğendiklerini söyledikleri yemekleri pek büyük bir iştah ile çiğnemedikleri, ağızlarında büyüyen lokmaları saf terkos suyundan sık sık medet umarak yutmağa çalışmalarından belliydi, öyle ki mikrofondaki "tiku -tiku-tak"şarkısı , çok sert tempolu bir swing olduğuu halde, milletvekillerinin çenelerini daha süratle işletmeğe teşvikte acze düşüyordu. Yemeklerini bitirerek ayakta ve masalarının etrafında durarak milletvekillerini seyreden öğrencilerin nazarları, lokmaları gırtlaklarda düğümlendiriyor ve büsbütün yutulmaz hale getiriyordu. ' Bir taraftan da Gümüşsüyü Talebe Yurdunun itinalı giyinmiş müdürü Selâhattin Sel, âdeta öğrencilere fırsat vermemeğe çalışarak izahatta bulunuyordu. Milletvekilleri her şeye rağmen, tabakları bulaşıkçıyı pek zahmete sokmıyacak şekilde temizlemeğe muvaffak oldular. Sonunda da, muhtemel kabarmaları teskin için, derhal sigaralara sarıldılar. Kemalyeri, sigarasını ateşledikten sonra kibritin çöpünü nereye bırakabileceğini sorduğu zaman, bir talebe "Tarhan gittiğine göre, nereye isterseniz fırlatın" dedi.

ifadesi alınan talebeler

Bin dertliler

Milletvekilleri, yemekhaneden tekrar Talebe Birliği Merkezine dönerlerken radyoda Ahmet Üstün, efemine sesiyle mikrofonda şöyle bağırıyordu: "Kime feryat edeyim?"

Sual sormak yok

Milletvekilleri Talebe Birlin idarecilerine, öğrencilerin dileklerini sual sorulmaması ve izahat istenilmemeği şartıyla dinleyin tesbit edebileceklerim söylemişlerdi. Başka şartları da vardı: Gazeteciler ve ondan fazla Öğrenci içeri alınmıyacaktı. Salman, Kemalyeri ve Gürtunca ısrarlara rağmen, daha fazla talebenin, katılabileceği bir mahalde, mesela: lokalde hasbihal yapmağı reddetmişlerdi. Anlaşılan, kulaklara küpe olan ikinci bir "Tlabar hâdisesi" yaratılmak istenmiyordu. Fakat Teknik Üniversiteliler, şartlan kabul edecek kadar dertli ve çaresizdiler,

Teknik Üniversitelilerin dert kutusu açılınca, bunun ağzına kadar dolu olduğu görüldü. Harçlar çok yüksekti, indirilmeliydi. . Lokal ve yurt dertleri vardı. Gümüşsüyü Talebe Yurdunda, Teknik Üniversitelilerin ancak % 9 u barınabiliyordu. Ortada bir kırtasiye ve teknik malzeme buhranı vardı. Takip etmeleri gereken yabancı neşriyatın fiyatı 3 misline fırlamıştı. 149 liralık burs arttırılmalıydı.Öğrenciler, çalışma yeri bulamıyorlardı. Hülasa olarak, böyle şartlar altında teknik tedrisatı yürütebilmeğe imkân ve ihtimal kalmamıştı. Talebe Birliği idarecileri bu arada milletvekillerine *son* zamdan sonra her talebeden 210 kuruş alınmasına rağmen demin yedikleri öğle yemeğinin 400 lira ziyan edilmek suretiyle hazırlanabil-, diğini bilânçosuyla gösterdiler. Yarın Teknik Üniversite açılır da 1.800 kişi yemeğe gelmeğe başlarsa, 400 liralık ziyan çok daha artacaktı. Bir başka mesele olarak ta talebeler, Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcının "Zengin olmıyan,Türkiyede yüksek tahsil yapamaz" mealindeki meşhur vecizesine parmak bastılar. Bir Talebe Bankasının, hattâ yeni ve cazip bir teklif olarak maddi ve mânevi dertlerle uğraşacak bir Gençlik Bakanlığının kurulmasını ileri sürdüler.

Harıl harıl not tutarken, birçok "Hergün" gazetesinin sahibi . olan Gürtunca, "dileklerin kâğıt üzerinde kalmıyacağına" dair teminat üzerine teminat tazeliyordu. Dilekler, derhal "Başbakan Beyfendiye" -Yardımcı Beyfendiye; değil- arzedilmek üzere, tetkik edilecekti. Milletvekilleri, esaslı bir badireyi atlatmış olmanın sevinci içinde Talebe Birliği Merkezinden ayrılmakta tehalük gösterirlerken, Kemalyerinin her kelimesinin bir mâna ifade edeceği zannıyla sarfettiği iki cümle, Yardımcının zikri *geçen* vecizesi kadar öğrencileri alâkadar etmiş. Kemalyerinin kendisini Teknik Üniversitelilerin hatıralarında daim tutacak, gönüller fetheden iki cümleciği şudur: "Bu sıraladıklarınız dert değil, ihtiyaç! Dertler geride kaldı!"

Milletvekilleri ayrıldıktan sonra, talebeler bir hata işlediklerinin farkına vardılar. Ananevi Türk misafirperverliğinin tesirinden ,kurtulamıyarak ,milletvekilleri ve gazeteciler gelecekler" diye, o günkü öğle yemeğini her zamankinden çok daha kaliteli çıkartmışlardı. Halbuki Yunanlıların Türkiyeden daha çok dolar almasının bir sebebi de, gelen Amerikan yardım heyetlerini Şale Köşkünde efsanevi ziyafetler vermek yerine sandöviç ile bira ikram etmeleri değil miydi ?

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadi Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır?"

- XII -

Selâmi KARAÇAM

Bugün çağdaş ve ileri hukuk devleti anlayışında siyasi rejimin hüviyeti ve onun iktisadi felsefesi tam bir aydınlık içinde olması gerekiyor. Fertlerin devletle olan münasebetlerinde bu aydınlık mühim rol oynamaktadır. Demokratik müesseseler ve bu müesseselerin, yasama şartları rejimin hukukî hüviyeti ile yakından ilgilidir. Zira tatbikatta her hukuk devleti düzeninin demokratik yaşama imkanlarını kapsamadığına şahit olmaktayız. Her ne kadar Demirperde arkası rejimleri demokratik yaşayışın hukuki gereklerine uyduk-' larını iddia ediyorlarsa da, hakikat hâlde bu rejimlerin hukuk devleti düzeni ile hiç bir ilgileri yoktur. Bundan dolayı siyasi rejimlerin, gerçek manası ile çağdaş hukukun fertlere tanıdığı temel haklan teminat altında bulundurup bulundurmadığı' araştırılır ve elbette ki giderek bu noktada kanuni iradeyi millî iradenin üstüne çıkaran imkânların demokratik düzenin temel şartları üzerinde etkisi olduğu tesbit edilir. Hele bu imkânları ellerinde bulunduranların zihniyetinin demokratik düzen üzerinde daha müessir olduğu görülür. Hattâ bu yolda ferdin her türlü hürriyetlerini devlet otoritesi ile telife çalışan ve bu uğurda bütün imkânları zorlayan icraların tutumunu endişe ile karşılamak zaruridir. Oysa ki hürriyeti böylesine bir otorite ile telife imkân yoktur. Şayet bu imkân varsa E. Laboulaye'in dediği gibi o ülkelerde "Hürriyet en hakir bir köylünün, en âdi bir amelenin bile malı değilse bir imtiyaz demektir. Hürriyet yalnız bir hâl ve keyfiyet değildir, bir haktır. İnsan başka bir adamın lûtfu veya keyfi sayesinde hür olursa hür değil demektir."

Herşeyden önce hayatın realitesi üzerinde mutabakat lâzımdır. O bir hürriyet midir, yoksa esaret midir? Realite odur ki hayat hürriyettir, şuurdur ve hamleyi gerektirir. Fertlerin ve toplumların her türlü faaliyeti hürriyeti tazammun ettirir. Aksi hâlde hürriyetin bulunmadığı yerdeki faaliyetler yapıcı, yaratıcı değildir ve olamaz. Bundan dolayı fikre hürriyet verirler, onun için hür teşebbüsten söz ederler ve yine onun içindir ki iktisadi kalkınmanın mebdei hürriyettir derler. Bu noktada Prof. Alferde Kastler'in "Hürriyete yapılacak bir tecavüz memleketin kültürel ve ekonomik kısırlaşmasına yol açar" demiş olması bir realitenin ifadesidir, Çünkü hürriyetin bulunmadığı yerde tekâmül, yaratıcılık, hamle ve madde üzerinde fütuhat yoktur. Daha açık ve geniş anlamıyla, iktisadi faaliyet, ferdin hürriyet Ve şuurla maddeyi kendinin ve toplumun daha iyi ve daha güzel yarınları için imkân hâline getirme kapasitesi olduğu unutulmamalıdır. Bu takdirdedir ki madde ferdin refahını ve nisbî de olsa saadetim sağlayan vasıta durumuna düşürülür ve giderek kişiyi köle etme durumu ortadan kaldırılır. İşte çağımızın kör düğümlerinden de biri bu değil midir? Bir lâhza düşünelim; ortada hürriyet yok mudur, o hâlde karanlık vardır. Artık bu karanlık içinde hür teşebbüsten söz edilemez. İcraların faaliyeti murakebesiz ve toplumun tetkikinden uzaktır. Bu yerlerde artık fertler otomatlığa mahkûm edilmiştir. Oysa ki ferdin otomatlaştırıldığı yerde kalkınma bir ıstırap, yaşamak bir işkence, varolmak ise manasızdır, İşte bundan dolayıdır ki ileri milletlerde umumî efkârın hür müesseselerle olan münasebeti son derece bir vahdet ve önem kazanmıştır. Umumî efkârın hassasiyeti ve reaksiyonu daima ve hep hürriyetsizliğe karşıdır. Çünkü insan hürriyeti sayesinde bir şeydir, bununla bir şey yapar ve fakat hürriyetsiz hiç bir şey değildir. Bundan dolayı demokratik düzenlerde hür müesseseler vardır ve tam bir serbesti içinde sosyal ve siyasal hizmetlerini ifaya çalışırlar. Bu müesseselerin bulunduğu yerde iktisadi kalkınmalar murakabeden uzak kalamazlar. Daima murakabe altındadırlar. Toplum tarafından denetlenen iktisadi faaliyetlerin verim derecesi bu yönden yüksek olur. Kalkınmanın husule getireceği' yaşama standardı ise ferdin toplumsal ve sosyal münasebetlerinde tam bir ahenk yaratır. İşte bu hürriyetin realitesidir.. Hürriyetsizliğin realitesi ve buna istinad ettirilen kalkınma anlayış ve zihniyeti insan yaradılışına ay-"kırıdır. İcraların insan yaradılışına aykırı faaliyetlerinde şuur ve ruh yoktur. Bir takım tesadüfler vardır. Hattâ zorlamalar vardır. Bu hâlde artık kalkınmanın hürriyetinden felsefesinden ve şuurundan söz edilebilinir mi? Ortada görünen bir takım âbideleşen ruhsuz şekiller vardır ve bunlar ma'şeri vicdanca tasvip edilmediği için de estetiği yoktur. Bunun için ileri milletlerde hayat yaratıcıdır da, geri ülkelerde değildir. Hayatın yaratıcı olduğu ülkelerde icranın bütün faaliyeti, iktisadi, siyasi, içtimai, ama bütün faaliyeti hürriyetin aydınlığı içindedir. İşte ancak bu hürriyet aydınlığındadır ki. iktisadi potansiyel gelişme imkânını bulur. Aksi hâlde hürriyetsizliğin bir takım siyasi, iktisadi ve sosyal çöküntüler meydana getirmesi mukadderdir.

Bir icra düşününüz ki iktisadi faaliyetin şartlarını kendi tâyin ve tesbit etsin, orada hürriyet yoktur. Önce refah ve saadet sonra' hürriyet. Bu hürriyetsizliğin felsefesidir. Halbuki önce hürriyet sonra refah ve saadet. Bu bir gerçektir ve fertlerin haklarındandır, öbür yanda ferdin servet yaratmada ve ekonomik kalkınmayı tahakkuk ettirmedeki rolü yine hürriyetin kendisi ile kabul izahtır. Çünkü insan faaliyetlerinin daimi bir gelişme ve değişmeye müncer olabilmesi bizzat hürriyeti gerekli kılmaktadır. Hiç şüphesiz geri kalmış bir memleketin en kısa zamanda görülmemiş kalkınmalara sahip olabilmesi İktisadi bir kudrettir. Fakat "İktisadi kudret kimin ne yaptığım ve aldığını ve hangi nisbetlerde sldığını karalaştırabilmek baliyetidir". Mühim olan nokta budur. Bu modern idarelerin varmak istedikleri en mühim noktadır. Bu da ancak hür fertlerin serbest teşebbüs ve kabiliyetlerine imkân vermekle olur; Yoksa onları devlet otoritesinin aman vermiyen baskısı altında perişan ve durumdan şikâyetçi etmek değildir. Ne kadar aksi iddia edilirse edilsin ve ne tedbirler alınırsa alınsın, ferdin hür cephesi hürriyetsizliğe giden rejimleri daima temellerinden sarsmıştır. Esasen realitenin başka türlü cereyanına, yüzyıllardanberi süregelen hürriyet mücadelesi im kân bırakmamıştır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Dış Ticaret

Davulun sesi

İthalât yollarının açılması için bu haftanın başına kadar beklemek lâzım geldi. Haberi bizzat Başbakan Menderes Cumartesi günü İzmirde yaptığı konuşmada verdi ve malların inemleketimize "oluk oluk" akacağını müjdeledi.

İthalâtın başlaması, doğrusu sabırsızlıkla bekleniyordu: Sam Amcanın dolarları sayesinde yapılacak ithalâtın "yok" lar diyarını cennete çevireceği ilân edilmişti. Nasibi mütemadi Zamlardan öteye gitmeyen vatandaş bu mev'ut cenneti -uzaktan da olsa- görmeye elbette ki can atıyordu... İthalatçılar, "kredisizlikten öldük" diye bağırmalarına rağmen çoktan beri kolları sıvamışlar, yeşil ışığın yanmasını bekliyorlardı.

İhracatçılar bile, cömert ihracat primlerini alabilmek için ithalâtın başlamasına muhtaçtılar. Zira ithalâttan alınan prim ihracatçılara ödenecektir. Sadece ihracatçılar değil, Merkez Bankası kapılarım . kısmen kendisine kapayan Devlet Baba da, para sıkıntısını karşılamak için ithalâttan alınacak primlere güvenmektedir.

İşte bu haftanın başında, "herkesin rüyası" nın önündeki son maniler kalkmıştır: İthalât kotaları ve ithalât talimatnamesi ilan edilmiş, ithal malları fiyatlarının büyük ölçüde yükselmesini biraz azaltmak maksadiyle lüks sayılan maddelerden hazine hassesi kaldırılmıştır.

Kotalar

İlk üç aylık kotalar salı günkü resmi gazetede yayınlandı. Kotalar , bu devre zarfında ithal edilecek mallarınj isimlerini ve bu mallardan ne miktarda getirtilebileceğini göstermektedir.

150 milyon dolar tutan kotalar, buzdolabı, Cadillac meraklılarını sukutu hayale uğratacak mahiyettedir. Zira ilân edilen listede lüks mallara hiç iltifat olunmamıştır: Buz dolaplarının aksam ve parçaları için sadece 50 bin dolar ayrılmıştır. Otobüs ve diğer nakil vasıtaları için 8 milyon dolar konmuşsa da, bu malların ithali Koordinasyon heyetince tâyin edilecek vasıflara sahip olmak şartıyla yapılacaktır. Heyetin -resmî daireler hariç- binek otomobilleri ithâline müsaade vermiyeceği sanılmaktadır.

Kotalarda daha çok zaruri istihlâk malları, hain madde ve yedek parça yer almaktadır. İstihlâk maddelerinin başında 1,5 milyon dolarla çay -kahve yok- gelmektedir. Asprin ve benzerleri için 1 milyon, gözlük camı için 100 bin, fermuar, düğme v.s. için 25 bin, kurşun kalem, tebeşir v.s. için 300 bin dolar ayrılmıştır.

Her türlü yabancı kitap, harita, resim v.s. ithaline doğrusu hiç de cömert davranılmamıştır. Üç ay zarfında Türkiyeye ancak 200 bin dolar tutarında matbua girebilecektir.

Kotalar ham madde ve yedek parça bakımından çok daha cömerttir: Benzine 15, otomobil lâstiğine 11,5, otomobil ve traktör yedek parçasına beş .milyon dolar ayrılmıştır.

Halen temel mesele, bu kotaların ithal malına hasret olan memleketimizde çabucak yoklar arasına karışıp karışmayacağıdır. Bazı kötü diller, bu malların çöle düşen yağmur gibi yok olmasından korkmaktadırlar.

Yedek parça almak için bekleyen halk

Bekliyen derviş muradına erememiş

İthalât talimatnamesi

Yeni ithalât rejimini eskisinden ayıran en büyük hususiyet, ithalât yapabilmek için -hiç değilse şim« dilik- dövizin mevcuddyetidir: Yenirejimle, rüyası bazan yıllarca süren ve bir türlü gelmiyen lisans kuyrukları kalkacaktır. İthalâtçı mal getirip getiremiyeceğinl çabucak öğrenecek ve ithalât vesikasını aldıktan en geç dört ay sonra mallar gümrüklerde boy gösterecektir. Bu müddet mücbir sebepler altında ika ay uzatılabilir..

İthalât, kotalar dahilinde yapılacaktır. İthalâtçılar profoma faturalarıyla birlikte Merkez Bankasına baş vuracak ve kotanın âzami % 15'-ni ithâl edebilecektir. Talep fazla olursa kota, ithalâtçılar arasında âdil bir şekilde paylaştırılacaktır. Mamafih ithal malları fiyatlarının pahalılaşması ve kredi tahditleri dolayısıyla ithal müsaadesi peşinde koşanların pek fazla olmayacağı ve kotaların çok ufak parçalara bölünme-,sinin önleneceği umulmaktadır. Evdeki hesabın çarşıya uymaması da kuvvetle muhtemeldir.

Kotalar paylaştırıldıktan sonra, bir hafta içinde ithalât bedelinin tamamının' Merkez Bankasına yatırılması lâzımdır. Tüccarı herhalde en çok düşündüren, bu nokta olsa gerektir. Sıra ondan sonra fiyat tescilinin yapılmasına ve ithalât vesikasının alınmasına gelmektedir. İthalât vesikalarının dört ay zarfında kullanılması lâzımdır.

İthalâtçı kotalarından başka, sanayiciler için ayrı kotalar ayrılmıştır. Resmî ve hususi sektör sanayicileri bu kotalar çerçevesinde ithalât yapabileceklerdir. Bu tefrik, sanayicilere işlerini çabuklaştırmak ve onları ithalâtçıların bazı sürprizlerinden korumak gayesini gütmektedir. Bundan başka ekseriya Demirperde gerisinden yapılan iki taraflı anlaşmalara dayanan ithalât ayrı hükümlere tabi tutulmuştur. Bu ithalât -bu kotalara girmiyen mâllara da şamildir- Ticaret Bakanlığının müsaadesiyle yapılacaktır.. .

Yeni sistem kâğıt üzerinde hiç de fena değildir. Tam bir serbesti ve aşırı bir bürokrasinin doğuracağı tehlikeler bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Elde dolar mevcut olduk-,ça sistemin , başlangıçtaki bazı bocalamalardan sonra iyi işlememesi için bir sebep yoktur.

En büyük güçlük ithalât **programının**, dış ödeme gücünü arttırma gayesi güdeceği söylenen yatırım programlarının ışığında yürütülebilmesi keyfiyetidir. Şimdilik bu yola gidilmemiş, daha ziyade mal sıkıntısının azaltılmasına ehemmiyet verilmiştir. Yalnız Sam Amcanın her zaman dolar kesesini açmaya yanaşmıyacağını unutmamak ve dolarla-

rın mühim bir kısmını yarınki ödemak lâzımdır.

Çabalama kaptan...

Bu yılın ilk yedi ayına müteallik dış ticaret istatistiklerinin, yayınlaması görülmemiş kalkınmanın en hasta tarafını bir defa daha ortaya serdi: Başlıca döviz kaynağı olan ihracat hızla düşmektedir. 1058 Ocak - Temmuz ayları arasında 461 milyon lirayı bulan ihracat, geçen yılkı aynı devreye, nazaran tam 110 milyon lira azalmıştır!

Kalkınmayı lastiği patlamış bir otomobile döndüren bu azalmanın sebepleri malûmdur: Zirai istihsalin nüfus ve iftira gücü artışına ayak uyduramaması, bu yüzden ihracat mallarının içeride istihlak edilmiye başlaması, için düşülen çıkmazın temel sebebidir. Çıkmazdan kurtulmanın başlıca yolu da elbette ki ihracat malları istihsalinin arttırılmasıdır.

İktidar bu acı hakikati nihayet anlamış ve ihracat seferberliği- lâfını ortaya atmıştır. Seferberlik, ihracat malları fiyatlarının avantajlı bir hale getirilmesi sayesinde yapıla-, çaktır. Son devalüasyonun gayelerinderi biri budur.

Acaba avantajlı fiyatlar, zirai istihsalin büyük Ölçüde artmasını sağhyabilecek midir? Mütehassıslar, bu mevzuda son derece kötümserdirler. Şu sebeple ki ekilen araziyi daha fazla genişletmek mümkün değildir. Bu durumda istihsalin çoğalması verimlerin yükselmesine bağlı olacaktır. Verimlerin artması da, ancak büyük ölçüde zirai yatırımlar yapıldığı takdirde mümkündür. O halde önümüzdeki yıllarda yatırımları zlraate teksif etmek lâzımdır. Bu yapılsa bile, ziraî verimlerin çabucak artması beklenmemelidir. Yani ziraî istihsalin, dolayısiyle ihraç mallarının çoğalması, seferberlik kelimesinin ilham ettiği gibi hızlı olamayacaktır. Velhasıl durum, dış yardımın rehaveti içinde vezir rüyası görmeye hiç, ama hiç müsait değildir.

Dış ticaret açığı

İthalâtın tamamiyle kısılmasına rağmen, ihracatın süratle düşmesi dış ticaret açığım arttırmaktadır. Yedi aylık açık 144 milyon liraya baliğ olmaktadır. Geçen yıl aynı devre zarfındaki açık 50 milyon lira olduğuna göre, demek ki ticaret açığı 94 milyon lira artmıştır.

Bilhassa Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtına bağlı memleketlerle olan ticaretimiz, hiç de iyiye gitmemektedir: Bu devrede ithalâtın % 46 sı bu memleketlerle yapıldığı halde, ihracatın ancak % 30 u bu bölgeye gitmiştir. Bunun neticesi olarak bu memleketlerle olan ticaretimiz 115 milyon lira açık kaydetmiştir! Hem de ilâç, gözlük bulunamadığı, fabrikaların ham maddesizlik- ' ten kıvrandığı bir devrede...

Sağlık ve Eğitim İstatistikleri
(Kaynak Birleşmiş Milletler İstatistik Yıllığı)

	Tunus	Libya	Mısır	İsrail	Ürdün	Irak	Suriye	Lübnan	Türkiye	Yunan	Yugosl.	Sicilya
A - SAĞLIK 10.000 kişiye düşen doktor sayısı	1.5[1]	0.9[1]	2.8[2]	22.4[2]	1.5[1]	1.6[1]	2.2[2]	8.2[2]	2.5[1]	10.8[1]	3.7[3]	4.3[2]
Hastanelerde 10 bin kişiye düşen yatak sayısı	17.6[3]		13.4[1]	61.1[2]	17.9	13.8[1]	7.7[1]	35.8[4]	11.3[4]		36.2[2]	48.9[2]
10 bin kişi içinde sıtmaya yakalananların sayısı	4.5	0.5	0.6	1.3	28.5	67.4	167.1	8.5	22.5	1.8	0.2	
1) 1955 2) 1954 3) 1953 4) 1949												
B - EĞİTİM Okuryazarların umumi nüfusa nisbeti			20[1]	94[2]		11[3]			32[4]	74[5]	73[6]	75[1]
10 bin kişi üzerinden ilkokullardaki talebe sayısı	450[8]	313[9]	693[10]	1600[10]	703[11]	412[10]	717[10]	1043[12]	660[17]	1160[10]	862	1090[9]
Diğer Okullar	69[8]	14[9]	108[10]	191	40[11]	80[10]	116[10]	231[12]	69[13]	316[10]	451	352
10 bin kişiye düşen ilkokul öğretmeni sayısı	14.4[15]	9.9[9]	20.9[10]	61.4[10]	16.6[11]	15.0[10]	20.7[10]	59.7[12]	14.5[13]	24.0[14]	15.1	40.8
Diğer okullarda 10 bin kişiye düşen öğretmen sayısı		1.2	5.8	19.9	2.6	4.5	7.5	59.7[12]	5.2[13]	10.9[13]	23.9[11]	28.6
Adambaşına düşen gazete kağıdı istihlaki Kgr	0.3		0.5	3.4		0.2	0.2		0.7	1.6	1.2	

1) 15 yaş ve üstünde 1947 2) 15 yaş ve üstünde 1948 3) 5 yaş ve üstünde 1947 4) 15 yaş ve üstünde 1950
5) 15 yaş ve üstünde 1951 6) 15 yaş ve üstünde 1953 7) 6 yaş ve üstünde 1951 8) 1951 9) 1952
10) 1951-52 11) 1950-55 12) 1950 13) 1949-50 14) 1954-55 15) 1953 16) 1954

Sosyal Sahada Kalkınma

AKİS'in üç hafta evvel yayınladığı Birleşmiş Milletler istatistikleri, iktisadi kalkınma bakımından Batı memleketlerine yetişmek şöyle dursun, küçümsenen komşulara nazaran bile hiç. do iyi bir durumda bulunmadığımızı gösteriyordu. Acaba sosyal sahada ne durumdayız ? Birleşmiş Milletlerin hazırladığı sağlık ve eğitim istatistikleri bu mevzuda oldukça sarili bir fikir verecektir.

İstatistiklerin hepsi ayin yıl hazırlanmamıştır, fakat eğitim ve sağlık meselelerinde yıldan yıla muazzam değişikliklerin vukuu beklendiğine göre yukardaki rakkamlar tatminkar bir mukayeseye imkân vermektedir.

Evvelâ sağlık istatistiklerine bir göz atalım: Cumhuriyetin 35 yıl lık gayretlerine, rağmen, doktor savaş bakımında Türkiye Arap memleketleri İstisna edilirse -Lübnan hariç'- hiç de parlak bir mevkie sahip değildir: Nüfus sayısı göz önünde tutulursa Yunanistanda Türkiyeye nazaran 4 misli fazla doktor vardır! 10 bin hastaya düşen yatak sayısı bakımından Türkiye çok daha kötü durumdadır: Arap memleketlerinin en fakiri olan, adeta iane ile sasıyan Ürdünde bile. nüfusuna nisbetle daha fada hastahane yatağı mevcuttur! Tunus, Irak bizden çok daha iyi durumdadır. Çok emek verilen D. D. T. çağında halli güç olmayan artma mücadelesinde bile, işler kötüdür. Mısıra nazaran' Türkiye'"e 37 misli sıtma vakası görünmektedir!

Eğitim istatistikleri, çok daha acı hakikatleri ortaya koymaktadır: 30 küsur yıllık eğitim seferberliğine rağmen, okur yazarların sayısı, umumi nüfusun ancak % 32 'sini teşkil etmektedir. Halbuki bu nisbet Yunanistan ve Yugoslavyada %73 . 74'e yükselmektedir. Okur yazar sayısı bakımından hiç değilse Arap memleketlerine nazaran iyi durumdayız. Yalnız şimdiki tempo değiştirilmezse, dudak bükülen ' Arap memleketleri bu sahada da bizi geçmeğe namzettir.' Zira, nüfusa nisbetle ilk okullardaki talebe ve öğretmen sayısı itibariyle durum aleyhimizdedir: 10 bin kişi üzerinden fakir Ürdünde 703 kişi İlkokula gittiği halde, Türkiyede ancak 660 ilkokul talebesi vardır. Türkiyede 10 bin kişiye 14.5 ilkokul öğretmeni düşerken .Ürdünde bu nisbet 16.6 a yükselmektedir.

İlkokuldan sonra tahsile devam edenlerin sayısının mukayesesi de fazla ümide yer bırakmamaktadır: Irakta 10 bin kişi üzerinden 80% Mısırda 1081 orta ve yüksek tahsil yaparken, Türkiyede ancak 69 kişi ilkokulun gerisini getirebilmektedir. Yunanistanda, nüfusa nisbetle Türkiyedekinden iki misli fada orta, lise ve yüksek okul öğretmeni vardır. Çok şükür gazete kâğıdı istihlâki bakımından Mısır hariç Arap memleketlerinden ilerdeyiz, ama Yunanistanın çok gerisindeyiz. Yunanistanda adam başına yılda 1.6 Kg. kâğıt harcanırken, bizde bu rakkam 0.7 ye güç erişmektedir.

Ezeli iyimserler, bu acı rakkamlar karşısında bile, "hele bir iktisadi kalkınma tamamlansın, eğitim ve sağlık meselelerini halletmek İşten bile değil" diyebilirler. Hakikaten iktisaden gelişmiş bir memleket İçin bunların halli kolaydır. Gelgelelim sağlık ve bilhassa eğitim atlası götürülmedikçe, iktisadi kalkınmayı yürütmek mümkün değildir.

Maddeler	1954 - 67 Mecmu ihracat ortalaması. (TON)	8 Memlekete 1954 - 57 Yıllık ihracat ortalaması. (TON)	8 Memlekete ihracatın mecmu ihracat içindeki nisbeti (%)
Fındık	35.125	3.196	9
Tütün	68.403	17.622	25
Buğday	429.427	60.561	14
Tiftik	3.584	809	8
Keçi kılı	469	374	80
Kuru üzüm	48.429	6.444	13
Narenciye	5.011	4.294	85
Pamuk	52.188	9.341	18
Palamut hülasası	7407	6.397	86
Taze ve tuzlu balık	16.284	3.982	24
İncir	19.867	1.102	T
Deri	2.170	759	35
Pirinç	9.503	2.439	25
Mercimek	5.718	158	S
Fasulye	2.682	309	12
Ay Çiçeği tohumu	13.349	716	5
Küsbe	111.092	36.489	33
Soya	2.213	1.374	62
Borasit	18.567	6.358	34
Arpa	101.179	3.875	4
Kepek	19.559	9.910	45
Manganez	40.529	3.591	9
Y ek û n...	1.000.658	178.702	% 29

Bu duruma bir çare aramazsa, Sam Amcanın cömertçe verdiği dolarlar derde şifa olmıyacaktır. Nitekim şimdiye kadar yapılan yüz milyonlarca dolar tutarındaki yardım dış ticaret muvazenesinin hızla bozulmasını önliyememiştir.

Doğu blokuyla münasebetler

Yeni primlerden dolayı keyifleri yerinde olan ihracatçıların başlıca iki derdi vardır: Kredi ve demirperde gerisi memleketlerle ticaret meselesi.. Hükümet kredi işinde ihracatçılara anlayışlı davranmak kararındadır. Nitekim fındık için 150 milyon lira kredi tahsis • edilmiştir. Diğer ihracatçılara da kredi fonunu aşmamak şartiyle kolaylık yolları aranmaktadır...

Halen meçhul olan demirperde gerisi memleketlere yapılacak ihracatın miktarıdır. Yeni, dış ticaret rejimi, bu memleketlere olan ihracatı kontenjan sistemine tabi tutmuştur. Doğu blokuna yüksek fiyata mal satmaya alışan tüccar, tabii ki kontenjanların yüksek tutulmasına çalışmaktadır. Yalnız madalyonun bir de öbür tarafı vardır: yüksek fiyatla ihracat, yüksek fiyatla ithalâtı gerektirmektedir. Bu sebeple demirperde gerisiyle ticaret daimî tenkiti mevzuudur. Bu tenkidleri gözönünde bulunduran hükümet, Doğu blokuyla olan ticareti imkân nisbetinde azaltmak kararındadır. Kararını ne dereceye kadar gerçekleştirebilecektir? Bu sualin cevabını verebilmek için pir müddet beklemek gerekecektir. Yukarıdaki tablo ilerideki mukayeseler için bir ölçü olacaktır.

Kalkınma

Çimentonun muhalefeti

Görülmemiş kalkınmanın Eskişehirde sesini duyurmakla vazifeli kimseler geçen hafta dut yemiş bülbüle döndüler. Resmî şahıslar gazetecilerden fellik fellik kaçıyorlardı. Nasıl kaçmasınlardı ki? Zira Eskişehirde birçok bina, Ankaranın talihsiz Spor Sarayı gibi çökmeye başlamıştır. Kolej ve Işıklar İlkokulu çöken talihsiz binalar arasındadır. Opera inşaatının akıbeti şüphelidir. İnşaat yapan birçok kişi tevekkül içinde çöküntü sıralarının gelmesini beklemektedir. Endişe civar şehirlere de sirayet etmiştir.

Acaba Eskişehire birdenbire ne oldu, zelzeleye mi tutuldu? Eskişehirliler bu sualin cevabım bulmakta güçlük çekmediler. Çöküntülerin sebebi Eski şehirdeki Çukurhisar Çimento Fabrikasının sattığı çimento idi. Fabrikanın sattığı çimentolar bozuktu. Bozukluk, anlaşıldığına göre çimentonun kimyevi terkibinin iyi ayarlanmamasından İleri gelmektedir. Eh, buna da pek şaşmamak lâzımdır, Kira fabrika bir müddetten beri kimyagersin çalışmaktadır! Fazla ücret istiyen kimyager ayrılmış, yerine yenisi bulunamamıştır. Çimento istihsalinin 2 milyon tona yaklaştığı hakkında Balıkesirde nutuklar atılırken vuku bulan bu hâdise hakikaten acı tür lâubalilik, boşverme ve beceriksizlik örneğidir. Aynı zihniyet yerli sanayiin hemen hemen her sahasında görülmektedir: Yazmıyan mürekkep, üç günde eskiyen zarif ayakkabı, çürük kumaş v. s.. Vatandaşın her gün karşı karşıya bulunduğu bu zihniyetin tezahürleridir.

Bu durumda görülmemiş kalkınma aleyhinde sayfalar yazmak çok kolay bir iş olacaktır. Cezbe içindeki kalkınma şampiyonları elbette ki bu lâubaliliklerden mesuldürler. Yalnız şişirme iş yapma an'anesinin memleketimizde son derece köklü olduğunu kabul etmek lâzımdır. Enflâsyonist siyasetin neticesi yapılan her şeyin satılması ve yoklar bu lâubaliliği -lâubalilikten de fazla yadaha da şiddetlendirmiştir.

İktidar kalkınmayı hakikaten istiyorsa, gözlerim kalkınmanın toz pembe tablolarından ayırıp, siyah noktalarına Çevirmelidir.

Eskişehir çimento fabrikası

Çelebi, böyle olur bizde "Kalkınma" dediğin

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Uçtu, uçtu, kim uçtu?

Beyrut gerisindeki Lübnan dağlarının sedir ağaçlarıyla kaplı Mansuriye sayfiyesinde oturanlar, geçen hafta sonunda, sabah sabah, koskoca bir helikopterin kendilerine doğru yaklaştığını görünce bir hay li korku geçirdiler. Komşuları Sami El Sulh'a karşı Mansuriye yollarında yapılan çeşitli suikastleri unutmamışlardı. Acaba suikastçiler simidi de helikopterle gelip, tıpkı Mussolini'nin kaçırılışını andıran bir şekilde, sevgili başbakanlarını kaçırmak mı İstiyorlardı? Fakat helikopterin üzerinde "U. S. M. C." harflerini görenler, bunun Amerikan Deniz Piyadelerine ait bir vasıta olduğunu anlamakta gecikmediler. Helikopterin içinden bir Amerikan generalinin çıkıp Sami El Sulh'la görüşmesi bekleniyordu, öyle olmadı. Bilakis, villâdan helikoptere doğru koca koca bavullar taşınmağa başlandı. Başbakan gidiyordu,

Sami El Sulh, sevgili memleketinden ayrılırken yanına damadını da almayı unutmamıştı. Helikopter Kaide Hava Meydanına geldi. Orada eşyaların büyük bir nakliye uçağına taşınması hiç de uzun sürmedi. Bir saat sonra, o sırada hâlâ Lübnanın resmi başbakanı olan Sami El sulh, Adanadaki meşhur "sıçrama" meydanına iniyordu. Adanadaki ikâmet pek uzun sürmedi.Tıpkı vaktiyle Nuri Said Paşanın yaptığı gibi, önce, D. P. devrinin büyük eserlerînden biri -Seyhan Barajı- Menderese hürmeten ziyaret edildi; valiy, le birlikte yemek yenildi. Sami El Sulh, aynı gün, artık Arap dünyasının bütün "sevilen" şahsiyetlerini sinesinde toplamağa başlayan İstanbula hareket etti. Gurbetteki ikâmetinin hayli uzun sürebilceğini hesaplayan Başbakan, Hiltonun mütevazi odalarından birinde -geceliği 120 lira- kalmayı tercih etmişti.

Ammandaki resmi.Ürdün radyosumı dinleyenler Lübnan Başbakanının son iki üç gün içinde can kaygısına düşüp memleket dışına gitmesine bir türlü akıl erdiremediler. Ürdün radyosu, Lübnandakj Chamoun taraftarlarının son derece kuvvetli olduklarını , yeni Cumhurbaşkanı General Fuad Şahabın ordu mensupları tarafından hiç istenmediğini, hattâ geçen hafta içinde kendisine karşı bir suikast tertiplendiğini söylememiş miydi? Sami El Sulh böyle müsait bir hava içerisinde, nasıl olur da her türlü mücadeleden vazgeçip Türkiyeye gidebilirdi? Fakat, aynı Ürdün radyosu nun, Irak ihtilâli sırasında, Bağdat üzerine yürüyen kabilelerden, ayaklanan aşiretlerden bahsettiğini hatırtayanlar, Lübnandaki durumun da Ammanli spikerin anlattığından epeyce farklı olabileceğini düşündüler. O sırada, Sami El Sulh, Hiltonun salonlarında, Galatasaray LİsesInden ve İstanbul Hukuk Fakültesinden tanıdığı eski arkadaşlarıyla sohbet etmekteydi.

Sami El Sulh

'Hoş geldin evimize...

Mamafih Chamoun'un ayrılmasının arefesinde Lübnanda hava gergindir. Chamoun taraftarı bir gazeteci, kaçırılmıştır; Münferit hristiyan Falanj Partisi umumi grevden dem vurmaktadır. General Şahabın iş başına gelmesiyle, bu bir bardak sudaki fırtınâ herhalde yatışacaktır. Müslümanlar hayatlarından memnundur. Şahabın müslüman liderlerden Râşit El Kiramî'yî başbakanlığa getirmesini beklemektedirler. Bu ihtimâl Falanj Partisini telâşlandırmaktadır. Fakat başbakanın sünnîlerden seçilmesi an'anesi, müfrit hristiyanlara fazla ümit- bırakmamaktadır. Zira Sami El Sulh hariç, Lübnanda Falanjı memnun edecek suni başbakan adayı kalmamıştır.

General Şahap

Bardaktaki fırtınanın sonu

Başbakan işi halledildikten sonra sıra, Amerikan askerlerinin çekilmesine ve Lübnanın bitaraflaştırılmasına gelecektir.

Geçen hafta içinde, Ortadoğudan Türkiyeye gelen Türk dostları sadece Lübnan Başbakanı ile damadından ibaret değildi. Ürdünden de bir heyet geliyordu. Fakat bu heyetin başında bir siyaset adamı veya bir general değil, bir şeyh bulunmaktadır. Ürdün şeriye mahkemelerinin "reis-i kiram"ı ve Kudüsteki Hazreti Ömer Camiini tamir ve restore etmekle meşgul olan komitenin başkanı Şeyh Muhammed Emin El Şenkitî, Türk Devlet Reisinin vaadettiği çinileri almağa gelmiştir. Hatırlanacağı gibi. Cumhurbaşkanı Celâl Bay ar, 1955 yılında Ürdüne yaptığı ziyarette, yalnız İsraile karşı yardım vaadinde bulunmakla kalmamış, aynı zamanda Türk Hükümetinin Kudüstekî cami tamiratıyla da yakından meşgul olacağını söylemişti. Şeyhin cebinde, biri Kral Hüseyinden , Cumhurbaşkanı Celâl Bayara, diğeri de Başbakan Rafâî'den Başbakan Adnan Menderese olmak üzere dostluk mesajlarını havi iki zarf bulunmaktaydı. Kötü niyetli bazı çevreler, rezervasyon için Hilton Müdüriyetine hitaben yazılmış bir üçüncü zarftan bahsetmekteyseler de, Ürdündeki İngiliz kuvvetlerinin sayısında hiçbir azalma olmadığını bilenler şimdilik buna pek ihtimal vermemektedirler.

Birleşmiş Milletler

Boş Zaferler Haftası

Başta Henry Cabot Lodge olmak üzere, Birleşmiş Milletlerde vazifeli bütün Amerikan diplomatları geçen hafta sonunda lüks arabalarına atlayıp New York dışına dinlenmeğe giderken hayatların dan son derece memnun görünüyorlardı. Bir hafta içinde iki büyük zafer kazanmışlar, mesleklerinde ne derece mahirolduklarını Mr.Dulles'a ispat etmişlerdi. Dışişleri Bakanı da, o sırada Beyaz Sarayın rahat koltuklarında aziz dostu Eisenhower'le

başbaşa vermiş, kendisini hiç de öyle ağır tenkidlere maruz bırakılacak kadar beceriksiz bir politikacı olmadığını anlatmağa çalışıyordu.

Birleşmiş Milletlerde Amerikan zaferi diye bahsedilen hadiseler üzerinde birazcık düşünenler, bunların birer zafer sayılıp sayılamıyacağında hayli tereddüt ettiler. Acaba, Genel Kurul Başkanlığı için yapılan seçimlerde, Sudanlı adayın karşısında Lübnanlı Charles Malik'in muzaffer çıkması, usun vadeli neticeleri bakımından hakikaten hayırlı bir hâdise miydi? Hele, Komünist Çinin Birleşmiş Milletlere kabulü meselesini en az bir yıl müddetle münakaşa mevzuu dahi yaptırmamak hususunda Gündem Komitesine kabul ettirilen karar sureti aslında akıllıca atılmış bir adım sayılabilir miydi ? Kendi, kendilerine bu sualleri soranlar, olup bitenlerin gerisinde Dışişleri Bakanı Dulles'ın hatalı mantığım keşfetmekte gecikmediler.

Bütün memleketlerde ne pahasına olursa olsun Amerikan taraftarı unsurları işbaşında tutmakla Batı dünyasının menfaatlerine dalla iyi hizmet ettiğini zanneden ve bu uğurda diktatörleri, nefret edilen şahsiyetleri bile desteklemekten medet uman Dulles, Birleşmiş Milletlerde de aynı şeyi yapmakla ne derece büyük bir hata işlediğinin farkında değildi. Gerçi Charles Malik'in diplomatlık kabiliyetini, bilgisini' ve tecrübesini herkes takdir ediyordu ama, bilhassa son Orta Doğu hadiselerinden sonra, büyük çoğunluk, bu sevimli diplomata artık "Amerikanın adamı" gözüyle bakmağa 'başlamıştı. Haklı veya haksız, bir defa bu damgayı yemiş bir kimseyi Genel Kurul Başkanlığına getirmek, ileride, Birleşmiş Milletleri dünya sulhu için faydalı bir vasıta olarak kullanmak imkânlarım azaltmaktaydı. Bundan sonra, Doğu Bloku, Genel Kurul toplantılarında da Amerikan dolaplarının döndüğünden bahsedecek, tıpkı bazı millî meclislerde partizan meclis başkanlarının yaptığı gibi Genel Kurul Başkanının da taraf tuttuğunu söyliyeceklerdir. Doğrusu, daha başlangıçtan beri Birleşmiş Milletlerin prestijini yükseltmeğe çalışan, girişeceği her hareketi bu kanaldan geçirmeye gayret eden bir Amerika için bu hiç de akıllıca bir iş sayılamaz.

Böyle düşünenler, Charles Malik'in karşısındaki adayın kim olduğunu öğrendikleri zaman Amerikanın davranışına büsbütün hayret etmekten kendilerini alamadılar. Bu aday Sudan Dışişleri Bakam Muhammed Maghub'du. Demek ki, Malik'i desteklememekle, Amerika mutlaka Doğu Blokuna mensup bir kimsenin seçilmesine yol açmış olmıyacaktı. Tabiî, rakip aday, bir Sudanlı yerine, bir Çekoslovak veya bir Polonyalı olsaydı, o zaman iş değişirdi ve Amerikanın göz göre göre karşı cepheden birisim Genel Kurulun başına oturtmasını kimse isteyemezdi. Fakat Sudan için durum tamamen **farklıydı;** Hartumdaki hükümetin i**cabında** ne derece şiddetle Nasıra karşı koyduğu herkesce malûmdur. Üstelik, adayın Sudanlı oluşu, yani yeni kurulan, az gelişmiş bir-Afrika memleketine mensup bulunuşu **bile,** etrafında hemen geniş bir **sempatinin** uyanmasına kâfi gelmişti. **Tabiî,** Muhammed Naghub'un koyu **esmer cildinin de, aynı derecede esmer olan bazı milletlere çok daha sempatik göründüğünü de unutmamak lâzımdı. Nitekim, Asya-Afrika Blokunun hemen hemen bütün azalan Sudanlı aday lehine oy kullan-, makta tereddüt etmemişlerdir.**

John Foster Dulles

İnadım inat!

Henry **Cabot** Lodge

Kahve döğücünün hınk deyicisi

Hem körükörüne Batı aleyhtarlığı etmeyen, hem de nüfuzlu Asya - Afrika Blokuna söz geçirebilen bir kimseyi desteklemek Amerikanın uzun vadeli politikası bakımından çok daha iyi olurdu ama, başında Mr. Dulles'ın bulunduğu bir siyaset makinesinden bu derece dirayet ve mantık istemek de beyhudedir. Amerika belki bu hatasını, ileride, dünya sulhü için Genel Kurul kararlarından faydalanmak icabettiği zaman anlıyacaktır. Başında, "Batının Adamı" diye bilinen bir kimsenin bulunduğu Genel Kurul, alacağı kararlarla acaba ne dereceye kadar müessir olabilecektir? Geçen hafta sonunda, gazetecilerin bu mealdeki bir suali karşısında, Charles Malik, yüzüne mümkün olduğu kadar masum bir eda vererek, kendisinin artık falan memleketin veya falan, cephenin adamı değil, dünyanın adamı olduğunu söyledi. Bu 'derece köklü bir ihtidanın samimiyetinden şüphe eden gazeteciler bıyık altından gülümsediler. Ertesi gün, bir Mısır gazetesi şöyle yazıyordu: "Başkan Chamoun gittikten sonra Dışişleri Bakanlığındaki sandalyesini kaybetmekten korkan Malik, kendisine New York'ta iyi bir iş bulan efendilerine karşı minnet borcunu ödemekte gecikmiyecektir."

Devekuşu Siyaseti

Gündem Komitesindeki "büyük Amerikan zaferi" de, Dulles'ın son yıllarda artık bir keçi inadı halini alan tutumundaki sakatlığı bir defa daha ortaya koymaktadır. Amerika, 600 milyonluk bir milletin başındaki Çin Cumhuriyetini tanımamakla kalmamakta, bu devletin Birleşmiş Milletlere âza olmasının münakaşa mevzuu yapılmasını dahi istememektedir. İşte, geçen hafta sonuna doğru, Genel Kurulun Gündem Komitesinden zorla kopartılan karar, hiç olmazsa şimdilik, Dulles'ın arzularını yerine getirmektedir. Gündem Komitesi, Komünist , Çin'in Birleşmiş Milletlere kabulü meselesine bir yıl daha dokunulmamasını Genel Kurula tavsiye etmiştir. Amerikan diplomatları bu neticeyi elde edebilmek için bir hayli ter dökmek zorunda kaldılar, çünkü Batı Bloku içinde bile, Komünist Çine karşı Amerikan davranışım tasvip etmeyenler, bunun hakikatlere göz yummaktan ibaret olduğunu ileri sürenler gitgide çoğalmaktadır, öyle ki, Komitede âza bulunan Yunanistan ve Meksika bile çekimser kalmayı -Amerika ila olan münasebetlerinde bunun doğurabileceği bütün rizikolara rağmen- tercih ettiler. Birleşmiş Milletlerde "çenesi en çok işleyen adam" olarak tanınan Hindli Krişna

Menon'un Amerikayı mantığa ve aklı selime davet için döktüğü diller de para etmemiştir. Yalnız, unutmamak gerekir ki, Gündem Komitesinin Genel Kurula sunduğu vesika ancak bir "tavsiye" den ibarettir ve Genel Kurulun Çin meselesini görüşmeye kendiliğinden karar vermesi her zaman için mümkündür.

Batı dünyasında uyanan itiraz seslerinin çoğalışı karşısında, Dulles'ın daha ne kadar dayanacağım merak edenler, şimdi gözlerini İngiltereye çevirmişlerdir. Gerçekten, İngiliz halk efkârı, Komünist Çinin Birleşmiş Milletlere' kabul edilmesi hususunda Londra Hükümetinin kâfi derecede enerjik davranmadığı ve Amerika üzerinde bütün ikna imkânlarının kullanılmadığı kanaatindedir. Açık konuşmaktan hoşlanan Muhalefet lideri Gaitskell, geçen hafta sonunda verdiği Ur beyanatta, "Amerikanın daha fazla saçmalamasına müsaade edilmemesi lazım geldiği" ni söylemekten çekinmemiştir.

Uzak Doğu

Berlin Hâtıraları

Varşovada eski saraylardan birinin muhteşem kapısı önünde nöbet bekleyen gazeteciler, birkaç gündür önlerinden gelip geçen iki politikacıdan bir tek kelime olsun koparamamışlardı. Bu iki politikacı Amerikanın ve Komünist Çinin Polonyadaki büyük elçileriydi ve her gün, örtülü perdelerin arkasına kapanıp Uzakdoğu buhranına bir çare aramakla meşguldürler. Fakat, görüşmeler o derece büyük bir gizlilikle cereyan etmektedir ki, bu hafta başında bile, aradaki anlaşmanın veya anlaşmazlığın derecesini tahmin etmek pek zordur.

Amerikanın içine düştüğü ' çıkmazı açıkça görenler, sahil adaları için belki bir "Birleşmiş Milletler Vesayeti" nden bahsedilebileceğine ihtimal vermektedirler. Komünist Çinin hemen yakınındaki topraklarda Çan - Kay - Şek kuvvetlerinin bulunmasındaki saçmalığı -Dulles hariç- herkes takdir etmektedir. Ti ne herkes kabul etmektedir ki, Komünist Çin baskısı karşısında enin de sonundu bu küçücük toprak parçalarındaki mânâsız işgali sona erdirmek lâzım gelecektir. Fakat, şu da var ki, Eisenhower ve Dulles, bu adaları müdafaa etmek azminde olduklarını da bir defa söylemiş durumdadırlar. Şimdi, işin içinden çıkmanın ve prestij kaybetmeden bir hâl çaresine varmanın tek yolu, bazılarına göre, araya Birleşmiş Milletleri sokmaktır. Muvakkat bir zaman için de olsa, Matsu ve Kemoy adalarında kurulacak olan bir Birleşmiş Milletler vesayeti, hem Komünist Çinin silâhlı milliyetçilerle komşuluk etmekten duyduğu huzursuzluğu giderecek, hem de Dulles'ın yiğitliğine toz kondurulmasını önleyecektir. Tabiî, böyle bir tâvize karşılık, Komünist Çinin Formozanın mevcudiyetine göz yumacağına dair vir vaad koparmakda hayal edilmektedir.

Varşova konuşmalarının sonucunu sabırsızlıkla bekleyenler böyle tahminlerde bulunadursunlar, Uzakdoğudaki ada kavgası bu hafta başında en kızgın safhasına girmiştir. Geçen hafta içinde biraz hafifleyen Komünist ateşi tekrar şiddetlenmiştir. Formozadan yollanan nakliye gemileri, Kemoyun üç mil açığına kadar Amerikan deniz kuvvetlerinin himayesi altında gitmekte, fakat ikmal malzemesini çıkarmak üzere kumsallara yaklaştıkları anda şiddetli topçu ateşi karşısında geri çekilmek sorunda kalmaktadırlar. Bir iki uçakla havadan yapılan münferit nakliye gayretleri ise ihtiyacı karşılamaktan bir hayli uzaktır.

Çan - Kay - Şek

Dost değil dert!

Taipeh'te, Çan - Kay - Şekin debdebeli saltanat günlerinden arta kalmış, kasketleri yaldızlı, göğüsleri madalyalı iki üç. kurnaz general şeytanca plânlar hazırlamakla meşguldür. Bunlar Amerika ile Komünist Çini boğaz boğaza getirmenin yollarım araştırmaktadır. Bütün istikballeri, anavatana dönüş hakkındaki bütün ümitleri buna bağlıdır Böyle bir kapışmadan kopacak curcuna belki bütün dünyanın başım yiyebilir, milyonlarca masum ihsanı ölüme sürükliyebilir. Fakat onların böyle düşüncelerle kaybedecek vakileri yoktur, bunlar için mühim olan eski şahane hayatlarına dönebilmektir. Geçen hafta sonunda bu kurnazca düşüncelerin doğurduğu plân şuydu: Madem ki, Komünist ateşi denizden ikmali imkânsız hâle geçirmiştir.. O hâlde Amerikan uçaklarının himayesinde, hattâ Amerikan uçakları vasıtasıyla bir hava köprüsü kurulmalıdır. Adaların iaşesini ve ikmalini bu şekilde temin etmek belki çok masraflı olacaktır ama, Batının dayanma gücünü ispat için sarfedilmiş bir kaç milyon doların sözü mü olur? Tabii, Amerikan uçaklarına da arada sırada bir iki isabet olursa, bunların hesabı da karşı sahillerden sorulmalıdır!

Şimdi, Dulles, kendisine ulaştırılan bu plânı tetkik etmekle meşguldür. Teklif edilenler onun da hoşuna gitmekte, ' bizzat şampiyonluğunu yaptığı "harbin eşiğine kadar ilerlemek" siyasetine de pek uygun düşmektedir. Fakat, şu sıralarda Dulles'ı en çok düşündüren şey, Orta-Doğu politikası bakımından Amerikanın hissettiği yalnızlıktır. Bu bakımdan, Washington'daki inatçı bakan, Berlin ablukası sırasında olup bitenleri çocuk oyuncağı saymaktadır: öyle ya, o zaman Doğu Almanyadaki Sovyet bataryaları baraj Sitesi açmış değillerdi ve asıl mühimi Batı devletleri mütecanis bir cephe hâlinde toplanmışlardı. Mamafih Dulles bu gibi korkulardan yılacak adam değildir, o da dairesine kapanıp, Komünistlere haddim nasıl bildireceğini tasarlamaya koyulmuştur. .

Fransa

Geliyor selvi boylum...

Bu haftanın sonunda, 28 Eylül 1958 Pazar günü, Fransız halkı sandık başında olacaktır. Fakat bu defaki sandıklar seçim sandıkları değil, referandum sandıklarıdır ve Fransız seçmeni, seçim zamanlarında olduğu gibi, sayıları yirmiye yaklaşan partilerin uzun aday listeleri karşısında enine boyuna düşünecek de değildir. Şimdi kendisinden istenen şey basittir: ya "evet" yahut' "hayır" diyecektir. Seçmen, 13 Mayıs hâdiselerinden sonra kurulan özel bir komisyonun hazırladığı yem anayasa tasarısını beğeniyorsa, önündeki beyaz puslayı zarfa koyacak, beğenmiyorsa mor pusla kullanacaktır. Bu hafta sonunda yapılan tahminler,% 60 veya % 70 bir çoğunlukla, yeni anayasanın kabul edileceği merkezindedir. Mamafih, bu çoğun luk, Fransız halkının anayasa tasarısını yüzde yüz tasvip ettiği ve De Gaulle'ü hiç itirazsız 'beğendiği şeklinde tefsir edilmemelidir. Yıllardır süren parlâmento çekişmelerinden, istikrarsız hükümetlerden, beceriksiz politikacılardan bıkmış olan Fransız halkının bugünkü davranışında, denize düşenleri yılana bile sarılmağa sevkeden ruh haletini aramak gerekir. Bundan başka De Gaulle'ü âdeta zorla iş başına getiren, Cezayirdeki müfritlerin, albayların ve generallerin silâh tetikte bekledikleri ünutulmamalıdır...

Anayasa referandumuna "evet" diyecek olanlar bile, istikbale biraz endişeyle bakmaktadırlar. Son aylardaki mutedil davranışına rağmen, De Gaulle'ün diktatörlük temayülleri kimsenin meçhulü değildir. Üstelik yeni anayasa Millet Meclisinin selâhiyetlerini o derece azaltmakta ve icra uzvunu o kadar kuvvetli hâle getirmektedir ki; âdeta diktatörlük için lüzumlu bütün hukukî zemin böylece evvelden hazırlanmış olmaktadır.

Fransanın son yıllarda içinde yüzdüğü çaresizlik yalnız seçmenlere değil, son hükümetlerde vazife almış politikacılara da bulaşmıştır. Pinay; Gaillard, Pflimlin ve Mollet gibi eski başbakanlar yeri anayasayı ve De Gaulle'ü destekleyeceklerini açıkça ilân etmişlerdir.

Yeni anayasanın ve De Gaulle'ün getirdiği yeni sistemin, en amansız düşmanları, kolayca tahmin edilebileceği gibi, komünistlerdir. Fransız Komünist Partisi, parlâmento tarafından kolayca hırpalanabilen istikrarsız hükümetler zamanında kuvvetini daha iyi hissettirebileceğini pekâlâ bilmekte, yeni rejimle birlikte bütün parti üyelerinin sıkı bir baskı altında tutulacağına inanmaktadır. 'Mamafih, anayasa tasarısının en amansız düşmanları olan komünistlerin, referandum için en iyi mücadele eden kimseler oldukları söylenemez. En iyi mücadeleyi yapan, bugün artık cumhuriyet kuvvetlenin bayraktarı hâline gelmiş olan Mendes - France'dır.

Mendés - France, geçen hafta i - çinde, giriştiği mücadelenin son hamlelerini yapmakla meşguldü. Mütemadiyen basın toplantıları tertipliyor, siyasî toplantılarda konuşuyor, makale arkasından makale yazıyordu. Eski başbakan, yeni anayasanın parlamenter demokrasiyi mahvedeceğim, Fransayı karanlık bir rejime sürükleyeceğini tekrarlamaktan yorulmuyordu. Mendes - France'a görev Cumhurbaşkanına, Başbakana, Senatoya ve Anayasa Konseyine verilen selâhiyetler o derece genişti ki, bunlardan sonra bir de Millet Meclisinden bahsetmek, dört tekerlekli bir arabaya beşinci tekerlek eklemekten farksızdı.

De Gaulle anayasasını istemeyenler, Fransanın askerî bîr tehdit rejimi altında bulunduğunu söylemektedirler ve bu iddialarında haksız da değildirler. Mayıstaki ayaklanmada kazandıkları başarıdan sonra, askerler, referandum neticelerine açıkça tesir etmeğe çalışmakta, "hayır" lar kazandığı takdirde işe yeniden başlayacaklarını ima etmektedirler. Hattâ referandumda "evet" ler kazansa bile, De Gaulle'ün askerî baskı karşısında ne kadar dayanabileceği ve vaadettiği demokratik esaslara ne derece bağlı kalabileceği merakla sorulmaktadır.

Bu tehdit ve şantaj havası kendisini asıl denizaşırı topraklarda ve bilhassa Cezayirde hissettirmektedir. Referandum bu topraklara verilecek yeni rejimi de tâyin edecektir. Lehte bulunanlar, aynı zamanda, Cezayir'in tam bir Fransız toprağı sayılmasını da kabul etmiş olacaklardır. İşte, Cezayirdeki ordu, elindeki bütün imkânlardan ye baskı vasıtalarından faydalanarak bu neticeyi elde etmeğe çalışmaktadır. Denildiğine göre, bazı yerlerde baskı o kadar şiddetlidir ki, subaylar, halkın korkup yüzde yüz "evet" demesinden ve referandumdaki dehşet payının pek aşikâr hâl almasından çekinmektedirler. Bazı subayların, sırf bu durunu önlemek ve referandumu Rus seçimlerine benzemekten kurtarmak için aleyhte oy verecekleri bile söylenmektedir!

(L'Express)

BU ADAMI MEŞRU KOCA OLARAK KABUL EDİYOR MUSUNUZ?

Mağrip Güneşi

Cezayirlilerin ta Fransa içlerine kadar uzanan yıpratıcı hareketleri devam ederken, Kahireden, zaten uzun zamandır beklenen bir haber geldi. Hür Cezayir Hükümeti geçen hafta sonunda kurulmuştu ve kurulur kurulmaz Birleşik Arap Cumhuriyete Fas, Tunus, Irak ve Libya devletleri tarafından tanınmıştı. Cezayirde ve Fransada çarpışan Milli Kurtuluş Hareketi (FLN) mensuplarının Kahiredeki bazı mülteciler den talimat aldıkları çoktandır bilinmekteydi. Şimdi, Cezayir dışında bulunan Cezayirliler mevcut teşkilâtlarını bir hükümet hâline sokmuşlar ve müstakil Cezayir Devletinin temellerini atmışlardır.

Müstakil Cesayir hükümetinin kurulduğunu bildiren haber Fransada hiç de iyi karşılanmadı. "Cezâyirin Fransaya tamamen bağlanmasını temin edecek bir anayasanın kabul edileceği şu günlerde böyle bir hâdisenin vuku bulması, Paris Hükümetinin fena halde canını sıkmıştır. Derhal etrafa tehditler yağdırılmağa başlandı; yeni Cezayir Hükümetini tanıyacak olanlarla Fransânın diplomatik münasebetlerini kesmesi pekâlâ mümkündü ve Fransa, herhangi bir tanıma kararım kendi hükümranlığına karşı bir tecavüz sayacaktır. Fakat, bütün bu tehditler, Cezayirdeki kurtuluş hareketini açıktan açığa teşvik edenleri kararlarından caydırmadı.

Mamafih, Cezayir Hükümetini tanıyacak devlet sayısının şimdilik pek fazla gemşleyeceği zannedilmemelidir. Amerika ve İngiltere hükümetleri sürgündeki Cezayir Hükümetinde henüz tam bir devlet vasfı göremediklerini açıkça söylemişlerdir. Türkiye , Amerikadan evvel böyle bir adım atmaya niyetli değildir. Fakat, Komünist Bloku ve Asya - Afrika Bloku yeni hükümeti tanımak için herhalde çok beklemiyeçeklerdir.

Tanınma bakımından başlangıçta rastlayacağı güçlükler ne olursa olsun, Hür Cezayir hükümeti -yahut resmi adıyla Menfadaki Cezayir Hükümeti-. Kuzey Afrikanın kurtuluş mücadelesinde ehemmiyetli bir merhale teşkil etmektedir. Cezayirli milliyetçilerin, referandumdan evvel hükümet kurrmaları, De Gaulle tecrübesinden hiç bir şey beklemediklerini göstermektedir. Mücadele sonunu kadar sürecekir. Halen ikinci merhalenin, tıpkı Maşrıktaki Birleşik Arap Cumhuriyeti gibi, bir Mağrip birleşmesi olacağı tahmin edilebilir.

İlâçlar

Bir Dokun

Ankara Tabip Odası Başkanı ve C. H. P. Adana milletvekili Dr. Suphi Baykam ile Sağlık Bakanı arasında geçen hafta başlıyan düello ve bu düellonun akisleri devam etmektedir.

Sağlık Bakanını bir hayli hırpalayan münakaşa, Adana milletvekilinin doğu illerinde yaptığı gezi dönüşünde tertiplediği basın toplantısını müteakip başladı. Ankara Tabip Odasının genç Başkanı, müşahade ettiği kifayetsiz sağlık hizmetlerinden, Sağlık personelinin maddi sefaletinden şikâyet etmiş ve ilâç yokluğu ile yemden ilâca fahiş hisbette zam yapılmasını şiddetle tenkid etmişti. Muhtemeldir ki, mevcut güçlüklerin hakiki sorumlusu Bakanlık erkâm, istedikleri istikamette götürebildikleri aziz Bakanları istifaya davet edilmeseydi her zamanki gibi davranacaklar, feryatlara kulak asmıyacaklardı. Fakat Kabe taşlanmıştı. Telâş ve iki gün devam eden hummalı çalışmadan sonra "Erkân" Bakanlarına meşhur tekzibi hazırladılar. Tekzip, A. A., ve radyolarımız vasıtasıyla yayınlandı.

Gençlik Günahı

Neşredilen cevapta bir takım rakam fantezilerinden sonra. hakikatler tekzip olunmak isteniyordu. Fakat fikirlere ve gerçeklere tatmin edici bir cevap verilemeyince, Dr. Baykamın genç olduğu, bunun için söylediklerine inanılmaması icap ettiği tezi savunuldu! Dr. Baykamın ihtisasını yapmış, Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsünde Sağlık organizasyonu tahsil etmiş ve nihayet daha milletvekili olmadan. Bakanlığın istememesine rağmen iki defa Tabip Odası Başkanlığına seçilebilmiş olduğunu vekâlet erkânı da bilmekteydi. Ama halkın zihninde bir tereddüt meydana getirmek ümidini, dâvanın üzerine eğilmeye tercih etmişlerdi. Bu, çaresizliğin deliliydi. Haksız olmayı peşin kabul etmek demekti. Siyasi ahlâk onu gerektirirdi ki, tenkidleri kim yaparsa yapsın, Bakanlık cevabında ciddiyet ve seviyesini muhafaza etsin. Yapılan haklı tenkidlerdeki fikirler bu haftanın ortasında hâlâ cevap beklemektedir.

Cemiyetin tepkisi

Umumi efkar, gazeteciler, yazar ve karikatüristler genç Ankara Tabip Odası Başkanının yanısıra Sağlık Bakanını ve Bakanlık erkânı tenkid ettiler. Siyasi bir polemiğe bakanlık memurlarının İştirak etmesi ise düelloya ayrı bir çeşni verdi. D. P. nin, muhalif . gazete okuyan memurlarım dahi cezalandırdığa bir devirde doğrusu bu tolerans takdire şayandır. Sağlık Bakam sarih olmaya mecburdur. Vatan sathında yıllardariberi, şiddetli "bir ilâç buhranı hüküm sürmektedir. Hayat her gün biraz daha pahalılaşmakta ve geçim zorlukları artmakta iken ilâca yüzde üçyüz zammetmek elbette müdafaa edilemez. Memur, işçi, emekli ve buna benzer D. P. iktidarının fakir düşürdüğü milyonlarca insan çaresiz kalmaya mahkûmdur. Bu gerçeğe Türkiyedeki çok iptidai sağlık hizmetleri seviyesi de katılırsa, elbette en katı yüreklilerin dahi feryatları duymamazlıktan gelmesi beklenemez.

Dr. Suphi **Baykam**
Akıl yaşta değil, baştadır

Seçim Hastahaneleri

İlâçlara yapılan yüksek nisbetteki zamlar ve sağlık hizmetlerindeki yetersizliğin yeni halkasını Adana Devlet Hastahanesinin yürekler acısı durumu teşkil etmektedir. Dr. Baykamın yerinden fotoğrafla tesbit ettiği hâdise, Sağlık alanında da gösterişi ön plânda tuttuğumuzu göstermeye kâfidir. 1957 milletvekili seçimlerinden iki gün önce, Cumhurbaşkanı ve Başbakanın da iştirak ettikleri bir törende başkasının arsasına çakılan dört çubuk demir, Türk milletine 1000 yataklı Adana Devlet Hastahanesinin temel atma töreni olarak ilân edilmiştir. O gündehberi ise herşey, olduğu gibi durmaktadır. Henüz bu hastahanenin ne projesi ne de tahsisatı vardır.

Kuma gömülü baş

Tıb mensupları ve sağlık hizmetlerinden şikâyetçi bütün vatandaşlar ıstırapların nereden geldiğini artık anlamışlardır. Sağlık Bakanlığı yüksek kademelerindeki ayrık otlan temizlenmelidir; Memleketin sağlık dâvasına vâkıf otoriteler İş başına gelmedikçe, partizanlığı bir kenara bırakmadıkça herşey olduğu gibi kalacaktır. Sağlık Bakanlığı makamına kim gelirse gelsin, hakikatlere karşı başını kuma gömen, gerçeklere sırtını çeviren İnsanlarla çalışır ve memleketin hakikaten pek elim olan sağlık dâvasını kendisine olduğu gibi anlatmak cesaretini göstermeyen insanlarla işbirliği ederse netice değişmeyecektir.

Hastahaneler

Ak ile kara

20 yataklı cerrahi koğuşunun bir köşesinde yatan ameliyatlı hasta, elinde sıkı sıkıya tuttuğu zilin düğmesine basmaktan yorulmuştu. Yarım saattir çalıyordu ama ne gelen vardı ne giden. Gecenin saat ikisiydi. Gündüz olsaydı, henüz ameliyat olmamış bir hastadan kendisine bir "ördek" getirmesini rica edebilirdi. Ama şimdi koğuştaki herkes uyuyordu. Tek Ümit gece nöbetçisindeydi,- Hasta ısrarla zile basmakta devam etti.

Asık suratlı gece nöbetçisi koğuşa girdiği zaman iş işten geçmişti. Nöbetçi zehir gibi bir ses ve yontulmamış bir Türkçe ile hastaya ne istediğini sordu. Biçare hasta artık Ördek değil, yatak çarşafının değiştirilmesini istiyordu. Cevap, tatlı uykusundan kaldırılmasına içerlemiş gececiyi büsbütün çileden çıkardi. Acelesi neydi T Biraz daha dişini sıksa patlar mıydı? Hem gecenin bu saatinde yatak çarşafı için' hemşireyi uyandıramazdı. Kabahatini anlayamıyan hasta ıslak çarşafları içinde büzülürken, homurdana homurdana koğuştan çıktı.

Ertesi sabah, hastadaki ani ateş yükselmesinin sebebini araştırırken hikayeyi öğrenen servis hekiminin içi. sızladı. Bu, denizi geçip derede boğulmaktan başka şey değildi. Ameliyat, tekniğin en son imkanları kullanılarak yapılmıştı. Hastanın bir hafta sonra güle oynaya servisi terkedeceği muhakkaktı. Fakat şimdi bir gece nöbetçisinin cahilane hatası bütün emekleri boşâ çıkarıyor, hastanın hayatını tehlikeye sokuyordu.

Bu, yardımcı tıbbi personel yetmezliğinin hastahanelerimizde sebep olduğu acıklı sahnelerden sadece bir tanesidir. Hastabakıcı alınmasında gözetilen şartlar değişmedikçe de, bunların önüne geçmek mümkün değildir*. Aslı aranırsa, hastabakıcı olmak hiç bir şarta bağlı değildir. Kanaatkar her vatandaş kalkınan Türkiyenin her hastahanesine hastabakıcı olarak girebilir. Bunun için hatta okuma yazma bilmesine dâhi lüzum yoktur. İstanbul hastahanelerinin hastabakıcı ihtiyacının en büyük kısmini bilhassa Taşköprü ve Tosyanın topraksız köylüsü temin

eder, Ayağından çarığı alınıp, sırtına pejmürde bir beyaz gömlek verilen eski köylü vatandaş, en basit bir eğitime tabi tutulmadan servislerde, lâboratuvarlarda, ameliyathanelerde çalışmaya başlar. Kısa bir zaman ayak hizmetinde çalıştıktan sonra, daha eski ve tecrübeli bir hemşehrisinden enjeksiyon yapmayı, kan ve idrar tahlillerini, eğer akıl hastahanesinde çalışıryorsa hasta bağlamayı öğrenir ve memleketimizin tipik hastabakıcısı haline gelir. Pek çok serviste ve klinikte diplomalı veya kurs görmüş hemşire bulunmadığı için, hekimler bu "â la minute" hastabakıcıların yardımı olmadan edemezler. Bu suretle mikrop nedir bilmeyen, ilâç isimlerini sökemiyen cahil köylü, hasta tedavi ve bakımının temel unsuru haline eelir. Okuma yazma bilenlerini hekimler aralarında paylaşamazlar. Böylece İlimlerin en kutsalı ile cehaletin en koyusu,, insan sağlığının düzeltilmesinde elele verirler. Tabiatiyle işler de, araba tekerleğiyle otomobil nasıl giderse öyle gider!

Hemşireler

Bir başta bin iş

Onbaşılar saltanatı

Durum yalnız Devlet ve Belediye hastahanelerinde değil, **her** bakundan örnek olmaları gereken Fakülte kliniklerinde de böyledir. Ama Türkiyenin en büyük hastahanesi olan Bakırköy bu konuda en ön safı işgal eder. İnsan aklının tedavi edildiği bu 3500 yataklı müessesede pek çok şeryis hemşireden mahrumdur. Onların yerini "Onbaşı" denen kıdemlenmiş alaylı hastabakıcılar doldurur. Servisin 'hekimden sonraki ikinci adamı onbaşıdır. Çoğu askerlikte bile onbaşı olamıyacak kadar cahil olan bu onbaşılar, servislerin bütün işlerini yürütürler. Her biri devamlı ilgi ve ihtimam isteyen atol hastaları, günlerini onbaşıların nezaretinde geçirirler. Fakat asıl facia gün battıktan sonra başlar. 3500 yataklı hastahanede yalnız bir tane nöbetçi hekim vardır. O da dışardan akın akın gelen hastalarla uğraşmaktan başını kaşımağa vakit bulamaz. Bu yüzden gece servisin hekimi, hemşiresi, hastabakıcısı onbaşıdır! Servislerde, insan ruhunun gece tedavisi onbaşının kendine has usulleriyle yapılır. Bu tedavinin basarı derecesini tahmin etmek tabii hiç zor değildir. Gardiyanla hastabakıcıyı bir tutan zihniyet değişmeden, akıl hastalarının tedavisinde daha uzun zaman yaya kalmamak imkânsızdır.

Bu hastabakıcıların tek iyi tarafı gayet ucuz oluşlarıdır. En çok alanın eline ayda 125 lira geçer, yani, ilâç fiyatlarının artmasından sonraki bir buçuk şişe Terramycin parası! Emeklerini bu kadar ucuza satmak zorunda kalanlar, kalkınan memleketimizde pek bol olduğundan, hastahaneler zaten pek dar olan hastabakıcı kadrolarım doldurmakta hiç sıkıntı çekmezler. Hekim» ve diplomalı hemşire yokluğu yanında, bu hastabakıcı bolluğunu görmemek haksızlık olur. İnsan sağlığının tamircilerini, İstanbul surlarının tamircileri arasından seçmekte devam ettiğimiz müddetçe bu bolluk sona ermiyecektir.

Ancak hastabakıcıların seçiminde, insana değer veren ülkeler bizim kadar geniş yürekli davranmıyorlar. Onlara göre hastabakıcı veya hemşire yardımcısı, gerekli tıbbi bilgilerle mücehhez olmadan hekime ve hastaya yardım edemez. Hastanın tedavisi, hekim, hemşire ve hastabakıcının işbirliğiyle sağlanabilir, yoksa, altı kaval üstü şişhane ekiplerle göz boyamaktan başka birşey yapılamaz. Bugün hasta tedavisi tek kişinin yapabileceği bir iş olmaktan çıkmıştır. Hemşiresiz, kaliteli hastabakıcısız hastahanede hekim, kanatsız kuştan farksızdır. İşte bu yüzden Türk hekimi çaresizlik içinde çırpınıp durmaktadır. Verdiği tıbbi emirlerin doğru bir şekilde yerine getirildiğinden hiç bir zaman emin değildir. Bir hastanın ilâcının difterine yapılması ihtimali daima uykusunu kaçırır. Herşeyi bizzat yapmaya da gücü yetmez. Bunun sonucu olarak da hastahaneye yatan hasta, sağlığını kazanmak için günlerim sıkıntıyla geçirir. Hastahaneden çıktıktan sonra da, bir daha girmemek için sağlığına elinden gelen ihtimamı gösterir.

İstatistikler der ki...

Halen memleketimizde mevcut diplomalı hemşirelerin sayısı 1486 dır. Doğum evlerindekiler hariç tutulmak üzere, Sağlık Bakanlığı müesseselerindeki bütün hasta yataklarımız 27.500 tane olduğuna göre, bir hemşireye 19 yatak düşmektedir. Ancak doğru rakam bu değildir. Çünkü bu 1486 hemşirenin bir kısmı, Milli Savunma Bakanlığı hastahanelerinde, bir kısmı iyi para veren hususi hastahanelerde çalışmakta, bir kısmı da evlendikten sonra mesleğini terketmektedirler. Onun için 25 yatağa bir hemşire düştüğü bile şüphelidir. Tek hemşireyle çalışan 50-100 yataklı Üniversite klinikleri az değildir. Kısacası, kliniklerimizde hemşire henüz sembolik mahiyettedir. İsviçrede 5 hasta yatağına bir hemşire düştüğü göz önüne alınırsa 25-50 hastaya birden bakmak, her birinin iğnesini yapmak zorunda kalan Türk hemşiresinin neden resimlerdeki gibi güler yüzlü olamadığı kolayca anlaşılır. ,

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı hemşire okulları 7 adettir. Bunların her biri senede ancak 25-30 mezun verir. Bu, senede 210 yeni hemşire demektir ki, bu tempoyla artan yatak sayısının ihtiyacının karşılanması çok uzun senelere bağlıdır. Oysa ki ihtiyaç acildir. Yunanistanda 2240 kişi **için** bir hemşire mevcutken, memleketimizde İ2. 219 kişiye bir hemşire düşmektedir. Aynı **nispet** Hindistanda 17.000'e 1'dir. Fakat kadın olan Hint Sağlık Bakanı, 5 sene içinde bu nisbetin **5000** de 1'e yükseltilmesi için gerekli plânın tabtikine başlandığını bildirmiştir.

1956 yılında Türkiyedeki hemşire adedini arttırmak maksadıyla kurulan Hemşirelik Konseyinin bir plânı olup olmadığı meçhuldür. Anlaşılan bu konsey, devlet islerinde tabu olan plân kelimesinden korkarak işi, oluruna bırakmıştır. Bu gidişle hastalarımızın bakımının daha uzun yıllar Tosyalı ve Taşköprülü hastabakıcılar tarafından yapılması mukadderdir. Vatandaş sağlığı, İstanbulun köhne surlarından daha önemli hale gelinceye kadar onbaşılar saltanatı devam edecektir.

KADIN

Sosyal Hayat

Yeşil üniformalar

Bir genç kızla genç bir kadın ellerindeki gazeteye bir kere daha dikkatle baktılar, sonra Sirkecideki Mimar Vedad caddesine saptılar, Kızılay Hanına girip yüksek taş merdivenleri tırmanmağa koyuldular. Ekim ayı içinde açılacak olan gönüllü hemşire kurslarına yazılmak istiyorlardı. Gönüllü Hemşireler Cemiyetinde kayıtları yapan çok genç bir gönüllü hemşire idi. Aynı anda odaya sarışın, yeşil gözlü kahverengi elbiseli bir hanım girmişti. Yeni nemzetlere, merakla baktı. Sonra onları biraz oturup konuşmaya davet etti.

Sarışın hanım Gönüllü. Hemşireler Cemiyeti başkam ve bu Cemiyetin kurucularından Şevkiye Balkırdı. En büyük zevki namzetlerle konuşmak, onların fikirlerim almak ve gönüllü hemşireliğin gayelerini anlatabilmekti. Şevkiye Balkır için gönüllü hemşirelik vazifelerin en elzemi ve en güzeli idi.

Yemeğe bakmazsan yanar!

Gönünü hemşire kurslarım bitiren bir kadın herşeyden önce ev kadınlığı bakımından muhtaç olduğu bir bilgiyi ediniyordu. Bir kadın yemek pişirmesini, evini temizleyip süslemesini, ufak tefek dikişlerini dikmesini bilmekle mükellefti ama hastasına bakmak, doktorla hasta arasında anlayışlı, bilgili, aydın bir rabıta olmak muhakkak ki onun en ön planda gelen vazifesi idi. Şevkiye Balkır güldü ve namzetlere "yemeğe bakmazsak nihayet yanar" dedi. "Çocuğumuza bakmazsak, ona hakiki manası ile bakmasını bilmezsek nutice vahim olabilir. Anadolulu kadını ele alalım, onun kadar çocuk seven ve onun kadar rahatlıkla çocuk doğuran kadına dünyada rastlamak pek as mümkündür. Yedi çocuk doğurur ancak ikisi, üçü yaşar, bu da tesadüflere bağlıdır. Ev kadınının ve annenin en başta gelen vazifesi ailenin sağlığım koruyacak bilgileri, edilmesidir ki hasta bakımı, çocuk bakımı, sıhhi yemek* tanzimi, ilk yardım bunların başında gelir".

Şevkiye Balkır
Vazifelerin *en güzeli*

İşte gönüllü hemşire kursları üç ay devam eden nazari ve tatbiki derslerle ev hanımlarına ve ev hanımları namzetlerine bu bilgiyi vererek en başta aileye hizmet eden bir müessesedir. Gönüllü hemşire mükemmel bir ev hastabakıcısı, olarak yetişir O anı bir vaka karşısında eli ayağı titremeden, ne yapacağını bilen bir ec kadınıdır. Çocuk, olmıyacak birseyi ağzına almış boğulmak Üzeredir, gönüllü hemşire olan anne onu derhal hangi pozisyonda tutacağım, onu nasıl kurtaracağım bilir. Evde bir kaza olmuştur, gönüllü hemşire alınacak ilk tedbirden haberdardır,, doktor yetişinceye kadar ekseri bu gibi vaziyetlerde düştüğümüz hataya gönüllü hemşire düşmez. Hastayı kıpırdatmadan çarşafım değiştirmek, yormadan temizlemek, rahat ettirmek, beslemek gönüllü hemşire için çocuk oyuncağıdır.

Gönüllüler ordusu

Gönüllü hemşire kurslarına devam eden ve bu kurslardan diploma **alan** bir kimse evvela ailesine ve evine faydalı olmasını öğrenir ya-

İşleri kim düzeltecek?

Jale CANDAN

Geçenlerde ehemmiyetsiz bir hadiseye şahit oldum. Ümit verici olduğu için anlatmak istiyorum. Bir arkadaşla Kadıköyden Köprüye geçiyorduk. Arkada», kızı için talebe bileti isteyince gişedeki memur;

"— Talebe biletinin dönüşünü de İstiyor musunuz" diye sordu.

Bana tabii gelen sual arkadaşımı çok şaşırmıştı. Talebe biletinin dönüşünü de alınca, onun sevindiğini, batta mesut olduğunu gördüm. Zafer kazanmış bir kumandan gibi bir hali vardı.

"— Benim bu bilet yüzünden başıma neler geldi" dedi.

Meğerse ta bizim talebeliğimizden beri yürürlükte olan bir usul son günlere kadar devam eder dururmuş. Bu usule göre talebe biletleri aynı gişeden, gidip gelme olarak alınamazdı. Bu daima bir şikayet konusu olmuştu ama, eskiden gişelerin önünde böyle uzun kuyruklar olmadığı için kimse meselenin üzerinde fazla durmazdı. Gel gelelim son zamanlarda kuyruklar uzadıkça uzanmış ve gişelerin önündeki kalabalık İzdiham şeklini almıştı. Bu yüzden arkadaşınım kızı vapura yetişmek içki, çoğu zaman, cezalı bilete razı oluyor veyahut bu yüzden vapuru kaçırmayı göze alıyordu. Nihayet çocuk, işin kolayım bulmuş, sabahları aynı gişeden iki tane talebe bileti almaya başlamıştı. Bunun birisini giderken diğerini de dönerken kullanıyor böylece hiç olmazsa ikinci kuyruktan kurtuluyordu. Bir gün annesi ile giderken aynı usule baş vurmuş fakat biletçi işi farketmişti. O, aynı günün tarihini taşıyan fakat başka gişeden alınan bileti bir suç delili gibi, evirip çevire dursun anne kız renkten renge girmişler ve etrafta oturanlar merakla hadiseyi takibe başlamışlardı. Biletçi yeni bir cezali bilet kesmek istiyor, arkadaşım ise buna itiraz ediyordu. Vapur iskeleye yanaşmış, münakaşa halâ bitmemişti. Nihayet a şım, biletçinin ve büyük bir meraklı kafilesinin refakatinde, önce daha yetkili memurların bulunduğu odaya oradan karakola gitmişti. Fakat meseleyi halletmek imkansızdı. Nihayet zabıtlar tutulmuş iş mahkemelik olmuştu. Polisin birisi:

"— Hemşire bu işten yaz geç" diyordu. "Hakim senden hem bu bilet parasını alır, hem mahkeme masrafım!" Ama arkadaşım karar vermişti. Hem bilet parasını, hem mahkeme masrafını, hem de zamanını verecek fakat ilgilileri bu işle ilgilenmeye sevkedecek belki, kaideye riayetsizlik . den, davayı kaybedecek fakat kaidenin düzeltilmesini sağlıyarak asıl davasını kazanacaktı. Adresini verip karakoldan çıktığı zaman, meraklıların arasından, kurnaz ve akıllı geçinen bir hanım kendisine sokulmuş âdeta acıyarak:

«— Kızım İşleri düzeltmek sana mı kaldı?" demişti. Arkadaşım sonradan bu hikayeyi anlattıkça ekseri aynı sualle karşılaşmıştı.

İşte iskelede bileti evirip çevirirken bunun için mesuttu. Acaba bu işte küçük bir hissesi var mıydı, bunu bilemiyordu ama karınca kararınca elinden geleni yapmıştı ve işte işler düzelmişti.

"İşleri düzeltmek sana mı kaldı ?" sualini pek çok duyar, pek çok söyleriz. Bunu içimizden söküp atsak neticeye şaşarız.

kınlarının, konu komşunun da onun bilgisinden istifade edeceği muhakkaktır. Bundan başka gönüllü hemşireler, fevkalâde ahvalde mesela bir harb halinde mühim bir memleket vazifesi başarabilecek büyük bir kuvvet teşkil etmektedirler. Bilhassa 2 nci Dünya Harbinde, Batıda Gönüllü Hemşireler Cemiyetleri insanlığa büyük hizmetlerde bulunmuşlar ve memleketlerinde maneviyatı yükselten bir kuvvet olarak büyük İşler başarmışlarıdır. Ancak kurslardan çıkan gönüllü hemşirelerin toplu halde bulunmaları, bir cemiyete bağlı olarak hiç olmazsa adreslerini bildirip fevkalâde hâl için, yardıma hazır beklemeleri lâzımdır. Batıda milletlerarası bir büyük teşkilât olan Gönüllü Hemşireler Cemiyeti ' memleketimizde 1953 senesinde kurulmuştur. Cemiyete kayıtlı gönüllü hemşirelerin miktarı bugün beşyüzü bulmuştur. Gönüllü hemşireler çoğaldıkça diğer memleketlerde olduğu gibi bizde de bir "Gönüllüler Ordusu" kurmayı düşünmek pek te hayal mahsulü bir düşünce değildir. Çünkü Türk kadını merhametli ve müşfiktir ancak sosyal islerde hizmet arzusu yalnızca bir yaradılış değil, aynı zamanda bir eğitim meselesidir. Türk kadını bu yola henüz yeni yem girmeğe başlamıştır. Bu yolda elbette ki yapılacak mücadeleler vardır. Aileyi, çevreyi, hattâ bazan ilgili memurları ikna etmek, gönüllülerin faydalı ve elzem olduğunu ispat etmek lâzımdır.

Hergünkü iş

Gönüllü Hemşireler Cemiyeti yalnızca fevkalâde ahval için kurulmamıştır. Bir gönüllü hemşire diplomasını alır ve gider, fevkalâde bir hâl olursa gönüllü hemşire olarak vatani vazifesini yapar fakat bunun haricinde, cemiyet için çalışmak isterse kapılar ona açıktır. Gönüllü Hemşireler Cemiyetinin bilhassa İstanbulda birçok şubeleri vardır. Bu şubelerde çalışan gönüllü hemşireler fakir muhitlerde dolaşır, sosyal hemşire gibi sıhhi öğütler verir, bedava iğne yapar, ilaç dağıtırlar. Bu hemşireler , gönüllü olarak hastahanelere gidip hastalara mânevi ve maddi yardımlarda bulunmaya çalışırlar, hastahanelerde kimsesiz hastaları ziyaret ederler. Bunların bilhassa son senelerde Darülacizedeki çocuk kreşinde büyük hizmetleri görülmüştür. Cemiyetin bu sosyal yardım gayeleri henüz son senelerde tatbik edilmeye bağlanmıştır. Henüz imkânlar azdır ve teşkilâtlanma tam olarak yapılmış değildir. İzmir, Ankara şubelerinin de faaliyete geçmesi ile yeşil üniformalı gönüllülerin daha sık vazife başında görülmesi mümkün olacaktır.

Şevkiye Balkır ve arkadaşları ümitlidirler. Bazan gönüllü hemşirelerin yardımcı olarak hastahanelere girip çıkmaları dahi hoş karşılanmadığı halde bugün ilgili makamlar büyük bir anlayış göstermekte ve yeni bir zihniyetle hareket etmektedirler. Teşkilâtın bugün en çok dikkat ettiği şey mümkün mertebe kaliteli elemanlar yetiştirmek, namzetlere bilgi ile beraber gönüllü hemşire idealini de aşılamaktır. Ancak idealdir ki milletlerarası yeşil üniformaya lâyık olduğu kıymeti verdirecektir.

Ev

İkram

«Türk misafirperverdir, Türk ikramı sever." Bunlar bize atalarımızdan kalma meziyetlerdir. Her ev kadını biraz da bu meziyetleri sayesinde kendisini etrafına sevdirir ve evine sıcak, sevimli, çekici bir hava vermeye çalışır. Bunun içindir ki Türkü yakından tanıyan, onun evine girip çıkan yabancılar ona içten bağlanırlar, Türkün samimiyetini daima över ve ararlar. Buna rağmen son zamanlarda Türk ev kadınları ikramdan, şikâyetçidirler. Çünkü 'misafirlerine İkram edecek şey bulamamakta, çaresizlik içinde kalmaktadırlar. Günün her saatinde çay verilmez, çay ikramı yerinde olursa külfetine değer, yoksa makbule geçmez. Limonun yetmiş, seksen kuruşa yükseldiği şu günlerde ise ev kadınları bir hakiki ikram buhranı ile karşı karşıya kalmışlardır.

Bin derde deva!

Dış yardım havadisleri çıktığı zaman bilhassa ev kadınları tatlı bir hayale kapılmışlardı.. Kahveye kavuşmak hayali. Kahve Türk milleti için lüks değil, âdete bir ihtiyaçtır. Çünkü kahve bin derde devadır. Hiçbir eğlencesi, hiçbir lüksü olmıyan aile reisinin, sabahtan akşama kadar didiyen ev kadınının en büyük tesellisi bir fincan kahve idi. Hikmeti bilinmez ama insan şöyle köşesine çekilip kahve tüten fincanım eline alırsa birden bütün yorgunluklarından kurtuhır. İhtimal ki, bu kahvenin keyif verici bir madde oluşundan ziyade, daima bir nevi tatmin vasıtası yerine geçtiğinden ötürüdür. Kahvenin insana verdiği keyif daha ziyane mânevidir ama hiçbir başka benzeri madde insana bu zevki verememektedir. Çünkü mucize onun kokusundadır. İşte bunun içindir ki son günlerde gazetelerde çıkan bir yeni havadis hakiki bir hayal kırıklığına sebep olmuştur: yeni ithal listelerinde kahveye yer verilmemiş olması havadisi... Vakıa memlekette kilosu 88 liradan satılan Kızılay kahvesi vardır ama, işte bu seksen sekizlik kahvenin kokuşu başka bir kokudur ve bu koku ne mütevazı ev kadınını, ne de kahveden başka lüksü olmıyan vatandaşı dinlendirememektedir. Zaten böyle kahveyi lokantalarda lüks gazinolarda bulmak daima mümkündü. Ev kadınına sorarsanız kahve evin 1 numaralı ihtiyaç maddeleri arasındadır: Başınız tutar kahve içersiniz geçer, asabınız oynar, kahve sizi yatıştırır. Misafir baskınına uğrarsınız bir kuvvettir, eliniz altında kolaylıktır. Canınız sıkılır. kahve falına bakar oyalanırsınız. Kahve bizim âdetlerimize karışmıştır: "Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır" deriz. Bir fincan kahve bugün güzel bir hayal gibi gözümüzde tütmektedir. Ona ithal listelerinde yer vermek, onu bir ihtiyaç maddesi olarak kabul etmek lâzımdır.

Bir fincan kahve

Kırk yıl süren hatır

C E M İ Y E T

Başbakan Adnan Menderesi İzmire götüren İstanbul vapuru yolcuları hayatlarında "daha uzun müddet göremiyecekleri" bir bolluk içinde seyahat ettiler... Gemide akla gelipde **bir** türlü bulunamıyan her şey vardı: **Viski,** peynir, kahve, her türlü çerez ve her türlü yemek vs. Bu vapur sanki "kalkınan Türkiye"nin memleket içi seyahatinden ziyade, kalkınmış bir memleketin, milyonerler taşıyan, lüks bir transatlantiğini andırıyordu... Yolcular bir günlük beylik beyliktir diye keyfettiler. İktidar, tevekkeli halan "yok" şikâyetini, Türkiyedeki Amerikalıların "Yokuştan" tabirlerini anlıyamıyor...

*

Zeki olmaması ile meşhur, macar asıllı artist Zsa Zsa Gabor, bir milyon tirajlı bir Amerikan mecmuasına verdiği beyanatta bakın ne demiş: "İlk kocam Burhan Belge adında bir Türktü, kendisi çok zeki olduğu için evliliğimizi devam ettiremedim".

*

Güzel ve akıllı **bir** kadın olan televizyon röportörü Betti Adams İstanbul gazetecilerine **gayet** safiyane şu mukayesesini açıklamış: Adnan Menderes Orta Şarkın en enteresan şahsiyeti ama Nasır daha popüler..." Ah Miss Adams, baltayı taşa vurdun gitti...

*

Amerikcan uçağı ile Beyruttan kaçan, Lübnan Başbakanı Sami El Sulh -sabıklar listesine mecburen girdi- Türkiyeye iltica etti. Bayatından çok korkan ve sık sık suikastlara uğrayan sabık Başbakan Hilton otelinin lobbysinde bile bir ufak ordu ile dolaşıyor. Başbakan on bir muhabirden sadece ikisini odasına kabul ederek "Buradan istifamı yolluyacağım, memleketinizde uzun müddet kalacağımı sanıyorum" demiştir... Sabık başbakan, Beyruttaki villasının bahçesinden bir Amerikan helikopteri ile kaçırılırken sekreterini yanına almayı ihmal etmemiş. Sami El Sulhun Hiltonda ilk işi Başbakan Menderesi arayıp "ben geldim" demesi oldu...

*

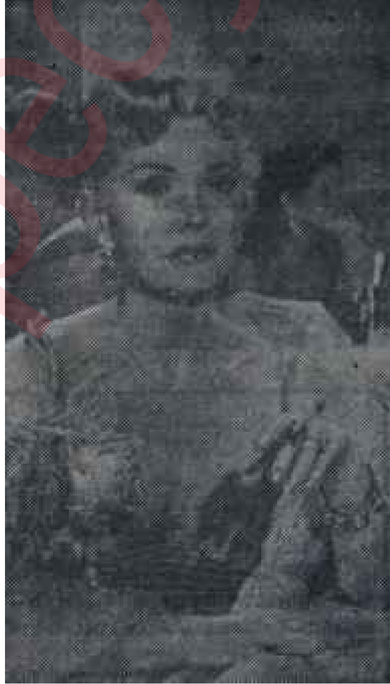
Denizcilik Bankası İtalyan veYunan rekabetinin tehlikeli bir hal alması üzerine Umum Müdür muavini Orhan Koraltan'la eşini derhal Triesteye, acenteler toplantısına yollamış. Vazife icabı Triesteye giden **Orhan** Koraltana eşinin refakatini fuzuli bulanlar yanlış düşünüyorlar. Hayatta bir erkeğin en büyük desteği karısıdır, her büyük adamın hayatında "sevdiği kadın" rol oynamışlar...

*

Yorgunluktan dolayı istifa eden Emin Kalafat için geçen hafta pek de dinlendiği söylenemez... Her gün İktidar ileri gelenleriyle yemek yiyen *ve* bütün bir gününü de vilayette beklemekle geçireni sabık bakan için "Emin Kalafat bakanken bu. kadar yorulmuyordu" diye takılanlar oldu... Mamafih herkesin istirahat anlayışı başkasıdır: Bazısı yogo jimnastiğini dinlendirici bulurken bazısı da kitap okuyarak daha çok dinlenir, bazısı da böyle...

*

Evvela kral taraftarı, **sonra** koyu cumhuriyetçi olan Irak sefiri El Havi ve eşi bütün arzularınla rağmen Türkiyede kalamamış...Geçenlerde bir sabah Ankara hava meydanına 9 valiz, sempatik iki çocuk, mavi saçlı sefire ve çok yakışıklı sefir uçağın havalanmasından çak evvel geldiler. Kendilerini teşyie gelenlerin çokluğu, yolcularnı nemli gözleri, bu seyahatin alelade bir yolculuk olmadığını ele veriyordu... Sefire, geçen senenin en sükseli kadınıydı. Çünkü Kral Faysal ile prenses Fazılanın adeta arabuluculuklarını yapmıştı. Halbuki son siyasi hadiseler ve Bağdattan gelen davet, sefir ve sefireyi derin bir kedere düşürdü. Kraliyet ailesiyle olan sıkı bağları yüzünden memleketine dönüşlerini tehlikeli buluyorlardı. Nasıl Olsa İsviçrede kendilerine ömür boyunca yetecek bir servetleri vardı, riski göze almaktansa, diplomatlar sığınağı güzel İsviçreye yerleşmek daha makul değil miydi. Alanda El Ravi'nin gidişini gören hemen herkes böyle düşündü ama, ah şu, bu seyahatten bir iki gün sonra Irak elçiliğinden gelen açıklama olmasaydı!

Zsa Zsa Gabor

Ah şu eski kocalar!

Okuyucu mektupları

Pahalılık hakkında

Mütevaffa oramiral kara zeytinin refikaları, sayın reçel. peynir ve tereyağının anneleri, sayın çayın kayınvalideleri, kızartmazadelerin halası, balıkların, yengeleri, plakinin eltileri, dolmaların hamisi, bayan sirkenin görümceleri, domates salatalarının komşuları, sayın, ama çok sayın zeytinyağı hanımefendileri müptelâ olduğu Milli Korunmanın amansız pençesinden kurtulamıyarak hakkın rahmetine kavuşmuştur. Kendilerinin henüz 10 liraya satılamadan vakitsiz irtihali karaborsa âleminde büyük bir üzüntü ile karşılanmıştır.

Cenaze namazı GİMA camii şerifinde ikindi namazım müteakip kılınacak ve Et Balık aile kabristanlığına defnedilecektir.

Cenazeye iştirak etmek isteyen, rahmetliyi tanıyanların - vasiyeti Üzerine sabun ailesi merasime iştirak ettirilmiyecektir - sabah 6 da kuyruğa girmeleri rica olunur.

Not: GİMA da tanıdığı olanlar kuyruğa gitmeyip doğrudan doğruya mezarlığa gelebilirler. Karaborsacılardan başkasının çelenk göndermemeleri alenen istirham olunur.

Hamdi Erhan - Ankara

*

Neredeyse yangın var diye bağıracığım ? Üç çocuk, bir kayın valide, bir baldız, iki de biz karı koca tam yedi nüfus, otuzbeş lira asli maaşın karşılığı ile kifafı nefs etmek zorundayız. Çocuklarımın ikisi okul cağında. Geçen gün okulların açılması yaklaşıyor diye ufak tefek bazı şeyler alalım da bir dahaki aya kolaylık olsun dedim. Kırtasiyecilerin ve önlükluk kumaş satan dükkâncıların elinden cüzdanı sor kurtardım. Aman Allahım o 'kalem, kâğıt, kitap fiyatları ne öyle? Ya o kumaşlar. Allah rızası için bizim şu halimizi bir anlatıverin, belki bir insaf sahibi durumumuzla alâkalanır,

Osman Tatlı • Ankara

*

İki kuruşluk çirozun tanesinin yüzelli kuruşa yükseldiğini gazetelerde okuduk. Çok şükür biz. yirminci asır Türkiyesinin -hani şu dev adımları ile kalkınan Türkiye- mahrumiyet bölgesi olmayan bir şehrinde -Urfada- oturduğumuz için çirozun adını ancak gazetelerde okuyor, kendisini de rüyalarımızda görüyoruz ama. gene de tek çirozun yüzelli kuruşa yükseldiğini duyunca okuduklarımıza inanamadık. Gerçekten bu doğru mu? Eğer doğruysa artık çirozun rüyalarımıza girmesinden bile korkacağız da!

Nevzat Sarıhanlı • Urfa

T İ Y A T R O

Devlet Tiyatrosu

Öteye doğru

Bu hafta da geçip giderken Devlet Tiyatrosunun bir semt-i meçhul" e gittiğini söyliyenler için bir ümit belirmiştir. Milli Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı, Devlet Tiyatrosunun sanat islerini tedvire memur ettiği Cüneyt Gökçeri çağırmış, kendisine memleket Tiyatrosunun bayırına olacak her türlü yeniliği yapması için "talimat" vermiştir. Devlet Tiyatrosunun başına ilk. olarak talimat vermek fırsatını bulmuş olan Yardımcı, devlet nizamı içinde mertebeler silsilesi fikrine saygı gösteren Cüneyt Gökçerin "talimat"ını yerine getireceğinden emin olduğunu belirtmiş ve D. P. İktidarının başarılarım terennüm etmek için yurt gezisine çıkmıştır., •

Milli Eğitim Bakam bugünlerde 1950 öncesi ile sonrası rakamlarım karşılaştırmaya, bir takım mânalar çıkarmaya çalışırken Devlet Tiyatrosunda da Cüneyt Gökçer "vekil beyin talimatı"m yerine getirmek için uğraşmaktadır. "Bakanlık perisi" hernekadar yine koridorlarda dolaşıyorsa da, Yardımcının düşüncelerini iyi bilen Cüneyt Gökçer, bu günlerde her türlü siyaset oyunlarından uzak olarak Devlet, Tiyatrosunun, daha doğrusu milli tiyatronun geleceğinin kendisine yüklediği sorumluluğu iyiden iyiye duyarak çalışmaktadır. Kaldı ki bütün ümitlerini Muhsin Ertuğrula bağlıyan tiyatro çevreleri karşısında da Cüneyt Gökçerin, ister istemez atıldığı bu savaş meydanından muzaffer çıkması kendi sanat onurunun bir gereği olmuştur.

İşte bu yüzden, tiyatroyu iyi bilen biri olarak bilinen Cüneyt Gökçerin adeta bir "asil müdür" gibi işi ele alması, Devlet Tiyatrosunun "semt-i meçhul"ü için bir ümit olmuştur.

Ankarada dört tiyatro

Şimdilik Genel Müdürlüğe "vekâlet" eden Cüneyt Gökçer bu yıl, geçen yılların şikâyet edilen tatbikatının mahsurlarım ortadan kaldırmak düşüncesindedir. Bu iş için de ilk elde Ankarada esasen var olan dört sahnenin dört tiyatro haline getirilmesine çalışılacaktır.

Şimdiye kadar Devlet Tiyatrosu yetkilileri Devlet Tiyatrosunun her türlü tiyatro anlayışını hoş karşılamak zorunda olduklarım ileri sürmüşler, bu düşünce ile dört sahneyi de zaman zaman alacak bulacak oyunlar kaplamıştır. Cüneyt Gökçer aynı düşünceyi dört sahneye ayrı karakterler tanıyarak uygulamak fikrindedir. Buna göre bundan böyle Büyük Tiyatroda klâsik veya tiyatro pazarında artık ön plâna geçmiş oyunlar sahneye konacaktın

Cüneyt Gökçer
İş **başa** ***düştü***

Küçük Tiyatroda daha çok yerli oyunlara yer verilecektir. Üçüncü Tiyatro ise hafif komedilere, henüz tiyatro görgüsü artmamış seyircinin hoşlanacağı oyunlara ayrılmıştır.

Bu memlekette yıllardan beri özlenen bir tatbikat ise Oda Tiyatrosunda yer alacaktır.. Oda Tiyatrosu bir lüks tiyatro kılığından kurtarılacak, dünya tiyatrosunda yeni denemelere girişmiş yazarların avantgarde oyunlarına açılacaktır. Belki bundan da önemli olan nokta yerli oyun yazarlarının küçük denemelerinin Oda Tiyatrosunda seyirci karşısına çıkabilmek imkânına kavuşabilmeleridir.

Mevsimin getirdikleri

Bu tiyatro mevsimi, perdeleri açacak olan dört yeni oyun aşağı yukarı bu düşüncelerin ilk tatbikatı olarak belirmiştir. Büyük Tiyatroda sahneye konacak olan Arthur Miller'in "The Crucible-Cadı Kazanı" artık tiyatro repertuarlarına tartışmasız alınacak güçlü oyunlardan biridir.

KüçükTiyatro Haldun Tanerin "Ve Değirmen Dönerdi" adlı oyunu ile açılacaktır. Bundan sonra da büyük bir ihtimalle Turgut Özakmanın "Duvarların Ötesinde", daha sonra da bugünlerde Talim Terbiye Kurulundan "beraat'ını almış olan Orhan Asenanın "Hürrem Sultan" ı görünecektir. Küçük Tiyatronun bu minval üzere, yerli yazarların rağbet ettikleri ölçüde, bu arada bakanlığın "siyaset icabı mahzurlu" bulmadığı oyunlarla mevsim sonunu getirmesi beklenmektedir.

Oda Tiyatrosu ise "İngilterenin kızgın genç adamı" John Osborn'un yeni demeçlerle dolu "Look Back'in Anger-Baldan Tatlı" adlı oyununu, seyirciye tanıtacaktır. Bu yepyeni oyun, hernekadar tiyatro tekniği bakımından pek avant-garde 'sayılmazsa da, daha çok demecini Ön plâna almış bir eser olarak bambaşka bir çeşni taşımaktadır.

"Cadı Kazam", "Baldan Tatlı" gibi dünya tiyatrosunun iki güçlü oyunu ile bir yerli oyunun yanında Üçüncü Tiyatroda yer alan hafif bir komedi Devlet Tiyatrosundan ciddi oyunlar bakliyen seyirciyi de kızdırmıyacaktır. Böylece bir yandan dünya tiyatrosundan örnekler verirken, bir yandan yerli yazarları bir köşeye itmemek, bir yandan da sinema zevkli oyuncuyu gücendirmemeye çalışmak gibi üç yönlü bir tutuma yönelmek istidadında olan Devlet Tiyatrosu, bugünlerde görevini başarmış gibi görünmektedir.

İşte bu hafta geçerken bu düşünceleri gerçekleştirdiği Ölçüde Cüneyt Gökçer Türkiyenin tiyatro sahasında ikinci bir "bir numaralı adam"ı hüviyetini kazanma yolundadır. Büyük kazançlara rağmen tiyatroyu filmciliğe tercih etmiş olan Cüneyt Gökçerin "bakanlık perisi"ne hoş göründüğü sürece bu işi başaracağı umulmaktadır. İşte bunun içindir ki, Millî Türk Tiyatrosunun kurulmasının tehlikeye düştüğü şu günlerde, bu ümit tekrar belirmiştir. Muhakkak ki bu mevsim, sahnelerde görünecek oyunlar Devlet Tiyatrosunun "semt-i meçhul"ünü tâyinde esas ölçüler olacaktır.

KISIRLIK, SEBEPLERİ VE TEDAVİSİ

GİNEKOLOG - OPERATÖR
DOKTOR CAZİP SÜMER

Kısırlığın Sebepleri - Erkeğin (meni) muayenesi - Kadının muayenesi - Yumurtlama zamanı tesbiti - Sun'i ilkah - Gebelikten korunma - Kısırlığın tedavisi - Ameliyat teknikleri (25 resim)

Mahdut miktarda basılmakta olan bu kitabın sipariş bedeli (4) liradır. Sipariş Adresi: Dr. Cazip Sümer - Anafartalar Caddesi No. 223 — ANKARA

Konserler

Juilliard Kuarteti

Geçen yıl olduğu gibi, bu sefer de mevsimi Amerikalı musikişinaslar açıyor. 1967 - 58 mevsimi arpçı Vito ile flütçü Lora'nun ve onları hemen takip eden Minneapolis Orkestrasının konserleriyle başlamıştı. Bu yıl da Amerikanın ve dünyanın ünlü oda musikisi topluluklarından Juilliard Yaylı Sazlar Kuarteti, hem Ankara ve hem İstanbulda, yeni mevsimin ilk konserlerini verdi.

Juilliard Kuarteti, ister Salzburgda, Brükselde veya İzlandada olsun, İster merkezleri New Yorkta olsun, dünyanın her köşesindeki ciddi musiki çevrelerinde büyük şöhret ve itibar kazanmış, icra sanatının zirvesinde bir yere sahip topluluklardandır. Oniki yıl önce, New York'un Juilliard musiki okulu mensuplarından Robert Mann tarafından kurulmuştur. İlk topluluğun diğer üyeleri, kemancı Robert Koff, viyolacı Raphael Hillyer ve viyolonselci Arthur Winograd'dı. Üç yıl önce Winograd'ın yerini Claus Adam almış, üç ay kadar önce de Robert Koff yerini Isidor Cohen'e vermiştir. Topluluk bilhassa, çağdaş mûsikinin icrası ve tefsirinde yaptığı ihtisasla tanınmaktadır. Werbern'in, Alban Berg'in, Schönberg'in ve hele Bela Bartok-un musikisini çalışmalarındaki canlılığın, kesinliğin, intizamın ve anlayışın, plâkları vasıtasiyle olsun, turne konserlerinde olsun, dünyanın her yerindeki musikiseverler arasında modern oda musikisine olan ilginin artmasında rolü çok büyüktür. Fakat Juilliard Kuarteti, tek cepheli bir topluluk değildir. Yirmi kadar programla çıktıkları bir turnenin repertuarında, klâsik, romantik ve modern çağları muvazeneli bir şekilde temsil eden birçok eser vardı. Nitekim İstanbuldaki ilk konserleri bir Mozart kuartetiyle (sol majör, K. 387) haşladı. Modern repertuarın ustası olarak tanınan bu dört kişinin, klâsik çağa ait bir kuarteti ne anlayışta çalacağı herhalde ilgi çekicidir?

Mozart âşık olunca

Saray sinemasındaki konserden sonra verilen kokteyl partide, çaldıkları Mozart hakkında fikirlerini söyliyen bir musikisevere Robert Mann şu suali sordu: "Mozart âşık olduğu zaman, bugünkü insandan daha farklı duygular içinde mi olurdu acaba?" Sohbete kulak veren bir gazeteci hemen su cevabı yapıştırdı: "Fasulyenin fiyatının değişmesi bile insanın duygularına tesir e-

Sözün aşk ile fasulyaya intikal etmesine, Juilliard Kuartetinin Mozart'ı romantik denebilecek bir anlayışta çalması yol açmıştı. Robert Mann ile arkadaşları, serin kanlı, objektif, şirin, çocuksu bir Mozart yerine, bu bestecinin -icrası her zaman tartışma konusu olan- musikisini, bol nüanslı, bol renkli, esnek tempolu bir icra ile sunmuşlardı. Tuttukları yol şüphesiz ki münakaşa götürürdü. Fakat cephelerini inançla ve inandırarak savunmasını biliyorlardı. Robert College konserinde çaldıkları Haydın ise, (Op. 77 . No. 1, Sol majör kuartet) taze, canlı ve nekre bir musiki olmaktan çok, güçlü ve ihtiraslıydı. Fakat Juilliard Kuartetinin klâsik musikiyi böyle bir zaviyeden ele alışı, romantizmin kapısını açan bir klâsiğe, aynı konserde çalınan Fa majör Op. 185 kuartetinin bestecisi Beethoven'e gelince bilhassa uygun, bilhassa yerinde görünüyordu.

Modern eserler

Programlarda, Türkiyede bundan önce hiç çalınmamış, birçok çağdaş eser vardı. Amerikalı Walter Piston'un ilk konserde çalman birinci kuarteti, klâsik biçimlere bağlı, fakat bu biçimler içinde yeni hiçbir şey söylemiyen bir bestecinin eseriydi. 1933 tarihini taşıyan bu eserden kırk sene ünce yazılmış Debussy kuarteti hiç de daha eski bir eser intibaını vermiyordu. Fakat unutmamalıydı ki Piston, sadece dinlenebilir eserler yazan bir besteciydi; oysa Debussy, yirminci yüzyılın belki en büyük bestecisidir.

İstanbullu dinleyiciler, Juilliard Kuartetinin Bartok'un musikisi ndeki ustalığın ilk canlı örneğini birinci konserin ek parçalarından biri olarak çalınan, dördüncü kuartetin Allegretto pizzicato'eu ile tanıdılar. Eğer ikinci konser, kolejde bir hususi toplantı olarak verilmeseydi ve halka açık olsaydı, Macaristanın tek büyük bestecisinin dehesını en belirli bir şekilde gerçekleştirdiği üçüncü kuartetin eşsiz denebilecek bir icrayla çalınışını dinlemek fırsatını bulurlardı. Juilliard'ın dört musikişinasının hayat dolu, renkli, müzikal, şaşmaz bir beraberlik timsali çalışları, William Schuman'ın üçüncü kuartetinde de uygun bir vasata kavuşuyordu. Juilliard konservatuvarının müdürü William Schuman, musikisinde derin şahsiyet çizgileri olan bir besteciydi. Bütün eserlerinin ortak vasfı, musikisinin en sakin sayfalarında bile hissedilen koyu ve sinirli bir enerjiydi. Beklenmedik ritm oyunlarıyla dolu uzun cümleler bu kuartette de kendilerini gösteriyorlardı.

Repertuarda bir Türk eseri

Juilliard Kuartetinin üç ay kadar önce başlamış olduğu Avrupa turnesi iki ay daha devam edecektir. Topluluk, Amerikanın güçlü Ur kültür silâhı olarak, Brüksel Sergisinde de büyük bir başarı kazanmıştır. Kasım ayı sonunda Amerikaya dönecek olan Juilliard Kuarteti Vaşingtonda, bir Türk eserinin ilk icrasını yapacak tır. Amerikan Kongre Kütüphanesi tarafından Adnan Sayguna ısmarlanan bu eseri kuartet gerçi, Türkiyedeki konserlerinde çalmak istemiştir. Fakat Kongre Kütüphanesi, eserin dünyadaki ilk çalınışının orada yapılmasını şart koşmuştur.

Juilliard Kuarteti sayesinde yeni mevsim, parlak bir başlangıçla açılmış oluyordu. Fakat bu ara geçen mevsimi hatırlamamak elde değildi. Geçen yıl, Minneapolis Orkestrasından sonra Amerikan Dışişleri Bakanlığı Türkiyeye yalnız Dave Brubeck Kuartetini göndermişti. Bu yıl da, San Francisco Balesinden başka, henüz bir vait yoktur.

Juilliard Kuarteti

Yaza da yeter, kışa da

S İ N E M A

Filmcilik

"Şimdi ne olacak?"

Türk parasının değerindeki **son** "ayarlama"dan beri ithalâtçısından prodüktörüne, teknisyeninden oyuncusuna, salon sahiplerinden seyircisine kadar sinemayla ilgili herkesin sorduğu budur: "Şimdi ne olacak ?"

Durumdan en çok endişe duyanlar ithalâtçılardır. Türkiyenin yıllık, film ithalinin, % 90 dan fazlasını Amerikan filmlerinin meydana getirdiği ve bunların son para ayarlamasından önce bile ancak Amerikalılar tarafından gösterilen "hususi kolaylık" sayesinde sınırlardan girdiği bilinmektedir. Zira son birkaç yıldan beri ithalâtçılar bu filmlerin bedelini Türk parası olarak bankaya yatırmaktadır ama, döviz darlığı yüzünden bunların transferi yapılamamaktadır. Bu durum, karşısında, son yıllarda Amerikan şirketleri Türkiyeye film göndermemek durumuna düşmüşler, fakat her defasında, filmlerin propaganda değerini göz önünde bulunduran Amerikan hariciyesinin tavassutu ile bundan vazgeçirilmişlerdir. Bundan dolayı, geçen haftanın başında "Amerikan Film ihracatçılar Birliği'nin Frankfurt bürosu başkanı **Leo** Hochstatter Türkiyeye geldiği vakit, zayıf da olsa bir ümit belirmişti; acaba Amerika yeni bir "kolaylık" mı gösterecekti? Ama bu ümit, kısa zamanda büyük bir hayal kırıklığına döndü. Hochstatter'in niyeti, yeni bir kolaylık göstermek değildi; aksine, ithalcileri çok daha güç bir duruma düşürecek bir meseleyi görüşecekti: Türkiyenin, eskiden ithal edilmiş filmlerden birikmiş 5 milyon Türk liralık borcu vardı; bu borç, doların 2.82 den hesaplandığı devre aitti, şimdi dolar üç misli yükseldiğine göre, bu borcun yeni kur üzerinden ödenmesi durumu ortaya çıkmaktadır -yani borç, olduğu yerde 15 milyona yükselmektedir-; Hochstatter bunu görüşecektir. Frankfurt bürosu başkanı, daha sonra, sanki **bütün ümit** kapılarım kapamak istercesine, bizzat Amerikan şirketlerinin son zamanlarda karşılaştığı güçlüklerden, artan, film masraflarından, artan vergilerden bahsetmiş ve bu durum karşısında Amerikan şirketlerinin ister istemez daha iyi iş yapan pazarlara meylettiğini söylemiştir.

Sinemaya gitmek lüks oluyor

Şimdiki halde Amerikanın yeni bir kolaylık göstermesi bahis konusu olmadığına göre, ithalcilerin ilk başvuracakları çare film ithalini geçici bir zaman için durdurmaktır. Nitekim bu yaz Avrupa ve Ameridan filmler seçen, siparişlerde bulanan ithalcilerin hepsi bu siparişleri **iptal etmişlerdir.**

Bir yerli film afişi

İthal malının yerini alacak

Ama, Hochstatter'in , evvelki borçları için de yeni kurun tatbikisi istemesi evvelden ithal edilmiş filmlerin durumunu da sarsmaktadır. Filmciler, bunlar için Uç misli para ödemek zorunda kalırlarsa, geçen mevsimlerde arta kalan bu filmleri eski fiyatla göstermek büyük zararlara yol açacaktır. Bundan dolayı, belediyeler şimdiden zam talepleriyle karşılaşmışlar, bazıları yavaş yavaş bu talepleri kabule başlamışlardır. İstanbul, Ankara, İzmir , Adana gibi büyük şehirlerde bilet ücretlerinin 4-5 liraya çıkacağından bahsedilmektedir. Fakat, bunun meseleyi halletmiyeceği aşikârdır. Sinemanın öbür eğlencelere tercih edilmesi ucuzluğundan dolayıdır, sinema sürümden kazanır. Sinema fiyatları belli bir noktayı aşar aşmaz seyirci sayısının tahmin edilmiyecek kadar düşeceği muhakkaktır. Bu durumda. yapılan zam, kaybedilen müşterinin açacağı boşluğu örtemiyecektir. Pahalı fakat sürümü az filmin, ucuz fakat sürümü, çok filmin elde ettiği kazancı hiçbir zaman sağlıyamıyacağı unutulmamalıdır. Nihayet, dört nüfuslu bir memur ailesinin yalnız bir kere sinemaya gitmek için 15 - 20 li**ra** vermesi beklenemez.

Daha şimdiden çok zor duruma düsen ithalcilerin ilerisi için büsbütün ümitsiz oldukları şüphe götürmez. Son kararlar karşısında , yabancı filmin ücreti aşağı yukarı üç misline yükselmektedir, eğer ithalât devam ederse normal olarak eskiden ithal edilenin üçte biri kadar, film gelebilecektir. Bu da ithalâtçılar için bir başka zorluğa yol açmaktadır. Zira ithalci is-, tediği filmi almakta serbest değildir. İyi bir filmi ele geçirmek için istemediği bir sürü kötü filmi de almak zorundadır. İthalciyi kurtaran, iyilerin kazancıyla kötülerin zararını kapatmaktır. Şimdi ithalci eskisine göre daha az film getirebileceğine göre, kötü filmlerin zararını kapatmak ihtimali azalacak, riskler çoğalacaklar. Eğer film, jilet, tabak, termos, keman teli cinsinden birşey olsaydı, demirperde gerisine kayan ithalâtın içine - filmin de girmesi beklenebilirdi; ama ne yazık ki, film her hangi bir meta değildir ve ideolojik farklar buna imkân vermiyecektir.

Zam nisbetini azaltmak için, biletlerden alınan belediye resminden indirme yapılabilir. Bu resmin epey yüksek olduğu bilinmektedir. Ama belediyelerin büyük bir gelir kaynağından vazgeçmesi beklenmemelidir. Katta, yeni zamla bu kaynağı zenginleştirmek istemesi daha muhtemeldir. Şimdiki halde, sinema ihtiyacının, diğer **birçok** alanlarda olduğu gibi yerli sanayi tarafından karşılanması cihetine gidilmesi ihtimali daha büyüktür.

Yeni bir fırsat

Bundan dolayı, yeni kararlardan sonra "şimdi ne olacak?" sorusunu daha büyük bir ümitle soranların başında yerli film prodüktörleri gelmektedir. Zira ithal filmlerin şimdiki durumu, yerli filmcilerin öteden beri ileri sürdükleri iki şikâyet konusunu büyük ölçüde ortadan. kaldırabilecektir. Terli filmciler, ithal filmlerinin rekabetinden şikâyet eder, bunların tahdidini isterlerdi. Bu husus, kendiliğinden yerine gelmek üzeredir. Diğer bir istekleri de sinemaların her yıl belli sayıda yerli filmi oynatmıya mecbur tutulmasıydı. Şimdi, yabancı filmlerin azalması karşısında, büyük şehirlerin birinci sınıf salonları değilse bile ikinci **sınıf** salonlarının programlarım yerli filmlerle doldurmaları beklenebilir.

Şüphe yok ki, **son** kararlar **yerli** film masraflarının yükselmesine de yol açacaktır; ama bu yükselme, ithal filmlerine nispetle daha az olacaktır. Zira yerli filmlerde masrafı artan kısım malzeme, **bilhassa ham**

filmdir. Bunun dışında kalan el emeğinin ise dünya piyasalarına göre en düşük seviyede olduğu bilinmektedir. Durum öyledir ki, şimdi bir yabancı film ithal etmek iğin verilecek parayla aşağı yukarı bir yerli film yapmak mümkün olabilecektir. Üstelik, yabancı film ithalinin azalması, salonlarda yerli filmlere asılan yer, Türk sinemasına, eskisine göre daha büyük imkânlar sağlamaktadır. Eğer, yerli film ile ithal filmleri arasındaki masraf artışı göz Önünde tutularak sinemalarda iki çeşit bilet kesilirse -yani yerli filmler için başka, yabancılar için başka-, nispeten ucuz kalacak olan yerli film giriş ücretinin, seyircinin çoğunluğunu çekmesi beklenebilir; yani sürüm de yerli filmlere doğru kayacaktır; Esasen, belli bir seviye tutturulduğu vakit, yerli filmlerin yabancılara tercih edildiği dünyanın her yerinde görülen bir olaydır. Bütün mesele bu seviyeyi tutturabilmektir.

Ortak - yapıma doğru

Bu durum karşısında ithalcilerin prodüktörlüğe dönmeleri yahut ithalcilikle prodüktörlüğü birlikte yapanların bütün gayretlerini prodüktörlüğe vermelerini beklemek yanlış olmaz. Hatta daha şimdiden, İpek Film, Kemal Film gibi aynı anmanda büyük ithalci olan prodüksiyon şirketlerinde prodüksiyona doğru daha büyük bir kımıldanma başlamıştır. Aynı parayı sarfedip bir filmin yalnız beş yıllık kullanma hakkını satın almaktansa, aynı parayı sarfedip bir film meydana getirmek ve bütün haklarım elinde bulundurmak şüphe yok ki daha avantajlıdır. Film malzemesindeki artışa gelince, bu da son birkaç yıkhr sinemamızda kendini gösteren ortak-yapım -co-prodüction- cereyanı ile halledilebilir. Şüphe yok ki, Türkiye ile Avrupa ülkesi arasındaki ortak-yapım, çoğunluğun kültür ve zihniyet farkları bakımından büyük uçurumlar mevcut plmasından dolayı güçleşmektedir. Bundan başka, bugün böyîe bir ortak-yapıma ancak Almanya, Avusturya, İtalya gibi memleketlerin kendi piyasalarında tutunamamış üçüncü dördüncü derecede şirketleri talip olabilirler. Bunlarla sinema anlayışı arzu edilir cinsten değildir. Bundan başka, ortak-yapımda, filmin gösteriliş alanları değişik olduğu için bir "ortalama" tutturma gayreti vardır. Bütün bunlar "millî" bir sinemanın doğuşunu engelliyecek hususlardır. Fakat, bugün için sinemacılarımızın zaten bir millî sinema yaratmak gücünden uzak oklukları göz önüne, alınırsa, hiç olmazsa teknisyen yetiştirmek tecrübe edinmek, sanayii geliştirmek bakımlarından ortakla yapımlar yine de faydalı olabilecektir. Bütün mesele, tıpkı 1948 de yerli filmler lehine yapılan vergi indiriminde olduğu gibi, sinemacılarımızın durumu istismara kalkışmamalarıdır. Yoksa hem kendi bindikleri dalı bir kere daha kesmiş olurlar, hem de sinemamızın gelişmesi bir başka bahara kalır. Üstelik, böyle bir fırsatın bir üçüncü defa çıkacağı da oldukça şüphelidir.**

Festivaller

"En iyi on iki film"

Belçikada bu yılın başında açılan Bruxelles Dünya Sergisinin sinema gösterileri arasında en çok merakla beklenileni, dünyanın en iyi on iki filmi programıydı. Serginin sinema işlerini idare eden Belçika Sinemateği bu filmlerin seçilebilmesi için "Milletlerarası Sinema Tarihi Araştırmaları Bürosu" na müracaat etmiş, • büro da 26 ülkeden 117 sinema tarihçisini bu işle vazifelendirmişti. On ay süren bir çalışmadan sonra, geçen haftanın başında sinema tarihçileri bütün sinema tarihinin en iyi on iki filminin şunlar olduğuna karar verdiler:

1. "Kniaz Potemkin - Potemkin zırhlısı" -Rejisör: Eisenstein, Rus, 1925-: 1905 te Çarlık Rusyasında meydana gelen ayaklanmanın bir safhasını anlatan bu film, öteden beri en iyi sessiz film olarak bilinir!

2. "The Gold Rush - Altına hücum" -Chablin, Amerikan, 1925-: Şarlonun klâsik eserlerinden biri;

3. "Ladri di Bioiclette - Bisiklet hırsızları" -V. de Sica; , İtalyan, 1948-: Savaş sonu sinemasının en iyi eseri olarak kabul edilen film: hani şu geçen mevsim Ankarada üç gün oynatıldıktan sonra Türkiyede izi kaybedilen eser;

4. "La Passion de Jeanne d'Are • Jeanne d'Arc'ın tutkusu" -Carl Dreyer, Fransız, 1928-: Danimarkalı rejisör Dreyer'in Fransada çevirdiği film; essiz filmlerin, baştan sona kadar bir psikolojik çatışmayı en başardı olarak anlatabildiği eser;

5. "La Grande Illusion - Büyük yanılma" -Jean Renoir, Fransız, 1937-: Cemiyet katlannın, milli sınırlardan daha aşılmaz olduğunu gösteren eser;

6. "Greed - Hırs" -Erich von Stroheim, Amerikan, 1925-: Sinemanın ilk büyük gerçekçi eseri;

7. "Intolerance - Müsamahasızlık» -D. - W. Griffitli, Amerikan, 1916-: Sinemamn bir sanat olarak ortaya çıkışım müjdeliyen eser;

"Altına hücum"

Onikilerden biri

8. "Mat . Ana" -Pudovkin, Rus, 1926-: Sinema anlatımının zenginleşmesini sağlıyan, sinemaya "psikolojik gerçekçiliği" sokan eser;

9. "Citizen Kane • Yurttaş Kane" -Orson Welles, Amerikan, 1941-: Sinemamn anlatım zenginliğini yeni tekniklerle geliştiren eser;

10. "Zemlia . Toprak" -Aleksandr Dovçenko. Rus, 1930-: İlk büyük film - şiir; tabiatın bir dram unsuru olarak sinemaya girişi;

11. "Der letzte Mann • Son adam" F. - W. Murnau, Alman, 1924-: "Küçük insanlar" ın ve küçük olayların sinemaya yerleşmesi;

12. "Das Kabihett des Dr. Caligâri -Dr. Caligari'nin odası" -Robert Wiene, Alman 1919- Sinemadâ; "expressionnisme"; dekor, aydın-

S P O R

Futbol

Hakem skandalı

Bu ayın ilk haftasında Güneşspor-Demirspor maçında verdiği yerinde olmayan penaltı kararıyla bir takımı mağlûbiyete sürükliyen ve izzet ikram İstanbuldan getirtilen deplasman hakemi Faruk Takı, ertesi gün oynanan Gençlerbirliği maçında bu takımın aleyhine kararlar verince, bir müddet istirâhate sevkedildi. Bu nedendi? Başka takımların yenilmesine sebebiyet verilince kimsenin kılı kıpırdamıyordu da, Gençlerbirliğinin canı yandı mı neden tedbir alınmak lüzumu duyuluyordu? Zira, Federasyon başkam Ve merkez hakem komitesi başkanı Gençlerbirliği klübüne mensup kimselerdi. Anlaşılan Gençlerbirliği, futbol federasyonunun takımı idi. Onun menfaatlerini baltalamak ile federasyonun çalışmalarım kösteklemek arasında hiç bir fark yoktu.

Bir evvelki hafta İstanbul da idare ettiği maçta hâdiselerin çıkmasına kıl payı kalan İzmir bölgesi hakemlerinden Feyyaz Tuğrul, Faruk Taluda olduğu gibi bu hafta da Ankaraya gönderildi. İki gün içinde idare ettiği maçlar o kadar bozuktu ki, ondan daha iyi Ankarada en az on hakem ismi bir nefeste sıralanabilirdi. Gözü kapalı hareket eden ve hâdiseleri biç takip etmeyen merkez hakem komitesi, 'bu hafta da gösterdiği marifetle az daha büyük hâdiselerin yaratıcısı olacaktı. Bereket, Ankaralı idareciler gerilen asaplarını, dostlarının aracılığı ile yatıştırr masnu bildiler. Yoksa Ankarâda bu hafta, üzüntüsü büyük, tepkisi ağır hâdiselerin patlak vermesi işten bile değildi.

Demirspor - Ankaragücü maçının ilk golünü atan Demirsporlular, rahat bir şekilde oyuna devam ederken, hâkemin keskin düdüğü neticesinde verdiği kararla birden çılgına döndüler. Topu kovalayan Ankaragücü soliçi Hüsamettin, rakibinin topa, müdahalesi sırasında kendini yere atarak, düşürülmüş olduğu intibaını yaratmak istedi. Hâkem bu hileyi, tabiri amiyanesi ile "yutmuş" ve penaltı noktasını göstermişti. Atılan penaltı golle neticelenirken, şeref tribününde oturan şişmanca, genç bir adam aşağıya inmiş ve hakemin bu karârını protesto etmek üzere, idarecilere takımı sahadan Çekmelerini söylüyordu. İdareciler bu kat'i emir karşısında şaşırmış, ne yapacaklarını kestiremiyerek bir içeri, bir dışarı girip çıkıyorlardı. Takımın sahadan çekilmesini İsrarla isteyen Devlet Demir Yolları Genel Müdürü Safa Yalçuktu.

Bölge Müdürü, Spor yazarları, ceza heyeti üyeleri ve daha birçok kimsenin ricası kâr etmiyor, genel Müdür, merkez hakem komitesinin bu şekilde hareket tarzının devamı karşısında yapılacak en isabetli şeyin takımı çekmek okluğunda ısrar ediyordu. Genel Müdür, bir bakıma haklı idi. Zira memleket futbolünde önemli bir yeri olan Merkez Hakem Komitesi, artık iş görmez bir hale gelmişti. İnsan, ister istemez komitenin maksatlı hareket ettiğine 'inanıyor, onlara karşı kendini nekadar zorlarsa zorlasın bir itimat besleyemiyordu. Fakat takımı çekmek te doğru bir hareket değildi. Bu, "Papaza kızıp oruç bozmak" gibi birşey olacaktı. En iyisi oyuna devam edip, elden gelirse, sahada hakemi de yenmekti. Bazı milletvekili dostlarının da araya girmeleri sonunda genel

Safa Yalçuk

Haklı bir isyan

müdür, maça devam edilmesini kabul etti ve Demirspor maçın ikinci yarısına devam etti, Mavi-lâcivertliler ikinci devrede öylesine güzel bir oyun çıkardılar ki, ilk devredeki 2-2 lik skoru değiştiremediler ama, hakemi yenmesini bildiler.

Artık, Merkez Hakem Komitesine bir tek iş düşmektedir. Bu işi beceremedikleri gün gibi aşikâr olduktan sonra, bu hakikati teslim edip iş başından çekilmek, Eğer bütün bu hakikatlara rağmen vazifelerine devam etmek cesaretini gösterecek olurlarsa, o zaman Beden Terbiyesi Genel Müdürüne memleket sporu adına bir iş düşüyor: Merkez Hakem Komitesini dağıtıp, İş görecek yeni bir komiteyi' vazifeye çağırmak!

Eyüp Sultanın nefesi

Liglerin ilk haftasını bir mağlûbiyetle açıp, onu takip eden iki hafta içinde de Beykoz ve Vefa ile oynadığı maçlarda gol çıkaramayıp berabere kalan geçen yılın şampiyonu Galatasaraya ne okluğunu kimse kestiremiyordu. Taraftarlar üzgün, tarafsızlar ise hayretler içindeydiler. Geçen yılın gol kralı Metin gibi bir şöhret, üç haftadır gayet bozuk oynuyor ve bütün zorlamasına rağmen gol çıkaramıyordu. Taraftarlardan bir kısmı antrenörün kifayetsiz oluşunda karar kılıyor ve onun azledilmesini istiyorlardı. Diğer bir kısım ise, kabahati idarecilere yüklemek niyetindeydi. Sanki sahada dökülen ve gol çıkaramayan idarecilerdi. "Onları değiştirelim, işler düzelir" diyorlardı. Fakat bir üçüncü grup vardı ki, onların düşünüşü en normali idi. "Kabahat futbolculardadır" diyorlardı.. "Oynasalar, pekâlâ kazanabilirler, oynamıyorlar, forumsuzlar" diyorlardı.

Pazar günü Beşiktaş ile oynanan maç arifesinde, bir taraftarın ortaya attığı fikir hemen alâka buldu. Cuma günü öğle namazında Eyüp Sultan ziyaret edilecek ve kendisine adak adanacaktı. Kurşun döktürül-» mesini arzulayan taraftarlar da yok değildi. Fakat idareciler Eyüp Sultanın türbesinin ziyaretini daha cazip buldular ve bu isteği yerine getirdiler. Kılınan Cuma namazı, açılan eller ve adanan adaklar Eyüp Sultan hazretleri tarafından kabul edilmiş olacaktı ki, Pazar günü hüviyet değiştiren Galatasaray, ligde peşi peşine üç gol atıyordu ve sıkı bir rakibi hezimete uğratıyordu. Eyüp Sultanın nefesi, Galatasarayı kısırlıktan kurtarmıştı! Galatasaray artık şeytanın bacağını kırmış, kritilr bir devreyi belki de geride bırakmıştı. Şimdi, bu hafta bir çetin maç daha yapacak olan Galatasarayın, Eyüp Sultan Hasretlerinin nefesi ile Feneri söndürüp söndürmeyeceğini kestirmek ise biraz güçtür.

Eskrim

Gazinoda, spor

Tahkikatı belkide daha aylarca devam edecek olan spor salonu nun harabesinin hemen karşısında. Gençlik Parkındaki Belediye Göl Gazinosunda, geçen hafta bir spor müsabakası yapıldı. Yapılan müsabaka öyle alelade bir müsabaka da değildi, Türk ve İran takımları arasında eskrim milli müsabakası, belediye gazinosunda icra edildi. Bir tarafta bir yığın enkaz ve yılan hikâyesi gibi uzayıp giden tahkikatı, diğer yanda bir gazino salonuna sığınan sporcu gençlik. Memleket spotunun bugünkü havasım bundan daha iyi aksettirecek bir hâdise herhalde kolay kolay bulunamazdı.

Herkes
Aynı fikirde:

VATAN

okumak bir ihtiyaçtır

Cilt güzelliğinizi
temin edecek
yegâne sabun

KOMİLİ

NECMİ KOMİLİ - İSTANBUL TEL: 27 31 18